

Litauisches Lesebuch

von

Prof. Alexander Kurschat.

II. Teil.

[Ein dritter Teil, das Wörterverzeichnis enthaltend, ist für das
Osterprogramm 1913 in Aussicht genommen.]

Beilage zum Jahresbericht

des

Kgl. Gymnasiums zu Tilsit.

Programm-Nr. 17.

Tilsit 1912.

Buchdruckerei J. Reylaender & Sohn.

Die nächsten Seiten bringen eine Fortsetzung des letzten Abschnitts aus Teil I: „Historisches aus Friedrich Kur-schats Keleivis“ s. S. 56.

Pagal Keleivį 1852 Nr. 6. Francūzų prezidentas, arba geriaūs lākant pralidedantylis ciēcorius Louis Napoleon Bonaparte išrėiškia daugeriópu budù, kad jis dabar savo naujoje macėje nei vieno n'atbódams ir su didžiū ažtrumū valdydams padūrai lipa ant ltraipšnių ciēcoryftės krālės, kuriós jis jau fenei 5 trókšta. Jilai šiolė dienosė 468 diputiertų, kuriē kamārai dar be ēlant vis priēs jį ltātėli, o ir daugūmą kitų dāvēs per nevālę iš jų tėviškės ir nū lavūjų išplēsti ir šiēpimis į Cayenne nugabēnti. Bet daugybe kitų, kuriē pirmtō garbīngi gendrōlei ar šeip aukšti pōnai būvē, tāpe ar į Englantą ar į 10 Belgiję ar šeip kurnórs išvaryti.

Princas Napoleons jau dabar ir tōj pilyje savo gyvėnymą įlitailēs, kur pirmā karālei gyvėndavo. Ant francūziškųjų pinigū, naujei kalamūjų, jis dabar savo ābrožą ltatýdin, ogi jilai 15 jau dabar ir nē rāšos su savo prāvarde, bet pagal karālių ir viēšpačių būdą tikt savo vardaīs, būtent viēn „Louis Napoleon“. Nacionālgardai per vilą Francūziją išařdomi; kōžnas tur savo ginklūs atadūti, ltulpaī, šen ir tēn valnỹbei ant garbės attieftiēji parverčiami, o ūžrašai: valnỹbe, lygūmas bei brolyfte, kuriē rēpublikės čelē bevėik ant kōžno būto randami būvo, dabar 20 višur išgesinami. Drūkoriams dabar nē valē, nei jokiōs žiniōs išplātinti, kurį prezidentui ne mēgfta, kad ji ir kažin kaip tiēla būtu. — Taišo dabar prezidentas Francūzų valnỹbės balvonūs macniaūs drēla išpūštyti, ne kaip viši karālei pirm jo bandyti drīlo. — 25

Kad po futikimo leniēji vaidaī iš naujo pafikel, tai žėnklas, kad nelāndora dar ne su šaknimis iš širdžiū išrautā. Taiš dabar ltów ir su mūlų Vókės viėnybē. Elterreikei iš n'apýkantos bei pavýdo priēs mūlų viēšpatieš karāliaus māj ir garbē kārda 30 trāukę rods pakājų padāre, alē jų širdis dar vis nepriēteliškumū priēs mus papildyta, koktai dabar vėl dvejūšē dalýkūfe ilfiródo.

Didžiāulia Vókės dalis yrā su mumis į muito - draugỹltę įltójuli, kuriōs draugỹftės galvā ir apgīntojis mūlų karālius yrā. Alē Elterreikei bańdo, kiēk tikt įmāno, su gerū ir piktū, pažadēdami ir gruńzdami, kitūs kunigáikščius pėrkalbėti, kad jie 35 nū mūlų atliłkirtu ir priē jų prilidraugavótu. Dēl šito dalýko Elterreikių ciēcorius dabar paliuntiniū višų Vókės kunigáikščių į miēftą Wien sulikviētes, idánt su jeiš naują sulidraugavójimą,

kuriamē jis pāts vyriāulialis galētu būti, lūkalbētu. Mūlų karālius nei jōkī pāliuntinī ī anā lūrinkimā ne nūliunte, ogi rōdos, kad Elterreikei nē be īltēngs, mūlų muīto-draugyftē īšardyti.

Antrālis dalȳkas, kuriamē Elterreikei lavo n'apȳkantā priēš
5 mūs īšrēīškia, yrā Vókēs kāriškalis žaginȳs. Kaip metē
1848 kāras Vókēs lū Dēnemarkiu būvo pakilēs, kurī mūlų
karālius vārđan vilōs Vókēs vēde, tai pajūtom, koks tai pikts
dalȳks ēļas, kad Vókē kāriškų šiepȳjū ne tūrinti. (Nēs Dēnų
vaiļkas, matȳdams, kad jis galētu apļpeiltas arbā īšpūltȳtas būti,
10 ant lavo kāriškųjū šiepȳjū užbēgēs umai ī kitā kaīpā nusikēl-
dino, kur mūlų zialniērei jī ne galējo palēkti, o Dēnų žaginȳs
ne prilēido kupčȳftēs šiepȳjū priē Vókēs kraštȳ.) Todēl pakilo
vilōj Vókēj didis šaūkīmas, kad reikē kāro šiepȳjū īlitailȳti.
Frankfurte tūcēs lūfiriīnkuliēji Vókēs diputiērtai, žmoniū īkir-
15 tiēji, pritare tam šaūkīmui, o elterreikiškis Ercercikis Johann,
kurīlā anū kaip Vókēs valdōnas pavadintas būvo, lakȳdino
Vókēs viēšpačiams, kad jīē ant ītailȳmo kāro šiepȳjū piningū
ludētu. Tai mūlų viēšpats karālius, kurs viļamē geramē da-
lykē vis pirmālis yrā, ne tiktaī lavo piningū dālī tūjaū īmokējo
20 o īr dar už daug kitū kunigāikščījū jū dālī uždējo, bet priēg-
tām dar īr pāts kāriškų šiepȳjū ar pabudavōdīnēs ar nupīrkēs,
tāfes ī Vókēs žāginī pādave.

Alē kaip Frankfurto laimas īšīrēs īr lū Dēnemarkiu pakājus
padarȳtas būvo, kaip viskas ī lēnāji davādā parējo, tai atlirādo
25 tarp Vókēs viēšpačījū tas klāulȳmas, kā dabār lū Vókēs kāriš-
kūjū žāginīu reīks veikti. Vókēs kunigāikščījū diputiērtams
Frankfurte apiē tā dalȳkā lūšnekėjimā be laikant, tai bejē
norējo Elterreikiškis, kad vilōs naujēi ītailȳtofios Vókēs šiepȳs
īr Vōkei palilīktu īr po vilōs Vókēs paliēpimū lȳovētu. Alē cē
30 mūlų karāliaus paliuntinȳs primine, kad Elterreikei, o īr keli
kiti kunigāikščēi ant ītailȳmo Vókēs kāriškojo žāginio dar nei
grāši n'īmokējē īr mūlų karāliui dar n'atlikē kā jis už jūs už-
dējēs, *o kol ne vilī kunigāikščēi būlē, kaip pūlas, lavo dālī
tamē dalykē atlikē, tōl īr mūlų karālius ant īšlaikȳmo anō žā-
35 ginio povilām niēko ne mokēlēš. Sēnojo mēto pabaigōj tāpe
lūšnekēta, kad Vókē ne nōrinti nei jokiū kāriškų šiepȳjū turēti,
o gātavales šiepīs tiē galī atliīmtis, kuriū piningais šitas ža-
ginȳs ēļas ītailȳtas.

Tūm ištari mū būvo bejē mūfų viēšpats karālius pakajings, nēs tūmī Prūfų karalỹfte būtu ir ant vandenių kiēk tiēk māciēs įgįjuli, kurē jī ikišiol ne turējuli. Alē tai nepamēgo Elterreikiams, kuriē vis žnairi ir pilnī nerimaltiēs ant Prūfų āugančios māciēs žvelgia. Todēl jīē priēs anā ištari mą priēsdydamiēs taip lāko: 5
Elterreikių kārīškas žaginys adriātiškoje jūrēle laikomalis, iš tikro ēlās Vókēs žaginys, kurlai Vókę iš piētų pūlēs apginti turjs, o tājį taiľydamī Elterreikei ganā piningų iślēidę ir todēl lavo dāļi ant Vókēs žāginio įtaiľymo jau senei atliķē, bet naujēi įtaiľytalis arbā dar įtaiľytinalis žaginys ant aušrinių bei šiau- 10
rinių jūrių turjs kitų kunigāikščių ant lavo kaštų parúpintas ir gatařumē laikýtas būti.

Bet tai yrā viēn lukimas. Elterreikei lavo šiēpis vis tikt po lāvo valdžiā ir paliēpimū laiķe ir laikýs, ir tāles nei į jókio kito Vókēs kunigāikščio vāļē ne padūs; todēl anōs šiēpys ne 15
per Vókēs šiēpis, bet viēniñtelei per ēlterreikiškas laikýtinās. Todēl paliliēkt mūfų viēšpats karālius ant tō, kas jau lušnekēta, ir nōr, kad jam pūlantýji dalis naujēi įtaiľytojo žāginio vēikei padūta būtu. Tam priēs Elterreikei užmāne, kad reikę ant iš-
laikymo šitų šiēpjų ant vilōs Vókēs vārdo piningų žýčýti, ir 20
šiēpis žýčýjantiēmliēms į užstātą ltatýti. Alē ant tō gāvo mūfų paliuntinys Frankfurte atliliēpti: šūkštu! Kadāngi jau ištārta, kad anlai žaginys Vōkei nē priklaūľas, tai ir Vōkei ne gālinti valē būti, ant tō piningų žýčýti neįgi tą praľtatýti.

Pagal Keleivį 1852 Nr. 11 ir 12. Brangýbe mūfų žēmēje, 25
kaip ir vilōj Vókēje diēn iš diēnōs didyn eit, ir tojē ýpačei vargdienēi didei apgailētini, o tai ne tikt viēn tōdēlei, kad jīē tūr lkaūdžei badēti, ir vōs be įltēngia lavo gývaľtį išlaikýti, bet ir tōdēl, kadāngi tulāľis tųjų per bēdā jū giliaūs į griēķą dūdas įlibradintis. Jau tai yrā dide bēdā, kad per šitā brangýbē ūba- 30
gāřimas dāugľinas, ir kad ubagų dabař vis didi pulkai ir per Liētuvōs kiēmūs dūnos prašinēdami tráukia. Ubagaī Liētuvōj jau pradējē ľulipulkavōdami plēšikų remēľtā varýti taiřo, jog vyriaulýbe šēn ir tēn per Liētuvą priēs šitūs ūbagaujančius
plēšikus turējuli, ant apgýnimo palitūrinčiųjų, zialniērių pulkūs 35
išliķťti. Šitōkiu budū ištráuķēs iš Tiľžēs viēns pulks Dragūnų į Gaľtūs, antrāľis į Kaukiēnus, tretýľis ant Šilokarčiamōs, o ketvirtāľis turēľēs triumpaľn čēľē ant Įruties linkai, ýpačei į

Žilių parapiją, tráukti. Kaip labai zialniėrių apgýnimas čė reikalingas, tai iš lėkančių nufidávimų regimà.

Priėš Kaukiėnų dvàro pōną bŭvo daugiaŭs ne kaip trisdešimt ubagų fuľibuntavójė ir jį apnikė, javų iš jo prašýdami; jis jiėms atfiliėpe, kad jis bejė vargdienius šėlpės o ir šėlpės, alė tókios pulkŭs aprŭpinti jis n'įltėngias. Tŭjaŭs viėns iš pulko išmýnės ltójos priėš aną pōną lakýdams, jei jįlái javų fu gerŭ ne dŭšės, tai jiė jam tŭlius fu gvoltŭ išplėšė; alė tas pons labai drafŭs bŭdams nutvėre tą plėšiką priė krutinės ir laike jį taip ilgai, kŭl jo výrai fuľibėgė tą gvŭltininką furšė vyriaufýbei pàdave.

Lyg taipojaŭ pàlakojava, kad 37 ubagai fuľibuntavójė priė galpadŭriaus Bernoto Moľtaičiŭlė, Lapynų parapijoje, nuėjė lakýdamiės, kad jiė nŭ jo norį javų pirkti. Talaĩ jų bėdŭs paligailėdams padalijo jiėms ne tiktaĩ dŭnos, bet pàdave jiėms ir tą vaľgį ant fuvartójimo, kurlaĩ jo patiėš šeimýnai išvirts bŭvo. Šitaĩpo palivalgė fuderėjo jiė fu anŭm galpadŭriumi po 2 dŭleriu 22 trečiokŭ 6 Fėningius ant šėpelio. Bernótui ant aŭkšto einant norėjo vilas pulkas draugė ulľibriáuti, alė kaip jis jų ne norėjo čė vilŭs uľlėĩti, tai jiė užpŭlė fŭmuše šitą žmŭgų, kurlaĩ tačiaŭ jų bŭvo pavalgydines. Jie išdaŭže aŭkšto duris ir ėmės tiėk javų, kiėk kŭžnas nėšti galėjo. Lýgiu budŭ tokiė ubagai ir kelmerį Höllger Moľtaičiŭlė apnikė; alė keli anų plėšikų yrà fugáuti ir į Raŭtenburgkio kalėjimą įlodťi. Plàškių parapijoje, lākoma, bŭvo kokiė 50 ubagų fuľibuntavójė ir lýgiu budŭ paliėtė.

Ant fuvaldymo tų ubagų iš Karaliáučiaus nŭ trėčiojo lýnijos regimeńto kamandà devińtąjį mėrcą ant Galtų į Tilžės pakalnę gávo ištráukti. Didžiaŭlia dalis šitų ŭbagaujančių bei plėšančių pulkų yrà girtŭklei, palilėidėlei, valkŭnai ir koravóti vāgys bei piktadėjei. Bėt vyriaufýbe rūpin ir kiėk galimà, kad tikrai vargėngiėji galėtu iš bėdŭs ifiriftis. Priė Vėľuvos šalije budavŭjama, o priė Braŭnsbergkio gėľžkelis, kur vargdienėĩ gal lāv ir faviėmliėms dŭnėlės ulľipelnýti.

Pagal Keleivį 1852 Nr. 17. Nŭ Vókės kāriskojo žāginio jau mŭfų viėšpats karālius dvi šiėpi, kurių viėnà vardŭ „Barbarossa“, o antrŭjį „Gefion“, atľiĩmti gāvės, ir taĩpo šitas žāginýs pradėjės iširti.

Francūzu prezidents, princas Napoleons, dar vis niērā ciēcoriaus vārda priēmēs, alē jīlāi povīlām eļģias kaip ciēcorius. Viņi aukštieji urēdininkai turējo priļēkti, kad jīē jam vis viērnī būfē. O šitūlē priļaikinimūlē jis ir kar̄tā ištārēs, kad jis jau pagal lavo gimimo teiļybē, kaip artymjāulias gentis nabāštininko ciēcoriaus Napolēono turjs Francūzu ciēcorius būti. Ogi šviežēi luliriņkuliēji diputiērtai turējo jam 12 milijōņu franku ant mēto algōs priļķirti. Tikrai Napolēons Francūzams daug kaštūja.

Keleīvis 1852 Nr. 42. Kóleros ligā yrā šičion Karaliáu-
 čiuje nū pradžiōs iki dešimtojo októberio iš vīlo, kiēk priē 10
 vyriauļybēs primaldūta yrā, 310 žmoniū nužavinuli. Liētuvōj
 šitā ligā priē didžiōlios grābēs, nū Labguvōs ant Nemunyno
 einančios, šēn ir tēn taipjaū lavo lmarkūmā paródžiuli, bet ne
 toli nū miēlto Ortelsburg trīlē kiēmūlē yrā daugiaūs ne kaip 15
 400 žmoniū per kóleros ligā keliū diēnū tārpe palimīrē, jog
 tēnai viēns vērkīmas bei raudójimas.

Pagal Keleivī 1852 Nr. 50. 53. 1853 Nr. 2. Francuzija jau dabaŗ īš tikro ciēcoryšte paltójuli, ir ko prēzideņtas prīncas Louis Napoleons Bonaparte taip īlgai geīdes ir trōškes, būtent ciēcoryškos šlovēs, tō jis dabaŗ ir īgāvēs. Diēnolē 20. bei 21. noveŗberio viši Francūzai turējo atlilēpti, ar jīē norī Napolēonā per ciēcorytū turēti, ar ne. Bet ant šito klāufymo atlilēpe daugiāuliēji, kad jīē to miēlaī norī, ir nē daug illidriļo, ženklēlī lu žodeliū „nē“ priē lkýrimo pridūti. Bet antrōji kamarā tāpe luvadīnta, kad tōji lkirftymo ženkleliūs pērlkaitýtu. O ēē illirādo, kad ženklēliū lu „jē“ būvo konē 8 milijōnai, o lu „nē“ tikt vos bērtainis milijōno. Iš šito lkýrimo ištāre dabaŗ antrōji kamarā, kad Napolēons ēļas Francūzū ciēcorys, o šīfaī tā ištariņā ir priēme. Napolēons šī rūdenī laikēli nekuriōj pilyē laukē Parýzo miēlto; alē 2. deceŗberī, tai ēlti toj pačiōj diēnōj, kuriōj jis pirm viēno mēto diputiērtū kamārā išbogīno ir viļā mācī ī favo rankās ēmēs, tojē jīfaī ītrāuke lu pilnā ciēcoryška šlovē, ir lydētas zialniēriū pulkū lu karūnomis ir lkāmbančēis žaillais ir žmoniū krykštāvimu ī Parýzā ir vadināli dabaŗ ciēcorys Napolēons trečiālis. Nēfā jo avýns, lenālis arbā pirmālis Napolēons, kaip jīfaī lūlpeīltas, īlgiaūs ant favo krāfēs īfiliakýtis ne galējo, tai prāmine jis favo jāunāji

lūnų Napoléona ciėcoriumi; o nórint talaĩ ant valdžiōs povilám niėrà parėjės, tai tas tačiaũ vadínams Napoléons antrális.

Su dabaĩ naujėĩ paštójuliu ciėcoriumi yrà dývnicas pérlikei-
tims nulidávės. Pirm penkių mėtų jis trijų mėtų laĩdą už
5 favo lamdýtúlius namūs lkelėjo, o ir šeĩp būvo jis daug re-
meltinińkams, kùpčiams ir kitiėms kaĩin kaĩp daug pralkilės,
bet dabaĩ jilaĩ áukštas viėšpats, o per naũdą, kurę jilaĩ lėnaijei
Francūzų karáliškai giminei Orleans išplėšės, dabaĩ jau ir
pralōbės.

10 Rōds mes lviėto nulidávimus pérjėškódami bejė raĩdam,
kad jau ir šeĩp šen ir tēn koklaĩ výrs iš favo žemōs viėtos
ant viėšpatýštės kráfės užlilėdės, alė toklaĩ výras turėjės vis ir
pirmà favo macnūmą išródyti ir fav kráfę favo macnumū ar
ullipelnýti ar priliplėšti. Alė šis Napoléons ciėcoriumi palidāre
15 bė didžių karų, bė peĩnymo ir be jókio macnūmo išreiškimo; o
kas dyvniáulias, višà Francuzija jam pilnaĩ pripúluli, višų Francūzų
širdys jam prilińkulios, kačėĩg jis pirmtō niėko ne dārės, kas
ar garbės ar mėlės vertà bútu. Francūzai yrà Napoléoną
viėšpatimi palidāre, jo pažadėjimais nulitikėdami, kad jilaĩ Fran-
20 cuziją ĩ paláimą ir garbė iškėlės. Turtińgiėji tikis jūmĩ, kad
jis turų dalýtojus luvaldýlės; vargdieniáms jis pažadėjės, kad
vislab taip ĩtaiýlės, jog jiė galėlė dūnos ir peĩno ganà turėti;
pópiežiui jis tą milĩ pridávės, kad jis katilikiškąjė viėrą vėl at-
taiýlės; zialniėriams jilaĩ višókiu budū numanyti dāvės, kad
25 jilaĩ jūlius tais pačiaĩs keleĩs ant pérgalėjimų ir garbingų lai-
mėjimų vadžiōlės, kaip jo didýlis avýnas tai dārės.

Pagal Keleĩvį 1853 Nr. 16. Nefeneĩ nūliunte Rūfų ciėcorius
favo páliuntinį kunigáikštį Mėnčikof pas Tuřkų ciėcorių ĩ miėltą
Konstantinópel. Tas tenaĩ ĩtrauke lu dide garbė ir šlovė;
30 lākoma, kad keli šimtaĩ žmonių ji kaip jo tarnaĩ ĩe páleke.
Potám jis viėną diėną Tuřkų viėšpačiui aplilakýdino, kad jis ji
aplankýlės. Statýtame ĩlėlė būvo višĩ Tuřkų aukščiáuliėji višōj
favo grožýbėj priė favo viėšpatiėš lusirińkė, Rūfų páliuntinį gar-
bingai priĩmti ir palvéikinti, o ir Tuřkų zialniėrių eĩlės būvo
35 lusťójulios lu būbnyjimais, trimitávimais ir kitókiomis muzikė-
mis šitám lvėčiui garbė padaryti, ir višĩ ltovėdami láuke, kad
Rūfų páliuntinýs favo šlovėj lu daũg kariėtomis ir lu daugýbe
rūliškų aukštųjų pōnų ĩe paliródylės. Alė štai, tas atėjo

pēlčias, lu powilám praftà lermégà aplivilkēs, lāzda favo rañ-koje nulitvērēs ir tikt póra tarnū lydētas. Iš tō illigañdo viñi Turķų aukštiēji, nēs tūmì Rūlų pasiuntinys Turķų viešpatyltę lyg per niēkā palaike ir povilám apgēdino. Alē Turķai Rūlų māciēs prilibijódami ne be drīšo šitām pāliuntiniui dēl tókio 5 paniēkinimo jų viešpatyltēs favo āpmauda išródyti.

Bet kunigáikštis Mēnčikofs tokiamē palididžiāvime elgēli, tañli jis Turķų viešpats ēļas, o i tą Turķų ministērij, kurlai lu lvetimañleis viešpačeis dārbo turējo, vardū Fuad, nei žiurēte ne pažiurējo, o jam nei žōdį ne kalbējo. Iš tō Turķų ciēcorius 10 gāvo numanyti, kad Rūlų pasiuntinys tą n'āpkenčias, ir todēl tāpe šitas ministēris iš favo urēdo lstatytas. Kaļbama, Rūlų viešpats nū Turķų noris ant pīrmo, kad Jūkalniškei (Montene-griskei) povilám valnì būtu; ant añtro, kad viñi kriķščiōnys Turkijoje viērōs dalýkūse turī pilnā valnybē turēti; ant trēčio, 15 kad Rūlų ciēcorius kaip vyriāulialis viñų gryķiškai katilikiķų žmonių turis tą teiļybē gāuti, gryķiķkājį vyriāulijį vylkupa Kon-stantinópelyj pagal favo palimēgimā lltatyti ir vėl nūltatyti; ant ketvirto, kad Jerúzalėj viļos šveñtolios viētos bei bažnyčios, čejaū pabudavótolios, ýpačei Gūlgatos kalnēlis taipojaū ir dan-20 guñžengimo viētà ant alývų kálno, priēgtām Bētlēēmēj Krīstaus gimimo viētà gryķiķskiēmliēms katilikams padūta būtu; ant peñkto, kad Rūlų ciēcorius Dardanēlių laurūmā po favo macē gāutu. Bet če tūrim žinóti, jog, kurlai šitā júrių rankóvę tūr, kad tās ir viñā Turkijā favo mēcēje tūr. 25

Taigi Rūlai nor Turķų viešpatyltę tókę lilpnā padaryti, kad galiāulei Rūlų viešpats anōj žēmēj galētu veikti, kās ir kaip jam mēgfta.

Keleivis 1853 Nr. 23. Viñi Turķų ministērei atlidēkavojo nū favo urēdū, ir i tą viētā kitì lltójo, kuriē jau ir šeip yrà kaip 30 Rūlų priēšininkai illiróde. O kaip anà Rūlų pāliuntinio lltatytoji diēnà atējo, taī bejē kunigáikštis Mēnčikofs atlākymā gāvo, alē ne tókį, kókio jis norējo. Nēlā Turķų viešpats atliliēpe vislab darýšes, kas tikt galimā, idánt Grykōnai jo ciēcorýltēje ne taptu neteifei apsuñkinti ir bēdavóti, alē Rūlų ciēcoriui jis, 35 nē galis tą teiļybē dūti, i Turķų valdžiōs dalykūs kištis. — O Francūzų bei Englenderių ministērei yrà atvirai ištārē, jog jiē

niēkū budū ne pérleifē, kad Rūlū ciēcorius Tuŗkui jo viēšpa-
tītē pamāžintu arbā išplēštu.

Pagal Keleivj 1853 Nr. 27. Ródos, buk kāras tarp Rūlū
bei Tuŗķū jau norīs pralidēti. Tuŗķū ciēcoriui būvo 16. diēnā
5 jūnyjaus mēnelio kaip palkučīū palkučiaulia ltatýta, kuriōj jis
tūrīs lakýti, ar jis norīs Rūlū ciēcoriaus vālē išpildyti ar nē.
Bet Tuŗķū viēšpats baņde, kitókiu budū Rūlū ciēcoriui įtkti,
kačeīg lu jūmī derėjimą nē padāres. Bútent jis išléido pa-
liēpimą, kad viļi krikščiónys Turkijoje galī ir turī lavo lenāses
10 teilybēs apturēti ir pakājuje lavām diēvui pagal lāvo budūs
šlūžyti, o jis ir ištāre, kad tiē urēdininkai, kuriē krikščionims
ir mažiaulē aņtkaklē darylē, turī aštrei pakoravóti būti.

Apiē šitą paliēpimą dāve jilāi ir Rūlū viēšpačiui žinē, jam
lakýdindams, kad jo aukštālis kaimýns tūmī begū galētu paka-
15 jings būti. Alē talaī tūmī niērā pakajingas; ogi Rūlū vaiļkaī
jau taiļofi, per rubēžīū į Mūldavos bei Valakijos kunigaikštýltēs
eīti. Rōds dar tūm įtraukimū kāras iš tikro ne pradētas; nēlā
kačeīg šitiēdvi kunigaikštýfti Turkijai prirokūjamos, o ir Tuŗķū
ciēcoriui tur mōkelnius atlikti, tai tačiaū jiēdvi tur lavo ýpa-
20 tiškus kunigáikščius, o Rūlai po ilgū karū lu Tuŗkais per
derėjimus yrā šitū kunigaikštýlčiū apgintojeis paltōjē. Šitaipo
ltōv aniēdvi kunigaikštýfti iš daliēs ir po Rūlais; o Rūlū ciē-
corius yrā ir aplākymā išléidēs, kad jis lavo vaiļkūs į anās
žemēs įliūldams ne norīs kārā pradēti, bet tiktaī Tuŗķū ciē-
25 coriū priveřfti, lu jūmī derėjimą padaryti.

Keleivis 1853 Nr. 29. Rūlū vaiļkaī į Mūldavą bei Vala-
kiją įtraukē če dabaŗ tebtōv; Tuŗkai taiļos ant kāro, kiēk jiē
tikť įlténgia; Englenderei bei Francūzai priēš Rulūs pýkinda-
miēli ļaiko lavo žāginius ne toli Turkijos, bet mūlū viēš-
30 pats karālius bei Elterreikiū ciēcorius baņdo sulipýkuliūlius
lutáikinti.

Pagal Keleivj 1853 Nr. 40. Iš Turkijos parējo žine, kad
Egiptų pūskaralis, kurlāi po Tuŗķū ciēcoriumi ltōv, lavo viēš-
pačiui didē dālį lavo vaiļko kaip ir kāriškųj šiepų ant pagāl-
35 bos priliūņtes. Tuŗķū žmónes yrā priēš Rulūs baiļei įniŗtē,
ir viľuŗ Turkijoje šaūkīmas gīrdims, kad Tuŗķū ciēcorius turīs
lavo nēkviēftūlius lvečiūs iš Mūldavos bei Valakijos išmūšti;
o Ulēmai (tai vyriaufýbiška draugýfte tuŗkiškūle zokānūle mo-

kītu) kiāur iffidrīfo, favo ciēcōriui rāštā nuliq̄lti, jei jis tiēk dralōs ne turīs, šveitā kārā priēš nepriētelius kēlti, tai jis turīs nu favo lōfto nužēngti ir kitām, kurs uš jī dralēlnis, favo āukštājē viētā jvēlyti.

Taciāu sviēts vėl kiēk tiēk pakājumi nor iflitikētis, o tai 5 tōdēl, kad Rūlū bei Elterreikiū ciēcōriei priē ēsterreikiškū manēveriu miēltē Olmütz lufiējo. Ant šitū manēveriu ir Prūlū Princas kaip nu vifōs Vókēs kunigāikščiu lītātālis vaiškū pēr-žiurētojīs nukeliāvo.

Pagal Keleivī 1853 Nr. 42. Zūltōns ēlās Rūlū viēšpačiui 10 fakýdinēs, jei Rūlū vaiļkai diviējū nedēliū tārpe iš Mūldavos bei Valakijos nē būlē ištrāukē, tai jis kārā pradēdams jus fu favo macē išvarýfēs.

Keleivīs 1853 Nr. 45. Kāras tarp Rūlū bei Turķū jau dabaī iš tiēfōs pralidējēs. Turķai baīdo Rūfūs iš Valakijos 15 laūkan išmūšti, ir kraūjo praliējimai jau pralidējē. Alē kitī Európos viēšpačēi vis dar procevójas, išyrantijī pakāju at-tailýti.

Pagal Keleivī 1853 Nr. 48. Englenderei dēl favo kup-čýltēs Rūlū ciēcōriui ne vēlyj, kad jo macīs ant Turkijos ifli- 20 fplēftu, o ir Napoléons meilytu priēš Rūfūs ī kārā trāukti; vaiļkas yrā jī ciēcōriumi padārēs tamē nulitikējime, kad šviē-žūlis ciēcōrius Francūzū vaiļkā tais pačēis garbēs keleis vad-ziólēs, kureis jo avýns tā vadziójēs. Francūzū minīfterei lāko favo laiškulē, kad bejē vīlī Európos viēšpačēi baīdē, Rūlū bei 25 Turķū viēšpačius fudērinti, bet vīlī matýdami, kad Rūlū viēš-pats perdaūg norīs, ne norējē ir ne galējē Zūltonā rāginti, kad tas Rūlū vālē išpildyti apliīmtu. Pagal jū milīj Turķai derē-jimus ne lāužē, bet jiē tikt ne norī Rūlū viēšpačiui favo žēmēje perdaūg māciēs ant grýkiškujū Turkijos padōnū dúti, kadāngi 30 tumī Turķū ciēcōrius viēšpatýfte būtu māžinama.

Pirmajī novēmbērī baīde Turķai ant trijū viētū per Dōna-vos ūpē ī Valakijā pērlīgauti. Ant viēnōs viētos, būtent priē miēlto Giurgēvo (ištarķ Džiurdžēvo), Rūlai jus per ūpē ne pērleido, alē ant diviējū viētū Turķams palifeke pēreiti. Jū 35 gendrōlius Omer-Paša lutrāuke per ūpē pērlīgāvufējē dālī favo vaiļko priē miēltēlio Oltenica ir aplišancāvo čion aī-trajī bei trēčiājī novēmbērī. Tam tārpe nūliunte Rūlū vyriau-

līslis Gorčiakofs gendrōliu Dannenberg, tenai Turkus īš ju aplīšancāvimu īšvarīti, o talai toktai īr baīde 4. noveīberī, tūlius lu bagnītu apnikdams, alē tai jam nelīleke. Rūlai daug vīru prapūldē turējo atgāl trāuktis. Nu 5. īkī 8. noveīberio
5 fūlitrāuke Rūlu vaiīkai ju tīršciaūs aplīnk Oltenicā īr apniko nū 9. īkī 12. Turkūs īš naūjo. Rōds īr tiē baīdymai Turkūs ne pērveike, taīcīaū šīē matīdami, kad ju nepriēteliu vis didēfne daugybe aplīnk jus fūlitrāukianti, īr īšpažīndami, kad jīē īlgai atligīntis n'īltēnglē, favo aplīšancāvimus uzdēgē per Dōnavos
10 ūpē ant favo pūlēs atgaliōn pargrīžo, īr Turku dabaī tikt māžas pūlkas ant Valakījos pūlēs pafīlikēs.

Keleīvis 1853 Nr. 50. Ant judīju jūriū tarp Rūlu bei Turku kārišku šīēpu fūlimušīms nūlīdave, kuriamē Rūlai lai-
mējo. (Ju admirōls Nachimof užpūle 30. noveīberī nu Se-
15 baītopol īšbēgēs tīrštai mīglei be ēlant Turku šīēpis mīēlto Sinope ībēgy īr vīfās lušōve īr nugramzdīno. Toktai īpačei Englenderius ērzino, kuriē Besika vīngyje netoli Dardanēliu be gulēdami tai nē buvo galējē užgīnti.)

Keleīvis 1854 Nr. 5. Englenderiu bei Francūzu kāriškuju
20 šīēpu žaginys yrā trētīji Januāryju ī judāfēs jūres īšbēgēs. Tamē tārpe jau vēl priē Dōnavos īkaūdus fūlimušīmai nūlītiko, kuriulē daūg kraūjo praliēta īr daūg dūšiū nužūvūliu.

Pagal Keleīvi 1854 Nr. 7. Ikšiōl mūšēli vis tikt Rūlai bei
Turkai, alē jau dabaī rōdos, kad Englenderei bei Francūzai
25 vēik taipojaū ī anā kārā īltōs īr Turkams ant pagālbos gīnklus priēs Rūlus nūlītvērs. Rūlu ciēcōrius per favo pāliuntīnius Londone bei Parīze paklāulđino, kaīp īš tīkro ībēgīmas anū kāriškuju šīēpu ī judāfēs jūres īšmanytīns. Atfīliēpīms Rūlu ciēcōriui taip menkaī pamēgo, kad jīfai aniēmdviēm favo pa-
30 liuntīniām paliēpīmā prīliunte, tujaūs īš Londono kaīp īr īš Parīzo atfītōti. Toktai nūlīdave 6. februāryju, o todēl tāpe īr Englenderiu bei Francūzu pāliuntīniudu īš Pētersburgkio namūn paršauktu.

Dabaī Englenderei bei Francūzai taip īkubrei, kaīp jīēms
35 tikt galīmā, ant kāro taīfos.

O Rūlu ciēcōrius favo minīsterī grōvā Orlof ī Vōkē atliuīnte, kad jis lu Prūlu bei Eīsterreikiu viēšpatiēmdviēm tīkrā derējīmā lušnekētu. Šītām grōvui vos ī mīēltā Wien atkeliāvus prīliuīnte

mūļu karālius jam tā žinē, kad nē galīs lu favo miēlu ir garbingu gentimī tókī derējimą padarýti, kókī ans norīs. O Elterreikių ciēcorius patýrēs, kaip mūļu karālius norīs favo válnā vālē palaikýti, dāve rūliškamjam pāfuntiniui lyg tokijaū atlākymā; o talai matýdams, niēko istailýti ne galīs, atltójo iš 5
Wieno miēsto ir pargrižo tiēliōg ī Pētersburgkī, Berlýne povilām n'apfilaņķēs.

Iš mūļu Prūļu kārīšķujų šiepju dabaŗ trýs rańdali Turkijos vandenylē. Viēnā, vadinama „Danzig“ yrā priē miēsto Konftantinopel, o dvī, „Gēfion“ bei „Merkur,“ rańdali šalē Smyrnos. 10

Pagal Keleīvjī 1854 Nr. 9. Rūļu pāfuntiniāms iš Parýzo bei Londono atltójus rāše Francūzų ciēcorius grōmiatā ī Pētersburgkī, Rūļu ciēcoriui priē širdiēs dēdams, bau jis ne norētu pakājų išlaikýti. O Napolēons ýpaŗēi tumī Rūļu viēšpatī lkaūdŗēi jārtino, favo grōmiatā per laišķūs ī vilā lviētā palēifdams, pirmkōl dar Rūļu ciēcorius būvo ātrašā dāvēs. 15

Napolēons favo grōmiatoje lāko, kad rāli būtu galimā būvē pakājų išlaikýti ir tarp Rūļu bei Tuŗķų futikimą padarýti, jei ans ne būtu lyg iš netýĉių favo vaiķkūs ī tūrķiškaiē kuniġaikštyltēs īliuņķēs. Oġi ir taip dar baņdē kitī Európos viēšpaŗēi kārā nuleņkti, kadāņġi Rūļu ciēcorius paliŗadējēs, kad jis tam tārpe ne norīs Tuŗķūs užpūlti. Toktaī jis bejē paliŗadējēs, alē taĉiaū jis Tuŗķų kārīšķajī ųāġinī, judosē jūrēē priē Tuŗķų krāšto ir priē Tuŗķų miēsto Sinope ġūlintī apņikdīnēs ir ī pleņtā išpūľtydīnēs, kaŗēġ Francūzų bei Englenderių šiepys ant Turkijos aplēŗġējimo šalē Konftantinopelēs miēsto ġulēġufios. Todēl anfaī užpulimas ēľas lyg kókios patýĉios ir āpjukas priēs Englenderius bei Francuzūs. O toktaī ēľanti ir priēŗaľtis, kad tūġų ųāġinýs ī judāēē jūres ībēġēs ir Rūļu ųāġiniui bēġinēġimą ant anū jūrių uždraūdes; nēs lyg kaip 20
Rūļu ciēcorius Mūldavā bei Valakijā lav per ųųľtatā ēmēľi, taip dabaŗ Francūzai bei Englenderei anās jūres lyg taipojaū per ųųľtatā norī palaikýti. Taĉiaū ir dabaŗ dar ēľā ġalimā, kārā išvēņġti, jei Rūļu ciēcorius apliēmēē, favo vaiķkā iš Mūldavos bei Valakijos išŗaūkti; tadā Francūzų bei Englenderių ųāġinei 25
tolýdġiaus ir judāēē jūres praľtōľē. O tadā ġalimā būľē, visľab lāndoroje ir pakāġuje ľuderēti. — 35

Englenderei bei Francūzai prigatāvyja kārā priēš Rušijā ne tiktaī Turkijoje, bet ir ant mūlū baltūjū arbā aušriniujū jūriū; o ant Turkijos linkaī jau viens regimeņtas po kito ēnglišķū bei francūzišķū zialniēriū ī šiepīs igabēnamas. Taipojaū gāu-
5 name ir žinē, kad tarp Klaipēdos bei Rýgos Rūlū zialniērei lutraukiami, anās zemēs priēš ušpulimā Englenderiū bei Francūzū apginti.

Turkai pagal didžiaulejē dālī Rūlū iš Valakijos vėl išmušti. Tikt apliņķ miēštā Kalafat dalýks Turkū dar laikoli. Rūlai
10 jau kelis kartūs bañde, jus ir iš čion išvarýti, alē ikšiōl jiēms tai vīs dar nesifeke.

Francūzū miniłterei pāfakoj po vilū sviēto auliū, kad jiēms ēlā pirm šitū lulipainiavimū pamérkta, kad jiē lu Rūlais iš viēno eĩdami galī dalýkā mūlū karāliaus žēmiū priē Reĩno ūpēs gāuti;
15 ogi ir viens Englenderiū miniłteris yrā atviraī anōs žēmēs kamāroje ištārēs, kad metē 1850, kaip tarp mūlū bei Ełterreikiū būvo kāras be kýlas, tai Rūlū paliuntinýs Englenderiū miniłterius paprāšēs, kad jiē mūlū žēmē ant mūlū jūriū lavo šiepimis apgułtu; alē Englenderei tai ne norējē apliĩmti. (Jau ir Grykōnū
20 žmōnēs, kuriū didele daugýbe Turkijoje gyvēna, prādeda priēš Turkūs, kaip lavo vārgintojus kēltis, o Grykōnū karalýstēs gyvātininkai prāšo nu lavo karāliaus Otto, kurs Baierū karāliaus brólis yrā, kad jis nevēngtu, priēš Turkūs kārā kēlti.)

Pagal Keleivį 1854 Nr. 10. Ant Napoléono grōmiasos
25 yrā jau ir Rūlū ciēcorius Nikolaus atliiliēpēs. Jis lāko, vīs jēs-
kójēs meilingus pafilaikymus priēš Francuzijā išlaikýti. Kad Turkijos valdžiā būtu sav viēnā paliktā tāpułi, tai tas nefutikimas būtu feneĩ attaifýtas; kad tai dar nē nufidave, to ēlās kitū įlimaišyms kaltas. Pirmneņg jis pāts anās Dōnavos kuni-
30 gaikštyltēs aplātēs, jau englišķai-francūzišķas žaginýs priē Dardanēliū atliirādes. Tai būvēs grumzdimas priēš Rušūs ir paródes, kaip menkaī Englenderei bei Francūzai jumi ilłitikį. Derėjimas nu mēto 1841 uždraūdžiās pakājaus čēlē lu kārišķomis šiepimis pro Dardanēlius bēgti, o tačiaū Francūzai beį
35 Englenderei tai dārē, kāruī dar ne priłakýtam ēlant. Kad jis Turkū žaginį dāvēs priē Sinópēs išpūłtyti, tai dėl tō, kad aniē Rūlū žēmē Azijoje būvē apniķē, o aĩs jū žaginýs ant lyg tókio miērio tēnai nubēgti norējēs. Kad Napoléons pāts lu giĩņklais

priēš Rufūs Itōtis norējēs, tai jam geriaūs būtu pritīkē, toktaī tūjaūs iš pradžiōs lakyti. Kad Tuŗķų žaginys išpūstytas, tai juk Francūzams nei jōki gēda, rōds alē Rūlams anų grumzdīmas. Alē dēl grumzdīmo jis niēkadōs ne atlitrauklēs. Tačiaū jis vislab taī, kā praējēlis čēlas iārtinimo jam pranēšēs, užmiršēs, jei Napolēons dar dabaī Tuŗķams privēlyfēs ī Rūfų vālē palidūti.

Francūzai bei Englenderei šitōs grōmīatos n'atbōdami prāše, kad Nikolaus šešiū diēnų tārpe lakytu, ar jis norīs favo zialniērius iš Dōnavos kunigaikštỹfčiū iki 30. Aprīlio atgāl trāukti, ar nē.

Keleivis 1854 Nr. 11. Francūzų bei Englenderiū žaginys iš judūjų jūriū vėl pas Konstantinopel pargrįžēs, ir iš čē tikt vis kaŗtais kēlios tų' šiepju išbēg, Tuŗķų šiepis lu vilokeis vaikų aprūpinimais bēgančēs palydēdamos, jeib Rūlai tāles ne užkabintu. Bet Napolēons yrā favo vaikūs iš naūjo 160 tūkltančių zialniēriū padāuglinēs ir dabaī jis piningū daugybē žyčylis, būtent 250 milijōnų frankų.

Pagal Keleivį 1854 Nr. 12. Englenderiū žaginys ī mūfų jūres išliūtālis yrā pakeliui priē Švėdų krāsto aplīstōjēs. Sākoma, kad tas ant keliū šiepju lāukias, kuriōs dar ne povilām prilireņgiulios. Skaītlīus vilū šitū šiepju ant mūfų jūriū būlēs, kaip rokūjama, 44 didis, lu 22000 zialniēriū ir 2000 kanūliū; kiēk Francūzų šiepju priē tū dar prilidraugavōs, dar ne lakyta.

Pagal Keleivį 1854 Nr. 14. Englenderiū bei Francūzų paīlai, kuriē ī Pētersburgkį nuliūtī būvo, Rūfų ciēcoriaus atliēpimo prašyti, ar jis norīs iki 30. Aprīlio favo vaikūs iš Dōnavos kunigaikštỹfčiū išimti ar nē, jau dabaī pargrįžē paŗneše tą žinē, kad ciēcorius Nikolaus povilām nei jōkį atfiliēpimā ne dāvēs.

Todēlei dabaī yrā Englenderiū karaliēne kaip ir Francūzų ciēcorius priēš Rufūs kārā jau iš tikro prilākiuliu, o Englenderiū kārīskofios šiepy juk jau yrā ī mūfų jūres ībēgulios. Bet Rufūjoje dabaī pajūrėmis ant tū viētų, kur kraštai šiepju prieinamī, viluŗ šaŗcai lumetamī ir lu kanūlėmis apstātomi, vilī paŗžēnklinimai ant vandeniū, kur sekli, kur gili, kaip ir vilī kraŗtų paŗžēnklinimai ir apšviētīmai atimamī.

Rūlų vaikai, kuriẽ taip ilgai Valakijoje bũvo, jau dabar pradẽjo per Dõnavos ùpẽ toliaus į Turkiją vėstis, o ant trijų viẽtų Rūlai jau per ùpẽ pėrligãvẽ toliaus į žẽmẽ tvjta.

Tam tarpe yrà Londone sulirãšymai tarp Rūlų bei Eng-
5 deriũ miniſteriũ, jau pirm keliũ mẽtũ nulidãvuliẽji išdrukavóti, kuriẽ išliũdyja, kad Rūlų ciẽcorius jau senei miſlỹj turẽjẽs, Tur-
kijai gãlã padarýti, ir iš tõs kelẽs kunigaikſtytẽs po jo apgý-
nimu o ir po jõ macẽ ſtovẽlenẽces įtailýti, o tamẽ anſai tik vis
Englenderiũ pritarimo bei prýſtovos jẽškójẽs laimėti; bet kaip
10 tiẽ ant tõ ne palidãvẽ, ir jam ne pritarẽ, tai ciẽcorius Nikolaus
Francuzũs ant ſavo pũlẽs norẽjẽs gãuti.

Iš Englenderiũ kãriſkųjų ſiẽpjũ bũvo viẽnà júrẽmis iki ne
toli miẽlto Rẽval nubẽguli, išjẽškóti bandýdama, kaip ėe ga-
limà bútu priẽ krãšto priligãuti. Alẽ tóji ten dar daũg ledũ
15 rãdo ir tarp tũjũ įſtriguli pórá diẽnũ dãrbo turẽjo, kol ji vẽl
išſiválnyjo. Bet ſitã ſiẽpis ledũ taip paiſkãdyta, kad ji
namũn į Englantã ant pataĩlymo pargriſti turẽjo.

Pagal Keleivį 1854 Nr. 17. Septynióliktąjį Aprilį kẽturios
rũliſkos ſiẽpys Englenderiũ ant júriũ lugãutos ir į Klaipẽdã
20 įgabẽntos yrà. Tos bũvo iš tólo ſu tavõrais į Lýbavã bei
Rýgã be bẽganẽcios, alẽ ſiaurini vẽjei bei ledai jes bũvo ant
keliõnẽs atlaikẽ. Galiãuſei jos dẽl vẽtrũ į Klaipẽdos įbẽgi atli-
trãukti turẽjo. Kaip vẽtros ródẽs nutýkufios, tai ſiporei baũde
iš Klaipẽdos išbẽgdami namũn parligãuti; alẽ jiẽ ipũle Eng-
25 lenderiams į rankãs, o tiẽ, rūliſkufius výrus lugãvẽ, apltãte ſi-
tãs laimẽtales ſiẽpis ſu ſaviſkeis ir pargabẽno jẽles vẽl į Klai-
pẽdã. Ėẽ jos paliliẽkt Englenderiũ vãlẽje, iki kól vyriaufýbẽs
iſtařs, kãs ſu tomis tur nulidútis. Bet kaip tas Englenderiũ
kapteinis, kurs lugãutaſes ſiẽpis į Klaipẽdã atgabẽnẽs bũvo,
30 vakarẽ 18. Aprilio vãltimi ant ſavo ſiẽpiẽs lugriſti norẽjo, vilnys
vãlti ãpverte, ir kapteinis ſu ketureis matrõzais nulkeũdo.

Pagal Keleivį 1854 Nr. 19. Odẽſſos apſãudymas. Eng-
lenderiũ ſiẽpis bũvo pas rūliſkãjį miẽſtã Odẽſſã nubẽguli,
derėti norẽdama, kad Englenderiũ bei Francũzũ kũpẽei ten
35 ėlantiejũ vãlẽ gãutu, jei jiẽ norĩ, iš miẽlto ir iš Ruſijos iſkeliãuti.
Alẽ kaẽiẽg ſitã ſiẽpis bũvo parlamentiẽrũ karũnã užtrãukuli, tai
taĩaũ Rūlai priẽs tã ſiẽpį ſãudyti pradẽjo rãli dumódami, kad
ta nórinti ſpẽgavóti. Anã ſiẽpis atlótójuli atligabẽno kelẽs kitãs

ant pagālbos, o tās dabaŗ luŗāude bei ludēģino ŗalē miŗto didi lkaŗtliŗ ŗiēŗŗ o ir viēŗā magazŗŗā. Miēlŗiŗnys būvo didimē iŗģaŗtŗjē, miŗlydami, kad dabaŗ jŗ miēŗtas būŗes i pleŗŗā iŗŗūŗtys; alē tai ne nulidave, ant patiēŗ miēŗto Englenderei nē ŗāude, bet paliko jŗ pakāŗuje, ir po keliŗ ŗtundu atŗtŗo jŗ nŗ 5 miēŗto ir nubēģo tolŗ i jŗes.

Pagal Keleŗŗ 1854 Nr. 21. 23. Rŗlai āŗģul ir apŗāudo dabaŗ turķiŗķajē fēŗtungā Sililŗriā priē Dŗnavos ŗpēs ģulĩņē.

Dabaŗ jau ir Francŗŗ kāŗiŗķoŗios ŗiēŗys pradēŗusios i mŗŗ jŗes iŗģēŗi; o ir Elterreĩŗiŗ ciēŗorius padidin ŗavo vaiŗķŗ. 10 Talai ŗioŗ diēŗoŗ priŗāķes, kad 95 tŗķŗtanŗei vŗŗ tur tŗŗā ŗŗiēŗei i vaiŗķā iŗŗtŗi. Mŗŗ ŗēmēŗ beŗē viŗķas taipŗā ant kāŗo prĩgatāvyŗama, alē dar nei daŗģiaŗ ŗŗoniŗ n'ĩmam i zialniēŗis, o ir vaiŗķā niēŗkur ne lutraukiamĩ.

Gŗķŗnŗ karāŗius Otto, kurŗā iķiŗiŗl ģŗķiŗķulius maiŗti 15 nĩņķus Turķiŗoŗ ŗēŗpe, dabaŗ Englenderiŗ bei Francŗŗ ŗiēŗŗ bei vaiŗķ i ŗŗēŗiŗ ģāŗes jau aplĩēŗe i pakāŗ dŗŗis.

Pagal Keleŗŗ 1854 Nr. 24. Klaĩŗēdoŗ ne tĩķ nu ēŗģliŗķŗŗ kupēŗŗtēs ŗiēŗŗ, bēŗ ir nu jŗ kāŗiŗķŗŗ tāņķē matrŗŗŗ pulķā aplĩlaņķo, kur jŗ ŗŗķ iŗ didē rŗē ķēle. Viēŗā iŗ kā- 20 riŗķŗŗ ŗiēŗŗ vis ēŗanti artĩ Klaĩŗēdos ant jŗŗiŗ, kadāŗģi vis reĩķalĩŗa, ķitŗms ŗiēŗĩms nu krāŗto ar maiŗto ar ķitŗ priēŗvoliŗ prĩģabēŗti. Kaŗtais ģāun matrŗŗai nu toķiŗs ŗiēŗĩēs vāŗes ant vāŗiŗ i miēŗŗā nulĩŗŗis. Će daŗģ ķāŗŗ ŗŗā matŗŗi, ķaip jŗ prĩģĩģēŗ per ŗŗŗŗias vāŗķioŗas, o viēŗā ŗŗēŗŗ diēŗŗ vāŗāŗ 25 ŗulitvēŗe ŗiŗiē ēŗģliŗķiēŗi ŗŗēŗi tarp ŗavēŗ, būŗent matrŗŗai nŗ kāŗiŗķŗŗ ŗiēŗŗ lŗ matrŗŗais nu kupēŗŗŗiŗķŗ, o tos peŗŗŗvēŗ būvo tŗķiŗ didēŗes, kad polĩeiŗa turēŗo tarp jŗ pakāŗŗ padarŗŗi. Kāŗiŗķŗŗ ŗiēŗŗ matrŗŗai ķlaŗē, alē tŗē nu kupēŗŗtēs ŗiēŗŗ ŗŗēŗģēŗi, o viēŗs tŗŗŗ urēŗdinĩķui i ķŗŗĩņē tvēŗes mŗŗē ķam i 30 vēŗāŗ. Viŗi ŗiē matrŗŗai tāŗe nutvēŗti ir per nāķŗ ant iŗĩĩblai-vĩmo pakavŗti. Rŗŗmetŗŗ ķitŗs palēido, alē tās, ķurs vyŗiaŗŗŗbēŗ taŗŗā būvo iŗŗiķes, turēŗo apķalĩmē palĩĩķĩķi, ķur ķam dabaŗ ķarāŗŗtēs ŗŗŗŗŗa prŗŗā padarŗs.

Pagal Keleŗŗ 1854 Nr. 25. Rŗlai fēŗtungā Sililŗriā dar vis 35 n'apŗēiķē, kadāŗģi Turķai, ķāŗēĩģ dar vis be Francŗŗ bei Englenderiŗ pagāŗbos būdami macniaŗ ŗŗēŗģias, ne ķaip tai iŗ pradŗiŗs miŗlyŗa būvo. Alē ne tĩķ viēŗ tāi, bet Turķŗ vaiŗķas,

kurlai ant kairēs Dōnavos ūpēs Valakijoje fēftungoj Kalafat palilikdams priēš Rūfū vaiškūs atligynēs būvo, tās dabaŗ pradējēs Rūfūs iŗ šōno apnikti ir jau gerōkā daljķķ tūjū yŗā pērgalējēs ir gēŗķ gālķ atgāl vāŗēs.

- 5 Viēnā Englenderiķ ķāriŗķķ ūiēpis, vadīnāma „Tiger“, būvo mygliūtoj diēnōj per artī priē Odēļļos miēļto priļiartīndāma ant feklumōs ūzbēguli, kur jī ne galējo palijūdinti. Mjglei nukritus Rūlai tķ paūķķtī pamatjđdami pradējo ant jo kanūlēmis ūāudytī, jog ēngļiŗķiēji ūiēpinīnķai turējo jīēms ī apkaliķā palidūti.
- 10 Bet ķaip daugiaūŗ ēngļiŗķujū ūiēpjū ēē atfirādo, kuriōŗ ūāudydamos Rūlams ūjgynē, anķ īļtrīgulejē ūiēpjī nuvilkti ir ļav parļigabēntī, tai Rūlai nu ķraņto anķ ūiēpjī povilām ūūveis ļutŗūŗķino.

- Kļaiŗēdoj palidāro iŗ ļulivaidjimo Englenderiķ ļu Rūļais
- 15 daugiēms diēdele naudā. Kādāņģi Rūlai dabaŗ jūrēmis nei jōķē kupējļtē ne gāl varjyti nei ūiēpimis ļavo prjvoles parļigabēntī, tai dabaŗ toktai nulidūd ķēmēŗ ķeleis, ir tavōŗai ēit dabaŗ per mūļķ ķēmē iŗ Ruļijōs ī ķitās ķēmēŗ ir iŗ ķitū ķēmīķ ī Ruļijķ, o tai jpaēķi ir per Kļaiŗēdķ, jog dabaŗ tēnai vis tōķŗ triļļas
- 20 ēļķŗ lyg ant jōmarko.

- Pagal Keļēiķj 1854 Nr. 26. Rūlai fēftungķ Siliftrijķ ķāņde ļu didķiāuliķ lylōŗ prīļtātumu jveikti, alē iķiŗiōļ viļŗ jū dārķas būvo nuprōļņas; jē prapūļde daug ķmoniķ, o ir jū vyriāuliēji gendrōlei Palkiēviķas, Orļofs, ūilderis, Ljders, Gōŗēiķķofs yŗā
- 25 ļuķēiŗti. Jau rōdos, ķad jē nōŗ pamaķū atgāl trāuktis.

- Daljķas Englenderiķ ķei Francūķū vaiļķo ītōķ jau Konļtan-
- tinopelyķ, ir vis iŗ viēn ūviēķus vaiļķai tēnai nuliunējami. Bet viēnā toķiķ ēngļiŗķķ ūiēpis, vardū „Europa“, raiteliķ ī Turkijķ nugabēnanti, ant pat jūriķ ūffideģe, ir viļi arķlei, o ir daūģ
- 30 ķmoniķ turējo ķēdņīņģai ar ļudēģti ar nulķēŗti. Tikt maķā dalis ķmoniķ iŗŗūķo ant vālēiķ īmeŗēiķi iŗ naŗrū jau īļfiziōjuliķjū.

- Pagal Keļēiķj 1854 Nr. 27—29. Rūlai Siliftrijōŗ fēftungķ jveikti ne galēdami, yŗā nu tōŗ atļtōjē, taipoķāū trāukias jē per Dōnavos ūpē iŗ Turkijōŗ ļaūķan, oģi ļāķoma, ķad jē ķēta ir
- 35 iŗ Mūļdavos ķei Valakijōŗ atļtōti. O Elterreikiķ ēiēķoriķ, ķurs ķārui 300 milijōņū dōļeriķ ķjēķyķēs yŗā, didķiūŗ vaiļķū pulķūs artī priē Tuŗķū rubēķiāus ļutŗāukia. Nēŗ taļai yŗā ļu Żūļ-

tonu derējimā padāres, kad Rūfū viētoje Elsterreikei Dōnavos kunigaikštītēs apstātīti tūr.

Ant mūfū jūriū Englanderei māžā Rūfū fēltungā Bomarfund Aland-lalýnuše gūlinčē apšāudo.

Priē šitū kāro bēdū rañdali jau vėl ir kóleros ligā ir žavīna 5
taip Amērikoj kaip ir Francuzijoje, Pētersburgkyj o ir ant Eng-
lenderiū bei Francūzū žāginio mūfū jūrēle ēlančiojo daūg
žmoniū.

Keleivis 1854 Nr. 30 (26. jūlyjū). Englanderiū bei Fran- 7
cūzū vaiļkai Turkijoj jau dabař lu Tuřkū vaiļkais lufiviēnyjē 10
trāukia Rūfams, namūn atfikreipuliēmliēms, pāfkui.

Pagal Keleivį 1854 Nr. 34. Napoléons yra favo brolā-
vaikį prinčā Napoléonā pas francūziškulius vaiļkūs kaip ir
pas Zūltonā į Turkijā nufiuñtes; o šitas princas tēnai ir labai
garbingai yrā priimtas. Alē tarp jō bei Francūzū vyriāufiojo 15
gendrōliaus, Turkijoje kamandierūjančiojo, kurs vardū Saint-
Arnaud, yrā nelutikimas įlišiļiējes. Nei viēns tūdviejū ne nōr
per añrājį nei dalykēļį favo garbēs pamēlti, bet ant añtrojo
aukštēlnis būti.

Iš Keleivio 1854 Nr. 35 (30. augūstā). Sulidraugavōjufujū 20
žaginys*) taiļos dabař, pūs-lalē Krim, o ýpačei ant tōs gūlinčējē
fēltungā Sebaļtopol apnikti, ir tām dabař diđe dalis Francūzū
vaiļko Turkijoje ēlančiojo ant šiēpjū gabénama.

Englanderei bei Francūzai fēltungā Bomarfund, o lu taje
ir vilūs Aland-lalýnus jau tikrai įveike ir apltāte. O Elsterreikiū 25
vaiļkai jau pradējo pagal derējimā tarp jū bei Zūltono padary-
tājį, į Mūldavā bei Valakijā įtrāukti (iš kuriū Rūfai jau povilām
atltōjo).

Iš Keleivio 1854 Nr. 39 (nu 27. Septēmbrio). Priēš Se-
baļtopol 25000 Englanderiū, lýg tiēk Francūzū ir 8000 Tuřkū 30
šiēpimis išbēge. Šitiē 58000 zialniēriū ant pūs-lalēs Krim šalē
miēļto Eupatoria, koki 10 mýliū nu Sebaļtopol atltū priē
krāšto prifilēide ir iš šiēpjū ant laulōs žēmēs užltōjo. Rūfū
vaiļko čē povilām ne būvo matýti, ir todēļ aplilañkantiēji lvečei

*) Neben der Form žaginys ist auch žaginis gebräuchlich. 35
Dann bleibt der Ton in allen Kasus wie im Nominativ S.
außer dem Instrumental S., der žaginiū lautet.

ne privāle nei kārdā trāukti. Bet dabaŗ lulidraugavojēlis vaiľkas trāukiai priēš Sebaľtopol.

Francūzai bei Englanderei yrā fēľtungā Bomarlund, iľpa-
žindami, kad tojĩē jiēms per menkā ir ne tiņkanti, tēn žiēma
5 pralēľti, pāraķu paplaiľine, o dabaŗ jie taiľos iľ mūľu jūriľ
namūn parlĩkāķinti.

Iľ Keleĩvio 1854 Nr. 41 Klaipēdos miēľtas nudēģes.
Seredōj 4. oktōberĩ vakarē pralĩdēķo iľģaľtinga ugnĩs viēnaĩ
galē ir jau konē viľaĩ laukē prĩmiēľķio, ir nei viēns ne be miľ-
10 lyķo, kadto jĩē tokē dĩdeľe galēľenti paľtōti, alē ľķaudĩģoķi vētra,
ķurĩ anaĩē ķēľē ľiaūte, prāneķe ľĩēpnās ľtaigā nu viēno būto
ant kito, vis toľiaūs ģ miēľķā, lyģ koks tvānas, ķurs ľavo pĩľimus
prapľĩķēķs. Viľas ģefĩnĩmo dārbas rōdēľi per niēķā, kadāģi
ugnĩs ne paeĩľumis ľavo iľpũľķĩķĩmo dārbā vāre, bet lyģ šōķte
15 šōķo, ir prĩķakĩķ ģefĩnant jau kōķĩ dēķĩmt trobũ toľiaūs vēľ
viēnā arbā ķitā arbā ir viľā eĩľē trobũ dēķti pagāvo. Ķķi pēť-
nyķios vāķaro vēŗķēľi šĩtas ugnĩēķ tvānas šĩtaĩķo vis toľiaūs,
ķōľ ľu lyķiũ aplĩķtōķo. Ir šĩtaĩķo paľĩľķo dar nōrs viēns, kad
ir meņķas daľķķs Klaipēdos miēľķto beľtovĩķ, taĩķo, kad anľaĩ
20 ģraķũľis ir ģaģōťaľis miēľķas dar ne abelnaĩ ģ pēľenus pavĩķēķs.
Taciaũ ľeniāũľoķi ir ģraķiāũľoķi Klaipēdos daľis šaľĩņ. Pōra
diēnũ ķēľē koks didis iľpũľķĩķĩms! Viľas tas iľģaľtingaľis nulĩ-
tikĩmas taĩķ ľtaigā nulĩdāvēľis yr lyģ koks ľāpnas, ir n'ĩķmā-
noma, ķaĩķ tai vĩķķas nulĩdũti ģalēķo, ķaĩķ ugnĩs iľģas būťu
25 eĩľēķ arbā ir tĩķt viēniņteľes triobās apleņķdama veik ķĩōn veik
tēn iľľĩmũķuľi ir ľavo dārbā vāriũľi, taĩķo, ģoģ ķmōnēķ ģeľýti
nōrēdami n'ĩķmāne nei ķur šōķti. Bet ķmōņēķķs prĩpũķe tā
mĩľľis, ģoģ ģauķā nelabũ razķaĩnĩķķ ľuľĩťaĩriũľi, Klaipēdā ugnĩmi
iľpũľķýti, ir ķalbā pakĩľo, buk ķĩōn arbā tēn ķmōnēķ ľĩķľķĩ rāķē,
30 ľu ģreĩķtai uľľĩdēģanķēķs daĩķķaĩķ paľĩľķýťu, iľ ķurĩũ, tũķ tĩķt
māķumā paľĩģĩģinant, ugnĩs iľķvĩķťantĩ. Alē tai rōķdos viēni pra-
māņymaĩ, ķaĩķ tiē viľuŗ pakýľ, ķur tōķios iľģaľtingos bēķos
paľĩdāro, ķurĩũ paľťōķĩmas dývnas ir n'ĩķmānomas.

Iľ praceņťnerio Keľķ dũťoľios ķĩniōķ apiē Klaipēdos nu-
35 deģĩmā.

„Vakarē ķetvĩŗťoķo oktōberio ľabāĩ dĩde vētra pũķe, ir tai ant
ľeptyniũ rāķoľi Klaipēķoģ ugnĩs, ir iľģaľtingaĩ dēķe per viľā
nāķťi ir per viľā diēnā potām, ir maķņē dvĩ daľi miēľķto ľũķeģe,

o tai geriāuli būtai, o tarp tū didžiōji bei puikiōji Vōkiečīu liutēriškoji bažnīčia, ir kalvīniškoji bažnīčia, ir didžiōji Liētūvininkū bažnīčia, vīfos miēlto šīuīlēs, didīlis lūdo būts ir īvarbus rāštai tamē, daug malūnū, daug špūkēriū lū didē daugybē vīlōkio tavōro, javū, linū, kanāpjū, drūlkos ir taip toliaūs, ir 5 kēlios šīēpys ir reizwaltēs. Pagal mano nūlprendimā kokiē šeši, o rāli gāl būti aštuni tūkltančei žmoniū be palťogio yrā, tarp tū penki kunigai, draugē ir vīfkups kaip penktālis, daugybe mokītojų ir taip toliaūs. Tiktaī dalīks nu prīmiēlčio, kurs Vitte vadinams, vīlas prīmiēltis Smette ir du dalykeliū 10 tikrojo miēlto palīliko. Ir tās dalīks īšlikēs, kur katalikū bažnīčia yrā. O Baptīltū bažnīčia īr īšlikuli, kačēig nu vīfū šaliū vīlī būtai ī pleņtā nudēgē.

Taip macnei pōno Diēvo rankā ant Klaipēdos užējuli, ir viēnōj diēnōj šaliņ yrā vīlas jos didīlis šios vafarōs teifībēs ir 15 nēteifībēs pelnas, viērnībēs ir klaltōs pelnas, ir šaliņ yrā daūg ītaiļymū nu daūg mētū šīō, kad ir ne didžio, alē bagōto miēlto, ir kōkiu du tūkltančīu darbiniņkū dabaīr be dārbo ir be turto, o vīlkas braņgu. Peņktajī oktōberī pōpiet aš īr nujōjau, ir mažnē pavēiklā mačiaū īspūštytos Jerūzalēs. Alē kā daugiaūs 20 mačiaū? Gālais tarp lūgriūvuliū ir ītōvinčīū mūrū keliāudams mačiaū, kaip če dar viduī, tēn apaciōj kēlnorēfe vīlōkiē lūkavōti daiktaī dēge, kaip žmōnēs šēn ir tēn vaikštīnējo ir bēgiōjo, kaip šimtais praļtū žmoniū: vīrū, mōteriū ir vaikū, geležīnius daiktus, pūdus, īpatūs ir vīlōkius kitūs rykūs īsplēše ir pūldami 25 palīneše jus kavōti ir īlapļtīti, palīdžiaūgdami, lyg īš kāro po laimēto mūšio plēšimā īšlīnēšdami, o če viēns, ten kits, ten vēl kits, ten dū kruvōj, ten trīs, kituīr vēl taipjaū, īstīfi ant gālo gulējo per miērā prīligērē, kits užmīgēs, kits dar budēdams, kits nuprōfīnai bandīdams atlikēlti, kitajī nuprōfīnai jo 30 moteriške bāre, kad jis ne eīt plēšimā nēšti, nēs varģšas brangvīno valiōts ne be galējo. Kitī mūšēs, kitī lū vandenimī pūlēs, kitī kitaīp daīkēli.

Tai vislab matīdams atlīminiaū Diēvo žōdzio, prārakui Dāngēlui īakýto (Dāng. 12, 10): „Pīktiēji pīktaī elģlis, ir be- 35 diēvjei to ne atbōs; alē īšmānantiēji tai numanīs.“ Tai lavyjē pērdumōdams atļtōjau nu tōs īspūštyjimo bīaurībēs, ir atļtōdams dar kaītā ant bažnīčīū grīūvančīū mūrļtukiū nužiurējēs,

lavyjē lakiaū: ir jūs kā kalbat, jus daūg lākote. — Dar atgai-
vinimā gavaū, kaip jau išeiti norēdams dar lufiējau lū kelioms
dūšioms pōnā Jēzū mýlinčiomis, ir lū tomis kelis žodžius
kalbējau. Ir jū keli nudēgē, o ir viēnā furinkimo viētā, ant
5 kuriōs ir āš jau pirm dvidešimt penkiū mētū būvēs eļū, o dar
ir šj mētā pōra karťū. — Taiņo ant gālo dar kaip kvāpā at-
gāvēs jau grīžau namūn, Imūtnas, alē ir palidžiaūgdams, kad
dar tikt yrā ir tūjū ant šios išgaļtingai apvėlniotolēs žēmēs,
tūjū, kuriē tiefā dar tur giēdōti: toks māžas pulkas būdami,
10 piktū žmoniū papeikiami.“ Jiē lvetimōj žēmēje krūt, bet jū
dangūs, o ir ant žēmēs lū jeis yrā ir te eļiē viēšpats.“

Iš Keleivio 1854 Nr. 48. Skaudžiaūsis mūšis priē
fėltungos Sebastopol nulidave peņktājį novėmberį. Rūlū
vyriaufylis gendrōlius Mėnčikof vis daugiaūs ir daugiaūs
15 vaiķū iš Rusijos vidaūs lutrāukes anojē diēnojē, kuriojē lufi-
draugavójuliēji būvo miflyjē, fėltungā lū ūmaru apnikti ir pa-
dūrmu į tājē įliveřsti, apniko įilai, tyloms ir myglēj ārtymus
kālnus kanūlėmis apstātēs, Englenderius iš ūžpakalio, o po-
draūgei iš fėltungos apgultiēji Rūlai išpuldami apniko lavo
20 nepriėteliūs iš prýsakio, taiņo, kad lufidraugavójuliēji ant abiējū
pūliū gītis turėdami n'įmāne kā veikti. Berōds lufidraugavójuliēji
po ilgōs kovōs ant gālo priēs apniņkančiuliūs atligýne, taiņo,
jog Rūlai ant abiējū pūliū vėl atgāl atlitrāukti turėjo. Alē
kačėig dėl šito mūšio Parýze kaip ir Lōndone kaip dėl kókio
25 laimėjimo kanūlėmis šāudyta tāpe, ir kačėig už šitā pėrgalėjimā
Englenderiū gendrōlius Raglan fėltmaršoliu pramiņtas, tai
tačiaū regimā, kad lufidraugavójuliēji taip pašilpnyti ir taip lu-
lmūlķē, jog jiē dabař ne daūg kā priēs fėltungā vėřstis drėla.

Iš Keleivio 1854 Nr. 49. Kovā priē fėltungos Sebasto-
30 pol konē vifai nutýkuli, kadāngi kovójantiēji kits kitā apveikti
n'įstėng. Jiē gūl lyg atsilīčdami priēs kits kitā drutai apli-
šancāvē, ir taip Rūlai, kaip ir lufidraugavójuliēji lāukia ateinan-
čiosios pagālbos. — Englenderiū vyriaufialis gendrōlius Raglan
yrā žinē namūn parlėidēs, kad 5. novėmberį 60 000 Rūlū lū
35 60 kanūlėmis priēs 8000 Englenderiū bei 6000 Francūzū
mūšyje ftovejē, tačiaū nē laimėje, bet kókius 8 ar 9 tūkstāncius
výrū fužeistū bei nužavintū prapūldē atgāl trāuktis turėjo; o
Englenderei prapūldē 43 apiciērus (tarp kuriū 7 gendrōlei

gývaltį prapūldę, 5 šurónyti) bei 2550 vyrų. Bet pagal Rūfų gendrōliaus pālakojimą ltovėjo anamē mūšyje 30 000 Rūfų, o šulidraugavōjuliųjū kokiē 50 000 vyrų; ir ant Rūfų pūšės pūlę 3000 šu 42 apiciērų, o įžeilti tāpe kokiē 5800 šu dviēm gendrōliam ir 206 apiciērais.

5

Iš Keleivio 1854 Nr. 51. Priē Sebastopoles gūlintiēji šulidraugavōjuliųjū zialniērei tur šavo abažē daug lytaūs, vėjū ir šalto ōro po nūgum dangum trivōti, ir todēl taip Francuzijoj kaip ir Englante lkūbinama, aniēms tēnai vařgtantiēmfiēms zialniēriams naujū šētrų ir šildančių rūbų, kaip antai týtveik daug kailinių, vandenįj ne pērmirkltančių lopāgų, kailinių mūčių, štrūmpų, jākų ir kas tam lūgu, nuliūlti. Kaip lkubrei vīslab tai gatāvyjama, gālime iš tō išmanýti, kad Englenderei, kačēig baīs daug remeltiniņkų ir daugybē fabrikių turēdami, tačiau Berlyne yrā lkubriāulei pagatāvyjimā 30 tūkltančių vilnōnių kūzų aplīsteliāvē, kuriē dar pirm kalēdų tur gatavi palťoti.

15

Tam tārpe būvo ir Elterreikei priē šulidraugavōjuliųjū prīdējē, o tai be mūfų karāliaus bei jo minīsterių žiniōs bei pritarimo, kačēig Elterreikei būvo palīžadējē, niēko didžio šimē dalykē bē mūfų ne darýšē. Berōds dabař aniē trīs šulidraugavōjuliēji yrā ir mūfų karālių paprāšē, kad jilaī anām derėjimui pritařtu, alē juk bēdā neviērnybē illitikētīs. Ogi ir, ar mes pritařtum ar nē pritařtum, ar kreiptumbimēs į rýtus, ar kreiptumbimēs į vākarus, vīlaip mūfų týko didžios priēgādos, ir rōdos, kad mūfų minīsterei pātys iš tikro ne žino, katrūl vēřtis, ir kas mūfų žēmei daugiāulei ant naudōs, arbā ir nors menkiāulei ant iškādos būti galētu.

25

Iš Keleivio 1854 Nr. 52. Mūfų viēšpats karālius yrā nū Oldenburgkio ērcikio šīēpjū įbēgi priē įlinkio šiauriniųjū jūrių ūpēs Jahde nulipiřkēs, kad tēnai mūfų kārīškofios šīēpys pri-kavōnēs turētu. Šitas įbēgis šu gerū žēmēs šmotū tāpe 23. novēmberį Oldenburgkio vyriaulýbių mūfų karāliui padūtas, kurs ant priēmimo to vīlo prinčā Adalbert, kaip ant vīfų mūfų kārīškųjū ākrutų ltatýtąjį vyriāulįjį, tēnai būvo nufiuņtēs. Ant pažēnklinimo šito padavimo nūkalē Oldenburgkio minīsteris žēmēs grumltą ir pridave tą mūfų princui. Potām tāpe vīliēms be giřdint mūfų viēšpatiēs karāliaus aplākymas palkaitýtas, kad jīs šitą žēmēs kaņpā kaip ir vīlā tą jūrių įlinkį per šavo pali-

30

35

lāvinimā priimās, o ant tō ištare princas, kad tā dabaŗ ēlanti n'atlkirtina dalis Prúfų karalýftēs. Tujaũ tāpe čē Prúfų karūna užtrākta, ir nu múfų kārīškųjų šiēpjų čē ēlančiuųjų grióve kanúlēs džiaugmīngā palvėikinimā.

- 5 Iš Keleivio 1855. Nr. 2. Priēš fēftungā Sebaftopol gūlintiēmiēms lulidraugavójuliųjų zialniēriams eit labai var-gingai. Tēnai vis lýj ir vis lýj, ir abazē yrā toks gilūs puŗvas palidāŗēs, kad nei žmónēs nei arklei ne valiój išbrilti, o kanúl-
10 vezimjus čē vos galimā iš viētos gabēnti. Priē lytaūs pareit šaltālis órs, ir žmónēs pēršlapę ne gāl nei atlišildyti. Vifaĩ apýgarde yrā ant kiēmų triōbos fugriāutos ir iš jų liēnų bei fto-gų šētros abazē pakūrtos, alē tai ne priteĩk nei iš tólo. Zialniērei tvorās, ir kas šeip kur málkos rādoli, jau fenei lu-dēgine, ne tūr nei málkos ūgnei ant pališildymo arbā ant
15 valgio išlivirimo, o ir šeip ne ganā tō, kas jiēms ant mailto privalū. O āprēdas jau iŗ luplýšta. Priē to priľided kólera ir viľókios kitos ligos, ir žmónēs tēnai miršt kaip muľēlēs. —

- Iš Keleivio 1855 Nr. 3. Iš Inglonijos bei Francuzijos vis viēnā šiēpis po kitōs šviēzių kareivjų ant pūs-lalēs Krim
20 nugabēna. Gērs dalýks 'francūziškų zialniērių ftovejō ikišiōl Rýmo miēftē, o kitlai Grýkų žēmēje; daugiāuliēji tųjų dabaŗ i kāro viētā gabēnami. Ogi ir Tuŗkų vaiľkas, kurs jau būvo per Valakijā ant Rulijos rubēžiaus be traukiās, apliftójo, ir dide dalis tųjų kaip ir jų vyriāulialis Omer-Pāša patlai palidave
25 dabaŗ ant šiēpjų ir kākinas taipjaũ i anā pūs-lalę, jeib jiē tājē iš kitōs pūlēs apnīktu ir ant gālo fēftungā Sebaftopol iš viľų pūlių aplpeiftu.

- Tam tárpe bejē Európos viēšpačių paliuntinei miēftē Wien affikartútinaĩ ant pakājaus fušne kējimo fufiriĩkē būvo, alē kol
30 karāujantiēji dar n'ierā ant ištailyimo lavo vālēs lavo viľā lýlā priľtātē, ne norēs taip vėik futikti.

- Iš Keleivio 1855 Nr. 4. Šitas kāras karāujantiēms jau daũg žmonių kaštāvēs. Kunigáikštis Mēncíkof, pūs-lalēj Krim Rúfų vaiľkus valdālis, yrā furokāvēs, kad jiľai nu pirmutinio
35 mūšio priē ūpēs Alma nulidāvufio iki 27. deceĩberio iš viľo 26 783 výrus prapūldēs; iš tų yrā 7301 mūšiuľe ant viētos palilikē, 13826 furóntyti; apiē 1617 ne žinoma, kur diĩgē, o

ligomis palimire 4039. Bet sulidraugavójuliēji tikrai ne menkiaūs bet atpeņč dar daugiaūs bus prapūldē.

Šnekėjimai dėl pakājaus rōdos dar nuprolni palilikē; nēs Elterreikių ciēcorius puliaū per pažadėjimus, puliaū per grumzdimūs nor vilā Vókē, ogi tumi ir mūs, priveřsti, vaikūs povifām ant kāro pritailyti, o ir Francūzai bei Englenderei kvařčin mūlų karālių, kad jis jiems prilidraugavótu; alē mūlų žēmės tėvas tai povifām ne nor apliimti, meilydams, favo žēmei pakājų išlaikyti.

Bet per tókius kvařčinimus sulidraugavójuliēji jau viēnā karalystē yrā iš naūjo ant favo pūlės gāvē, būtent Sardýnija. Nēlā tōs karalius lu jeis yrā derėjimą padāres, kuriamē jis palizadējes 15 tūkltančių zialniērių į kārą liūfti ir túlius, kol kāras trūks, ant favo patiēs kaštų išmaitįti.

Iš Keleivio 1855 Nr. 5. Mūlų žēmės valdžiā yrā lu Englenderis maīnā padāriufi, būtent du prūlišku kanūlbočiu ant viēnōs éngliškos didžiōs kāriškos šiēpiēs, kurī vadinama „Thètis“ išmaīniufi. Englenderei meilyjo šitų bōtų, kadāngi jiē ne labai gilei eit, ir galimā lu taīs ir ant leklumōs arti priē krāšto priligāuti; o priē mūlų yrā daugiaūs privalū didelnių šiēpjų. Sākoma, kad mes anamē mainē labai viningiāvē.

Iš Keleivio 1855 Nr. 6. Priē fēltungos Sebařtopol eit sulidraugavójuliēms vis dar taip vargingai kaip ikšiōl. Loceritai taip pilni yrā, kad če nei iš tólo visi ligónys, furónytiēji ir nušāluliēji ne lūtelp. Francūzų zialniēriams dar pusėtinaī eit, alē Englenderių kareiviai favo bēdojē lyg povifām prastōti. Dėl tō Englenderių laiřkaī jau ilgai priēs favo minīsterius bāreli, o pirm truīpo pakilo priēs jus vētra jū laimē. Čē diputiērtai priēs minīsterius bailiāufei liūdyjo. Į pūs-lalę Krim ištrauke éngliškų zialniērių 54000, bet dabā tēnai belirañdā vos 14000: kuřgi ben diņgē aniē 40 tūkltančių? Ir kodēl tiē taip bēdningai nužúti turējē? Ant tō minīsterei niēko ne galējo atfiliēpti, bet atfidēkavojo nulataī nu favo urēdų: pirmjāufei minīsteris Ruffel, o kelēs diēnās po tō ir vyriāulylis minīsteris A b e r d e e n lu vilais kitaīs favo draugaīs.

Tam tārpe Elterreikei favo tiñklā išmētē bañde dabařnykščiamē drumřtumē žvejóti. Mūldavoj bei Valakijoje řtów jų zialniērei berōds jau ilgókā čēlā, alē jiē vis dar ne pilnai išřitikis,

kad jiē šitās žemēs ir palaikyti gaulę. Priegtām meilytu jaunālis Elsterreikių ciēcorius ir višos Vókės viēšpatimi paltōti, o jei galētu būti, ir ant mūlų ponavōti. Jis viliēms Vókės viēšpačiams lakýdines, idánt jiē per favo pāliuntinius Frankfurte

5 lutařtu, favo vaiľkūs ne tikt ant karāvimo prigatāvyti, bet jau ir įtailyti ir šutrāukti, o jis pāts viliēms kunigāikščiams meilīngai prilīliūle, kad jis aplīimas, šitų vilų Vókės vaiľkų vyriāuliūju būti. Alē mūlų karālius tām priēštarāvo, lakýdams, jau ganā, kad tikt viluř kaip priē mūlų vīskas tokiamē davadē rañ-

10 das, jog kokiām štriōkui pakilus vīskas keliū diēnų tārpe galētu kārīškai įtailyta būti. O tām pritare ir daugiāuliēji kiti Vókės kunigāikščei, taipo, jog Elsterreikių viēšpats pamatyti gāvo, kad vargei višlab eis pagal jō milļi.

Iš Keleivio 1855 Nr. 7. Ju pikčiaūs mūlų vakariniams

15 kaimýnams karē nuliđuid, ju daugiaūs jiē pýkinas priēš mūlų karāliū, kad tas jiēms šitamē karē ant pagālbos n'einas ir tikt labai po kójų ēļas; ogi lākoma, kad Napoléons iš pāpykio tą grumzdimo žōdį ištāres: „Jei mums priē Sebastopol piktaī eitu, tai mes už tai priē Výllos bei Nēmuno ūpjū krūvino atfikeř-

20 šyjimo jēškōlim.“ O dabař jau ir pāľakojama, buk Elsterreikių ciēcorius šu Napoléonu derėjimą padāres, pagal kurį 80 tūkľtančią Francūzų gaulę per Vókės piētinējē dālį į Elsterreikių žēmę Elsterreikiškiams ant priēľtovos įtrāukti.

Englante dabař Palmerľtons vyriāuliūju ministერიu paltōjes.

25 Talaī yrā tikrālis kāro kūrľtytojis, ir todēľ jau Englenderių pačiū vadinams nedōgulis.

Pagal Keleivį 1855 Nr. 9. Englenderių karaliēnei šu jōs ministereis nē labaī nor ľēktis. Tojiē vōs ne vōs ministერიų ľuligraibjuli jau dabař bevēik jų ne tēkuli. Tai taip nuliđave.

30 Viēns diputiērts užmāne ľaĩmui, kad reikia komilijōnā įtailyti ir į tājį gērā ľkaĩťliū iřmānančią ir ľtipriū vųrų palkirti, jeib tiē iřjēškōtu, kās kaľts, kad šu jų vaiľkū taip ne geraī ējē, ir tiēk tūkľtančią Englenderių zialniēriū priē Sebastopolēs taip bēdningai ir taip be reĩkalo nužúti turējē. Ogi viľas ľaĩmas ir pritare šitām užmānymui. Toktaī keliēms ministერიams ne pamēgo. Tiē būvo pirmā draugē šu Aberdeenu ministereis būvę ir potām draugē šu jųm atľidēkavoję; alē kaip Palmerľtons vyriāuliūju ministერიu paltōjo, tai jiē šu tūm iř naūjo į valdžią įľtōjo, milly-

dami, kad Englanderei dabaŗ dēl praŗūvuliŗjŗ zialniēŗiŗ linkŗmai
ŗ pakŗjŗ palidŗŗ. Alē matŗdami, kad taŗiaŗ aŗŗŗs pēŗjēŗskō-
jimas prigmatŗvyjamas, to draŗŗmo ne turējo, ant lavo viēŗjŗ pali-
likti, ir atlidēkavojo iŗ naŗjo. —

Iŗ Keleŗvio 1855 Nr. 11. Rŗŗjŗ ciēcorius Nikolaus 5
palimŗŗes. Ciēcorius Nikolaus jau ilgōkŗ ēēŗŗ lŗrgaliavo labai
ŗkaudŗiŗ plauŗiŗ bei influeŗca, o tai taŗp dideŗ, jog 22. febru-
ŗjŗjŗ liēkorei jŗ melde, kad minaŗ iŗ ſtubōs laŗkan n'ēitu,
ŗpaŗei tokiaŗ ſaltyje. Alē ciēcorius liēkoriŗ jōdŗiŗ n'atbōjo.
Liēkorei jam lŗke: „Viēŗpatiē, kad praŗŗiaŗŗiaŗis zialniēŗius taŗp 10
dideŗ ſiŗgtu, kaip jŗs ſērgate, tai jam liēkorei uŗdraŗŗtu iŗ lo-
cerito laŗkan ēiti.“ Bet ciēcorius atliŗŗe: „Miēli pōnai, jŗs
dŗŗēte lavo pŗŗēŗŗ, dēkui jums, alē dabaŗ aŗ lŗvajē darŗŗiŗ.
ŗiŗŗēŗes ŗ ſlŗjēs nuvaŗiŗavo jis ŗ ekŗercŗr-butŗ, zialniēŗius pēŗŗiŗ-
ŗēti, kuriē ant iŗmaŗiŗŗŗvimo paŗkirti bŗvo. Kaŗēŗ tam butē 15
labai ſaltŗ bŗvo, tai taŗiaŗ ciēcoriŗi pŗakaitas virŗtē iŗvirŗto, jog
jŗŗai lŗkēs, ēēŗŗ kaip pēŗmirkŗtas; jis labai daug kōŗējo ir ſkre-
pliŗavo. Potŗm nuvaŗiŗavo ciēcorius pas lavo ſērgantŗjŗ kŗro
miniŗterŗ Dolgorŗkŗ iŗ lŗke jam, kad jis minaŗ ēiēdytus ir
ligŗŗŗ bŗdamŗ ne per greitai ŗ ſaltŗ ōŗŗ n'ŗŗēitu. Tos paŗiōs 20
diēnōs vakarē aplaŗke jis dar baŗŗŗŗŗŗ, kur gŗvēŗiŗ ēēŗo ma-
dos bŗvo laikomos. Namŗn pargŗŗŗes lŗke jis ciēcorēŗei, kad
jŗ ſaltis labai krēŗiŗas, o pō tos diēnōs jis iŗ lŗvo ſtubōs laŗkan
ne be iŗējo. 23. februŗjŗjŗ jŗs viēŗŗ lavo adjutaŗŗjŗ ſu paliē-
pŗmais ŗ Sebaŗtopol nŗŗiŗŗŗes jau vŗŗŗs dŗŗbus lavo vyriŗŗ- 25
ŗiamjam ſŗnui, didkunigŗŗŗŗŗiŗ Alekŗŗŗŗŗiŗ pŗdave.

Nu 24. iŗi 27. februŗjŗjŗus dēl ciēcoriŗus ſveikŗtos palōŗiŗje
paliklaulinējantiēji ſēŗ niēko ne gŗvo patŗrti, kaip tiŗt, kad ciē-
corius patalē gulŗs, kad jis karŗŗiŗŗŗas, kad jo kōŗulŗs ne norŗs
atŗŗtōti ir kas tam lŗgu. Alē 1. mēŗŗŗ ligŗ tokē pikŗ paŗŗōjo, 30
kad liēkorei mŗte, ciēcoriŗ ne paŗvēiklenti, nēŗŗ ēē jamē praŗidējo
plaŗŗiŗ apmirimas. Ciēcorius matŗdamai amŗiŗ amŗiams ſtaŗŗŗ
pŗiŗŗartinas, pŗiŗme didŗiamē ſirdiēŗ ramumē ſveŗŗtajē veŗēŗē,
atliŗvēikino ſu ſirdiŗŗa mēile nu ciēcoriēŗes, nu lavo ēē ēēŗŗiŗ
vaŗķŗ bei vaŗķŗ vaŗķŗ jŗs vŗŗŗs ſēgnōdamŗ ir buŗŗiōdamŗ. 35
Potŗm gŗvo pŗiē jo tiŗt ciēcoriēŗē bei vyriŗŗiŗŗiŗ ſŗnŗs pali-
likti. Tai bŗvo jau 2. mēŗŗŗ rytmetŗj anklŗ ant ſēgoriŗus ke-
turiŗ. Tadŗ jis ir ciēcoriēŗē melde, kad jŗ ēitu atliŗliŗŗētiŗ, ir

palivadindino vilūs savo tarnūs, kuriems jis už jų meilę ir
viėrnībę jam isródytąjė dėkavojo. Tarp palkutiniūjų po žodžių
būvo ūpačėi tās minėtins: „Sakýkite Fričiui“ (tai ėlti Prúlių ka-
rāliui), „kad jis Ruliėjė vis tas pāts pafiliktu, ir kad jis n'uzmirštu
5 žódžių tėvo“ (bútent karāliaus Frydriķio Viliaus III). Tą pāčė
diėnā, 2. mērcā, ant žiėgoriaus 12 piētū laikė jis išlėido savo
dvāfē, 30 mētū ant savo žēmės viėšpatāvęs.

Žinei apiė Rūlių ciėcoriaus palimirimą į Stuttgartą nukā-
kus, palikėle tujaū Württembergkio karaliūnas lu savo pāčė,
10 didkunigaikštiėne Olga, nabāštininko ciėcoriaus dukterimī, ant
keliōnės į Pėtersburgkį. Berlýne aplāņke jūdu, o lu jeis višā
karāliškoji giminė, grýkiškąjė bažnytėlē, kur pagal grýkiškos
bažnyčios pajunkimūs lavónmišios laikýtos tāpe. Vilū ėe lufi-
riņkuliūjų ākys būvo nulikreipulios ant vėrkiančiosios ciėcoriaus
15 dukterš, kurī dėgančē žvākē laikýdama ir tiēs altōrium ltovė-
dama ant savo výro raņkos rýmojo. Vilū ākys apliāšaravo,
kaip klebōnas pagal grýkiškąjį būdą pirmā žvākē ant altōriaus
ltóvinčē, o potām ir princėlės žvākē lengvai kvėpdams užpute.

Iš Keleivio 1855 Nr. 13. Rūlių gendrōlius kunigaikštis
20 Mēņcikofs yrā per šios žiēmōs šaltį ir nulivārginimą ligūftas
paftójęs, taipo, kad jis nu savo aukštōs kamaņdos viėtos tu-
rėjės atfidėkavoti. Į jō viėtą gendrōlius Ėorėiakof vyriāuliūju
kamandiėru Rūlių vaiľko pūs-ľalėj Krim paftójęs.

Pagal Keleivį 1855 Nr. 17. Priė Sebaľtopolės griāuja
25 kanūlės nepaliāutinaĩ, ir lufidraugavójuliėji paliprocevój, kiėk
tikť ĩmāno, anōs fėltungos šancūs ľušāudydami ľugriāuti, jeĩb
jiė ėionai ľpragū palidārē pro tāles ľľiveršti galėtu. Alė Rūľai
gĩnas macniāufeĩ, o kas nepriėteliū per diėnā ľugriāuta, tai nak-
timis Rūľų vėl attaiľoma.

30 Francūzų ciėcorius Napolėons lu savo žiuponė ciėcoriėne
į miėšťą Lōndon nukeliāvęs, priė Englenderiū karaliėnės apli-
ľankýti. O Englanderėĩ šitą savo ľvėčią gārbin kiėk ĩmanýdami,
ir žmōnės Lōdone vis pūľkais vėržias jį pamatýti.

Pagal Keleivį 1855 Nr. 18. Sulidraugavójuliėji ľaiko Se-
35 baľtopolės fėltungā tikť iš viėnōs pūľės apliėľitā, antrōji pūľe
vis dar valnā, per kurē visľab į fėltungā ĩgabėnama, kas pri-
valū. O anamė miėšťė dabār nei jokiū gyvatĩnikų, nei kūpėiū
nei remėťtiniņkų, ne gyvėn; todėľ Rūľai būtų ľušāudydo ne

daug ko atbój, kōl jie tikt favo šancūs palaiko ir kōl jie muni-
cijōnēs ganā tur, iš po tūjū priēš favo nepriēteliūs atliginti.

Iš Keleivio 1855 Nr. 19. Į mūlų jūres jau dabar Eng-
lenderių vīlas didylis karo žaginys įbėges. O jau ir yra apla-
kyta, kad nei viēnai šiēpei iš kokiōs nōrs žēmės ne valē, prie 5
kōkio Rūlijos krāsto prililēliti. Kurį šiēpis tokiai bandytu, tā
sulidraugavōjuliųjū atimamā. Todēl Rūlų kupčỹlte kaip pėrnai
vėl vīlai per mūlų žēmę turēs eiti.

Iš Keleivio 1855 Nr. 21. Gendrōlius Canrobert, kurs
ikšiōl priē Sebastopolės Francūzų vailką kaip vyriāulylis kaman- 10
diērāvēs būvo, matydams, kad jis niēko n'istailas, favo aukštōlios
garbės jau atgrifēs. Jis nu favo kamaņdos atlidėkavojęs, kurę
dabar gendrōlius Pelissier užliēmēs. —

Dabar sulidraugavōjuliēji grābėmis priē fēltungos vis artyn
prilikała. Šitos grābės trāukiamos kreivai ir pašliūdnei, gālą 15
po dešinēs, gālą po kairēs, alē vis artyn feltungōp, ir jų vōlai
vis ant fēltungos linkai lumetami. Be tō jiē daiktais po žemē
ant fēltungos linkai ūrvinas, bandydami po vōlais paligāuti ir
potām tūlius pāraku palakinti.

O Rūlai favo nepriēteliams priēšais ūrvų palidāro, arbā po 20
anū ūrvomis giliaūs pasiūrvina, idānt če pāraکو uždėgdami ar
anū ūrvas lupūltytu ir tojē dirbančiulius užkrētu ir užtroškintu,
arbā kōkius volūs nepriētelių į padānges palakintu.

Sulidraugavōjuliēji vailką tēnai vis iš viēn padāuglina; jau
dabar ir keli tūkltančēi zialniērių iš Sardynijos į anā krūvinaję 25
karo viētą nukēlti. O Englenderei dar ir vis baņdo, įvetimū
lav ant pagālbos už piningus nulifamdyti.

Parỹzo miētē didylis sviēto tuŗgus, kuriai jau lenei pri-
gatāvytas, 15. šio mēįjo mėnelio šlovnai pradētas, ir tēnai taip
įssiveizd, taīfi Francuzija didžiāuliame ir gražiāuliame pakājuje 30
būtu.

Pagal Keleivį 1855 Nr. 24. Gendrōlius Pelissier, kurs
dabar Francūzų vailką priē Sebastopol itōvintį kamandiērūja,
yrā žilgaļvis, kurs jau pirmtō išródēs, kad jis karāuti mōkas,
kad jis bailei smarkūs ir be jōkio sulimilimo ēfas. Pirm kelių 35
mētų laikēfi jis Parỹze, alē če jis niēko gēro ne dāre, bet tikt
lēbaudams gilei į ikōlą parējo. Ciēcorius jam dārbo dūti norē-
dams nūliunte jį į Algier, priēš afrikōniškulius Arabijonūs

karāuti. Tēn jis gāvo bataljōnā po laviņ, kurs iš vilokių nu-
kaļtulių, iš kitų regimeņtų išmeļtų ir ant pakoravōjimo ģe-
lukištų, lūdētas būvo. Tōkius žmōnes luņku luvaldyti, alē
Peliffiers jus luvalde o priēgtām ir jū mēile ļaimējo, jog jie jam
5 klaūle, kaļp šēļp nei viēnām. Koks ļmarkūs jis priēs nepriē-
telius, tai šis nulidāvims parōdo. Sūkļi būvo daugybē Arabi-
jōņų lu moterimis ir vaikaļs didžiōj ulōs daubōj ļļitaiļiuļi ir
paļidriūtiniļi, ļz kuriōs jļē macneļ gynēli, taiļpo, kad gērs ļkaitlius
Francūzų, kuriē būvo baņdē ļ anōs daubōs tamļumā ļļiveršti,
10 tōs angōjē nušauti gulējo. Tai Peliffiers mālkos ir lērōs lu-
gabēndiņes ļzdege tai daubōs angōj, per kļ viļi Arabijōnai ļ
tā daubā luļibēguliēji, vȳrai, mōteros ir vaikaļ iš to bailiņgo
ļmaļķcio nullōpti turējo.

Toks macnūs, gudrūs, priēs nepriētelius povilām nemiēla-
15 širdiņgs, alē lu ļavo zialniēreis geraļ aplieiti mōķas yrā ans
vȳrs, kuriām Francūzų vaiļkas ant Krimēs pūs-ļalēs dabaļ pa-
dūtas, oģi ir tujaūs iļļirōde, kad jis vaiļkui ne norȳs pateikāuti
dūti. Francūzai ļļiverže ļ kelis Rūļų apliļancāvimus po ļkau-
dingo luļimušimo, kuriamē 2500 Rūļų pagal jū pačių praneļimā
20 lu bagnitais nudurti. O tā Rūļų vaiļkā, kurs laukē fēļtungos
pas ūpē Ģērnaļā ļtovējo, Francūzai gērā gālā atgāl atbriōve.

Sulidraugavōjuliēji ir dvi rūļiļķas fēļtungas, Kerĉ bei
Jenikale, ļbēgiņā ļ Azoviļķaljas jūres ūzģiņanĉes, jēme.
Dabaļ jū šēļpys ī anās jūres ļbēguliōs 106 rūļiļķas kupĉiā-
25 vimo šēļpis, kuriōs iķšiōļ gēļbējo. Rūļų vaiļkā lu viļukūm aprū-
pinti, lūdēģino.

Pagal Keļeļvį 1855 Nr. 26. Peliffiers yrā 7. jūņijų Rū-
ļams kelis ļāncūs, o ūpaĉei viēnā, vadināmā Mamelon, lu
62 kanūlēmis per dideļ ļkaūdu mūļj atēmēs. Tam tārpe luļi-
30 draugavōjuliųjų ļģiņȳs ļ Azoviļķales jūres ļļiverģes Rūļams
daug iķķādos padāre.

Nedēļdienēj 17. jūņijų luļidraugavōjuliēji lu viļōms ļavo
kanūlēmis Sebaļtopolē apšāudē pānedēļj 18. jūņijų lu ļmar-
kiāuli luūmaru priēs fēļtungā bēgo, viļā ļyļā priļtatȳdami, tāģe
35 jļmti. Alē Rūļų kanūlių bei kartēĉių kuļķos lutēšķino vis viēnā
nepriētelių bataljōnā po kito, taiļpo, kad nu kelintos kumpanijos
nei viēns vȳrs ne liķēs, ir viēns Francūzų regimeņtas konē nei

viēno apiciēro ne be tēķes. Ant gālo jiē ī favo ābažā atgāl trauktis turējo. 600 lufidraugavójuliųjū pūle ī Rūfų rankās.

Pagal Keleivj 1855 Nr. 28. Englenderių vyriāuylis priē Sebaſtopolēs kamandiērūjālis gendrōlius Raglan 28. jūnyjū kōleros ligā palimire; jo viētā gāvo gendrōlius Simphon. 5

Mūfų jūrēse Englenderei favo šiēpimis apliņkui bēgiōdami lušāudo ir ludēgin, kā jiē tikt Ruſijos jūrių-pakraščeis favo kanulēmīs priliēkti gal, kiēmūs ir miēftūs.

Šitōkiu budū jiē ir miēfteliū Wiborg bei Nyftadt lušāude ir ludēgino. Rūlai rōds ant atligynimo priēs anūs nekviēltūlius 10 lvečiūs būvo mýnų ī jūres igramzdinē. Alē tos pādarynēs ne daug kā māčyjo. Rōds ant keliū tū mýnų būvo Englenderei užbēgē, alē mýnai plýšdami būvo tikt šėvulių nū šiēpjū nuplēšē o ir kelis žmōnes paiškādyjē. Bet dabār Englenderei yrā Rūfų pakraščeis 47 tū pādarynių lužvejāvē ir iš vandeņs 15 išēmē, taipo, jog tos jiēms daugiaūs iškādos nē gal padarýti. Tačiaū viēnā tūjū iš vandeņs išimtā, tājē ant šiēpiēs apžvalgant, plýšuli ir kelis apiciērus įžeiduli. —

Dyvnū budū Englenderei fēltungā Kerč ant Krīmēs pūslalēs laimējo. Kadāngi Englenderei anūs vañdenius povilām 20 ne pažino, tai jiē ir n'illidrijo priē anōs fēltungos priliārtinti, bijōdamiēs, lu favo šiēpimis če kur nōrs įltrigti ir įlmēgti. Alē štai! Kaftā pāgriēbe Englenderių šiēpis viēnā rūliškā šiēpi ant judųjū jūrių, ant kuriōs naūjas, puikūs vežims rādoli, fēltungos Kerč guverniērai priklaūfās. Englenderis to laimē- 25 jimo labai belidžiaūgdams rāše anām guverniērai meilingā grōmiatā, jam žinē dūdams, kad jilai anām jo puikējē kariētā norīs iš mēilēs bei garbēs prifiūlti. O guverniērs tōkj mēiles išrōdymā ir miēlai priēme. Englenderių vyrelnýlis nūliunte šiēpi lu guverniēro vežimū pas anā fēltungā, o tā tāpe ir mei- 30 lingai įlėilta. Alē Englenderei įližiurējo ir paližeņklino labai aštrei, kaip če viskas gul, kur prieinamā, ir išmatāvo podraūgei jūrių gelmē, o po keliū diēnų atbēgo daugūms ēngliškų šiēpjū ir įēmē tā fēltungā; ir todēl gālim fakýti, kad Englenderei ī anā fēltungā guverniēro vežimū įvažiāvē. Taigi mātom, ne 35 valē nepriētelių nei meilingumū nei jų parlamentieriāis illitikēti, bet reik laūgōtis kuř ir kaip tikt galimā. —

Jau dabai nu Elterreikių vaiko daugūmas zialniērių namūn parlėidžiams. Toktai išliudyj, kad jų ciēcorius kāro miflis povilām į šālį padējes. Tikt iškadā be reikalo išleiftūju piningū.

Iš Keleivio 1855 Nr. 29. Esterreikių vaikas labai itaigą
 5 pamąžinams; ir ląkoma, kad iš tų kokių 6000 viąnat apicięrių
 gąun namūn pargrįšti. O dabą Esterreikiškei nór, kad vilą
 Vókė jiems kaštąs už jų káriškąjį vaikų įtailymą bei įtraukymą
 į Mūldavą bei Valakiją tųrinti užmokėti, kadąngi tai Vókėi ant
 naudós nufidąvę. Tačiau sviets iš tókio prąšymo dývyjas, o
 10 Vókės vięspačėi nei mýnioj ne tųr, aniems jų kaštąs, kurės
 jiė fav be reikalo ir prąšmatiškai, nei viėno ne melłti, pafidąre,
 atlygįti, ir jiė turės su favo tuščiomis piningų įkrynėmis ži-
 nótis. —

15 Iš Keleivio 1855 Nr. 32. Pagal ištariimą Englenderių laimo
būvo komitijōns įtailyts ant išjėškėjimo, kās ben kalts ēļas,
kad Englenderių vaiļkui prie Sebaļtopol gūlinčiam pėrnai rū-
denyĵ bei praēĵulioĵ ziēmōĵ taip piktaĵ ēĵo. Šitas išjėškėjims
yrā kelis mėnelius trūkēs, ir ans komitijōns yrā daugybē liūdi-
ninkū pėrklaulinēĵes; o ir āiškei išraĳtā, kad taip ministerei kaip
20 ir daug gendrōliū didei nukaltē, kadāngi jĳē niēko nelirūpin-
dami ir niēko ne prigatāvĵē zialniēriūs tēnai nuvārē ir be
tikro aprūpinimo palike.

Alē ka millyjat, kas daba īš tō nufidave? Rāli benē ministerei īš lavo urēdū atlatyti arbā ir šeiḡ dar pagal jū lkaūdu nukaltimā pakoravoti? Alē juk tānkei nufidūd, kad īš didžiū debeliū pūla māžas lytūs, o karšais dēbelys viļai lunykla taipo, kad nei lašclis lytaūs žemyn ne nupūl. Taip ir su anūm išjėškėjimu Englante nufidave. Viļā žēme tēnai daba žino, kaip valdantieji ministerei negeraī palielge, ogi viens diputiērtas ir būvo ušmāņes, idant laimas ištartu, kad šie ministerei lavo valdyme ne dārę kas pūlas; alē tačiaus žinom, kad taukaī vis plaūkia ant viršaus, ir vaḡns į vaḡno ākį nē kert. Tikt menkā dalis diputiērtū ilfidrīšo prieš ministerius itotis, ir todēl vilkas ten paliliēkt, kaip būvo. Kas nužūvęs, tas nužūvęs; viļas tas išjėškėjimo dārbas ir viļos tumi palidāriusliosios kāstos, vislab tai per niēka. —

Francūzu gardai ī Krim nulūftīji nešiōj ant krutīnēs bāltus
īkurōs āplīatus; o kadāngi tiēji labai baltuj, ir tūs galimā iš

tólo gerai matyti, tai Rūfai mūšyje favo pūčkomis kišk įmānā ant šitų baltujančiųjų vietų miėrydami daug gārdų nušāuja. Gārdai toktaī matydami yrā favo vyrelniūlius prāšę, kad šitiē baltiēji apłtatai jiēms nuimtī tāptu. Alē šitas prāšymas jiēms nē tape ispildytas. Bet vėik po tō į mūšį einant Francūzų 5 gārdai pātys be pavėlyjimo šitūs baltujančius pāžymjus nū favo krutinių nuplēše.

Iš Keleivio 1855 Nr. 35. Apiē smetį pirm truņpo pali-miruliojo Rūfū admirōliaus Nachimof'o iš Sebastopolės taipo pālakojama. Šitas vīrs niēkučēs n'apliēme zialniēriškaje lkreitē 10 apliāūlti, ir ējo patiņ didžiāuliam šaltyje vis favo apiciēriškaje žibanče mandūra aplivilkęs. Bet per šitā žibėjimą mūšyje nepriētelei jī jau iš tōlo ispažino ir ant jo miėryjo, o todēl jī jo priētelei melde, kad jis nōrs priēš nepriētelius ltovēdams favo tamfēje lkreitē apliāūltu. Alē jis vis ne klaūse. Šitōkiu budū 15 jis ir 11. jūlyjū priēš vākarā ant volū aukštyn ušlilipęs per žiurōnā ant nepriēteliū žiurējo. Alē štai, viēnā kulkā atlēkuli įlmēgo pat šalē jo į vōlā. Jo draugaī melde jī širdingai, kad jis ne be reikalo dūtus nulišāuti. Alē jis ne klaūse, bet tiktaī lāke: „Tiē miėryj labaī gerai.“ Kelis minūtus po tō kitā kulkā 20 atlēkuli ištiko admirōliū į lmilkinį; jis tāpe jau be jōkio nuli-mānymo būdams šaliņ pāneštas ir paliliko toks, iki jis vėik po tō palimire.

Iš Keleivio 1855 Nr. 36. 16. Augūltā bañde Rūfū vaiłkas, ne toli Sebastopolės ltovilis sulidraugavōjuliūlius apnikti. Jū 25 gendrōlius Liprandis vėžēli lū 36000 vīrų priēš ltačiūlius krantūs Čėrnavos ūpēs, kur 40 000 nepriēteliū apliāancāvē lto-vējo, bau jis tūlius čē ne pavaryti galētu. Tačiaū šitas bañ-dymas Rūfams nelēke: jiē turējo kelis tūkstānčius vīrų ant viētos palikdami atgāl trāuktis. 30

Sulidraugavōjuliūjų kārīskalis žaginys ant mūlų jūriū toks didis, jog rōdos, kad priēš tā nei jōkia tvirtýne n'įltėngianti atliginti. Englenderēi tur čē 85 kārīskas šiēpis lū 2000 kanūliū, o Francūzai 16 kārīškų šiēpjū lū 408 kanūlēmīs, o priēgtām ir dar týtveik daug mažiū kanūlbočiū arti priē krāsto ir ant 35 leklumū einančių. Tačiaū šitā vilā bais didžiōji macis, kaip pėrnai, taip ir per šē vilā vālarā niēko n'įštāiūli, kaip tikt kelis n'apgintus miēftūs ir kiēmūs, jūriū pakraščeīs gūlinčius,

razbājiškai išpūstyjuli. Alè sulidraugavójuliųjū karžygei lavo pačių žmonių išgėdinimo prilibijódami, bañde fėltungą Sweaborg, šalè júrių krāsto gūlinčę, apnikti. 9. Augùltą pradėdami šáude dvi dièni ir dvi nakti vis iš vièno ir ne paliáudami ant anò biėdnojo miėlto, taip lkaūdžei, jog žème iš tókio grióvimo nepaliautinaĩ virpėjo, nės kōžnoje minútoje tápe kokiė 20 arbà 30 šūvjei palėifti. Rokújama, kad viènàt pirmojè diènoję i miėltą Sweaborg kokiė 10000 bōmbų įlakinta tápe. Todėl ir ne dývai, kad daug triobų liėpnóti pagávo. Ugnį

10 matýdams perlėido Francúzų admirólius i Parýzą greitai žinę: „Miėltas Sweaborg ltov ugnýj, o anós fėltungos dabaĩ jau povisám glóda, ir tikt pultà viètà.“ Šitą žinę aplakýdino ciėcorius Napoléons tújaũ lavo žmonėms per laiskùs, o Parýzas paltójo pilnas džiauglmo iš tókio pėrgalėjimo. Alè ak bėdà, jau añtrąjè ar trėčiajè diėnà po tō parėjo kità žinę, kad miėltè Sweaborg tikt gėrs lkaĩtlius „bùtų nudėgęs arbà fugriáutas, alè fėltunga pati palilikuli n'įveiktà, kadangi jos vólai akmeninei ėlā. Bet sulidraugavójuliųjū šiėpys ėlančios taip limagei lušáudytos, kad jos ant gālo turėjulios atgāl tráuktis.

15 Iš Keleivio 1855 Nr. 37. Kadangi Francúzų ciėcorius Napoléons lu lavo pačè ciėcoriène priė Englenderių karaliènės i lvečiùs i Londonės miėltą nukeliávęs būvo, tai dabaĩ šità karaliène Viktoria lu lavo patimi, princu Albertu, Napoléoną Parýze aplaĩke, tėnai nú 18. iki 27. Augùlto vėšėdama. Bet

25 taip ciėcorius kaip ir Paryziškei nuliprocevójo, kiėk tikt įmanýdami, anaĩ áukštaijei viėšnei vilą tikt išmillytiną garbė išródyti, ir būvo todėl anofè diènofè Parýzo miėltas pilnas didžiaulio traĩklmo ir šlovniáulios grožýbės. Alè vilamè tamè labjáulei minėtina, kad Englenderių karaliène grābą ciėcoriaus Napoléono

30 pirmojo, kurs per vilą lavo ámžj Englenderių pikčiaulis nepriėtelis būvo bùvęs, aplaĩkiuli.

Pagal Keleivj 1855 Nr. 38. Jau dabaĩ Sebastopolės fėltunga i Francúzų bei Englenderių rankàs įpúluli. Rùlai yrà konè pilnus metùs priėš lavo nepriėtelius gýnėli ir

35 macnei ir lu vilù fylōs prilātáymu karávę, tačiaũ pons Diėvs ne jiėms, bet jų nepriėteliams yrà pėrgalėjiną lutėkęs.

Sulidraugavójuliėji apšáude nú 5. iki 8. lepteĩberio miėltą ir jo apdrútinimus taip bailingai, kad žème virpėjo. O kadangi

šitas šaudymas jau iš didžiōs artybēs nufidave, tai tafaī ir didē
iškādā padāre. Trōbos dēge, mūrai bei vōlai griūvo, kraūjas
ant ūlyčių lrovēmīs tekējo (Rūlų tāpe miēltē penkī tūkltančei
nušauti), o šaūcule palidāre didelēs lkylēs. Alē 8. lepteMBERI,
tai būvo lubatōj, piētū laikē, pagāvo sulidraugavōjuliēji su ūmaru 5
fēltungā apnikti ir, per vōlų bei mūrų lpragās ī tājē jliveršti.
Rods Rūlų kułkos parvertē viēnā eilē atvīrtančiųjų nepriētelijų
po kitōs, o Englanderei, kuriē ant šaūcų kaūpo, vadīnamo
Redan, veržēli, tūmī ir iš tikro tāpe atmušti; jē prapūlde ten
2400 vŕų. Alē Francuzūs atlaikyti Rūlai ne be valiōjo, nēlā 10
tiē nōrint šešīs kartūs atmušti, tačiaū per kruvās lavōnų bei
mērdžančių galiāufei ī fēltungos kaūpā, vadīnamā Mālako f
jlībriōve, iš kuriō Rūlai jus išgāuti neb'valiōjo. Alē tas pērga-
lējims Francūzams būvo 7300 vŕų kaštāvēs.

Rūlų vyriāulylis, kunigāikštis Gōrčiako f, matŕdams, kad jis 15
anā dālī fēltungos priēš nepriētelius apginti toliaūs n'jltingiās,
ludēgino patlai ten dar likulius magazŕnus; bet Rūlų kāriškales
šiēpis, anamē jlēgyje gūlinčeles jis ī gilūmā nugramzdino. Šitā
išpūltjimo dārbā atlikēs, nulitrāuke jis su favo vaiłkū per tiltā,
ant anō jūrių jlēgio ēlančio, ī miēlto šiāurēs pūlē, o pērējēs 20
nulāuže jis tiltā favo ūžpakalyje. Jis būvo tolē diēnoslē kōkūs
trŕlika tūkltančius kareivjų patrōtyjēs. Bet Francūzai n'illidrljo
Rufūs atgāl trāukiančius vŕti, ne žinōdami, ar tiē ne pāłkui
lavēs dar mŕnų po pērlekinējančeis paplaišjs. Francūzai todēl
paliliko per viřā nāktj ant išpūstytųjų vōlų Malako f tvirtŕnēs, 25
ir jltrāuke nedēldiēnēj 9. lepteMBERI ī miēltā. Ten jē po griū-
vēleis dar kokių 400 didelių kanūlių, daugiaūs ūž 400 000 ka-
nūłkulių ir 500 ceūtnerių pāraکو rādo, ne rokūjant bevēik
n'ismiērūtina daugybē viřokių prŕvolių ant šiēpjų budavōnēs
ir taip toliaūs. 30

Rōds Francūzai tikt pūlē miēlto būvo jēmē, alē tikt jau dēl
tō pērgalējimo Parŕze bei Lōndone dziaūgimo būvo be gālo.

Pagal Keleivj 1855 Nr. 43. 44. Ant Krimēs pūs-lalēs
vislab tebftōv ant tōs pačiōs viētos, kaip ikišiōl. Francūzai
bei Englanderei šāudo priēš siaurinėjē dālī Sebastopolēs, alē 35
tūmī ikišiōl dar niēko n'istaile. - Sulidraugavōjuliųjų šiēpys
ant jūdŕjų jūrių yrā māžā fēltungā Kīn burn Rūlams atēmulios,
o dabā apliūk kupčŕltēs miēltā Odelřā sulitrāukulios kiēlos

anā miēltā lušāudyti. Bet žmōnēs to miēlto dabaŗ ī didelī īš-
gaļtī īpūle bijōdami, kad vilā jū gērýbe ir viši miēlto lōbjei
keliū adýnu tārpe būlē ī pēlenus ir akmeniū kruvās paverļti.
O didē daugýbe žmoniū bēg īš miēlto laūkan. — Alē po
5 truŋpo čēlo Englenderiū šīēpys vėl atlitráuke, o miēltas pali-
liko pakājuje. Sākoma, jīē miēltā dēl tō čēdyjē, kad didziāulia
dalis tavōrū tēn beliraŋdančiujū nē Rūlams, bet paciū Eng-
lenderiū kùpčiams priklaūfanti.

Viēns Rūlū pulkas baŋdo īš Azijos pūlēs Turkijā apnikti,
10 kur Tuŗkai ī fēltungā Kars yrā atlitráuke. —

Pagal Keleivj 1855 Nr. 45. Azijoj dabaŗ Rūlai Turkūs
fēltungoje Kars āpgul. Jīē rōds baŋde, ī tājē lu ūmaru īši-
veršti, alē Tuŗkams palifeke, nū jū atligintis ir jus atmūšti.
Tačiaū Rūlū vaiļkas yrā tamē tārpe palidāuglīnēs ir dabaŗ
15 30000 výrū didis. Todēl Rūlai anā fēltungā ju macniaūs ap-
niŋka, o rōdos, kad jīē bevēik vėl lu ūmaru miēltā jīmti ban-
dýs. Bet apgultiēmliēms ant pagālbos atliskūbina tuŗkiškalis
gendrōlius Omer-Pāša (gimēs Lēnkas, kurs ī Tuŗkū šlūžmā
īļtōjēs ir momēdonū paltojēs yrā) lu dideliu vaiļkū.

20 Ant Krimēs pūs-falēs priē Sebastopoles vis dar kasdiēn
kanūlēs griāju. O bē tō didiēji sulidraugavójuliujū vaiļkai
yrā jau pōra kaŗtū baŋdē, Rūlams ī šōnā arbā ī ūžpakalī
pareiti ir jīēms kēliā ī Rulijā užkiŗfti. Alē jīē če užējo didī
Rūlū vaiļkā, drutai aplišancāvulī, kurs jūs favo kanūlēmīs taip
25 macneī palvēikino, jog jīē vėl ant Eupatōrios linkai atgāl grīšti
turējo.

Nū Krimēs ī vākarus, kur ūpēs Dniēpr bei Búg ī jūdāfēs
júres īšteka, raŋdali nē per platūs júriū īlinkis, kur ant dešinēs
pūlēs nēringis yrā. Ant tō nēringio gūl mažōji tvirtýne
30 Kinburn, o ant antrōs pūlēs anō minētojo júriū īlinkio
miēltēlis Očakof. Kaip dabaŗ sulidraugavójuliēji lu favo žāginiu
Kinburn īēmē buvo, tai Rūlai bijōdami, kad jīē ne rāli Očakofā
lušāutu, ten ēlančius favo šancūs īš gerōs vālēs pātys pāraku
ī ōrā palakino. Ant šītōs viētos yrā nepriētelei, kaip rōdos,
35 Rūlams labjáulei po kōjū, nēs ciēcorius Alekfandras patļai
ī anā kaŋpā, būtent ī netoli nu tēn gūlintī miēltā Nikolajef
nukeliāvēs, atlibriājujančējē priēgādā kiēk galimā atginti norēdams.

Iš Keleivio 1856 Nr. 1. Rūfų gendrōlius Múrawjews turkiškąjė fėftungą Kars laimėjęs. Turkų vaĩlkas tojė ltovėjėjis jau nei pāranko nei kulķų nei maĩlto neb'turėjo, ir žmōnės miėltė dideĩ badėjo. Tačiaũ jiė vis lāuke, 'kad rāfi bene koks Turkų arbā sulidraugavōjuliųjų vaĩlkas jiėms ant pagālbos par-eĩšęs. Alė kaip toktai ne nulidave, tai ant gālo vĩfas turkiš-kalis vaĩlkas, 16 000 zialniėrių, su 10 gendrōlių, su vĩfaĩs karā-vimo zopōltais ir su 130 kanūlių Rūfams palidūti turėjo.

Iš Keleivio 1856 Nr. 2. Ciėcorius Napolėons yrā kelis regimeņtus favo zialniėrių iš Krimės namūn į Francuziją par-gražindinęs; 29. deceņberį gāvo šitiė regimeņtai į Parýžą įtrāukti. Vĩfas Parýzas būvo anōj diėnōj sujūdeęs; ir pat ltōgai būvo žmonėmis apdengti, kuriė pargrįstanėilius pamatýti norėjo, o aukšėiauliosios žiupōnes primōjo jiėms iš langų su lkepetomis palvėikinimā. Pats ciėcorius išjōjo jiėms priėšais ir kepūre nuliėmęs palvėikino jis jus palididžiūjanėeis žōdžais. Jis pagýre jus, kad jiė favo stiprumū ir macnumū Francūzų garbė padāuglinė. Jis pavėlyjo jiėms, su garbė ir paliāuksti-nimu tarp kitų Francūzų rōdytis, alė ir rāgino jus, gatavi būti, kad jis vadįšęs, vėl į karā trāukti.

Pagal Keleivį 1856 Nr. 4. 6. Jau labai rōdos, buk Eurō-pos vaĩdas norįs į lutikimā, ir bailiėji kraūjo praliėjimai į pakājų pavĩfti: Elterreikių ciėcorius būvo su sulidraugavōjuliųjų pri-tarimū į Pėtersburgķį pakājaus derėjimā nuliuņtęs, kuriamė užmanýta:

1. Mūldavos bei Valakijos kunigaikštýltės, kuriōs iki kārui prasidedant po Turkais, alė podraūgei ir po Rūfų apgýnimu ltovėjo, turės dabaŗ viėnāt po Turkų aukštýbė ltovėti, bet Rūfai ne turį daugiaūs į jų valdžiōs dalykūs kištis.

2. Rūfų ciėcorius žėmės iklýpā priė Mūldavos rubėžiaus gūlintį anaĩ kunigaikštýltei padūs.

3. Dōnavos ūpė tur iki pat jos įbėgio į judāles jūres vĩfōkioms kupčýltės šiėpims valnā buti, ir koznā po šitu derėjimu palirāšulų viėšpatýlėių vālē gāufenti, ant apgýnimo kupčýltės vālēių pōrā mažų kāriskų šiėpjų ant Dōnavos ūpės prilaikýti.

4. Ant judūjų jūrių tūrinti kupčýltė šiėpims vĩfų žėmių atvirā ir valnā būti, alė vĩfōms kāro šiėpims anōs jūrės už-gintos. Tikt ant apgýnimo favo kraštų nu kontrabandiniņķų

arbā plēšiku galēs Rūlai kaip ir Tuškai kelis kanūlbočius tēnai prilaikyti.

5. Krikščionys Turkijoje gyvēnantiēji turēs favo teifybēs ir būs Zultono povilām, kaip kitī jo padōnai laikomī.

5 Šitā uzmānymā ciēcōrius Aleklāņdras, ūpačiai ir mūļu karāliui jī ant to raginant, yrā priēmēs. O jau ir Englanderei, kuriē pirmā Rūlūs dar daugiaūs nužēminti norējo, ī pakāju dūdas; nēlā jīē yrā apliēmē, lūg kaip viši kitī favo pāliuntinius ant fušnekējimų dēl fušitikimo ī Parūzā nuliūlti, kur viēšpačiū

10 paliuntineī fušieīs.

Iš Keleivio 1856 Nr. 10. Viēšpačiū paliuntineī, Parūze ant pakājus padārymo fušējuliēji, pānedēlyj 25. februāryju pirmā favo fušnekējimā laikūdami lūtare, kad giņklai turī iki gālo mērcō mēnelio ilfētis. Šita zinē tāpe tujaū per žaibinī

15 pūltā vifuūr, o ūpačēi ir ī Sebaſtopol, nulakinta, ir jau antrōj diēnōj fušējo tēnai priēs kits kitā karāujantiēji vaiſkū vyriāuliēji dēl giņklū apltābdymo viſkā ſudavādyti. Tačiaū ant jūriū kupčyſte ſu Rūlais dar pafiliēkt uždrautā, iki pilnas pakājus bus pafidāreš.

20 Iš Keleivio 1856 Nr. 12. Parūze ant pakājus fušnekējimo favo viētīnīkus tūrintiēji viēšpačēi yrā mūļu karāliui rāštā priſiūntē, kad jīlāi lyg taipojaū kaip kitī macniāuliēji viēšpačēi, kelis minīſterius nuliūsdams, priē fušnekējimų dēl pakājus priſidētu. Ogi mūļu karālius šitā pakviētīmā ir yrā miēlāi priēmēs

25 ir favo vyriāuliēji minīſterj, pōnā von Manteuffel ī Parūzā nuliūntēs, kur jīlāi ſu mūļu karalūſtēs ten ēlančiuju viētīnīku, ponū von Hatzfeldt, aniēms fušnekējimams priſidraugavōjo.

Tam tārpe yrā ciēcōriui Napoleonui ſunūs uzgīmēs, dēl

30 kō ne tikt Napoleons pāts ſu favo namaīs, bet rōdos ir viši Francūzai labāi džiaūgiaſi.

Iš Keleivio 1856 Nr. 14. Žaibinis tōlraſis pārneš dabaſtēt tū liņſīmājē zinē, kad nedēldiēnēj 30. mērcā po piētū ant zēgoriaūs viēno yrā pakājus derējīmas Parūze gātavs paltōjēs ir patvīrtintas. Ogi vos tai nulidāvus aplāke vēikei kanūlēs

35 taip Parūze kaip ir Lōndone macniņgai griāudamos viſām ſviētui, kad kāras iš tīkro palibaigēs.

Szis tas del hygienos.

von Vincas Kudiřka (31. XII. 1858 — 16. XI. 1899, prakt. Arzt, Schriften, 6 Bde., hgb. v. Juzas Gabrys, Tilsit 1909).

Das Ausgewählte ist dem 3. Bd. S. 104 ff. entnommen.

Sutikę pažįltamą, lākome: „Sveikas!“ Ne atlikĩriame lu 5
jumi ne palāķę: „Lik sveikas!“ Mātant ką lėdintį priė valgio,
neužmirštame lakýti: „Į sveikatą!“ O girdėdami ką čiāudint,
lkūbinamės lu žōdķeis: „Ant sveikātos!“ ir t. t.

Bevėik kiekvienas žmogaūs žiņgnis lujūngtas lu paminė-
jimu apiė sveikatą. Tik brāngius dāiktus tānkei minavōjame. 10
Žmogūs jauĩdams arbā matýdams, kad jo ne aplėnks nelāimė
kad viską turės prapūldyti, ramina lavė troškimū, kad tik būtu
sveikas — žino gerai, kad lu sveikatā viską pėrkęs. O tu pāts,
lkaitýtojau, kadā tavė nukriāude aplinkýbės šios āsarų pakal-
nės, ar ne lakei: „Kas būs, tai būs, kad tik sveikas būčiau?“ 15

Vilĩ lūprańta ir jauėcia, kad sveikatā brangi yrā. Taĩgi rō-
dofi pirmjāuliu žmonių rūpelėiu turėtu būti aptvėrimas sveikā-
tos nū visko, kas jai keĩkti gāl.

Anaĩptōl! Turėdami piningus, gerai aplimĩlyjame, kaip jūs
laugōti, idānt niėks ne prĩlitaĩkĩtu, o vėl žinōdami, kad ant svei- 20
kātos, to! brangiāulio turto týkoja tiėk daūg vodingų aplin-
kỹbių, ne mĩlyjame visai, kaip nū jū aplĩlaugōti.

O kad aplĩziurėtume gerai, tai ne viėnā vāgį mūlų sveikā-
tos galėtume nubaidýti. Juk tadā greiėiaūs galimā yrā, pali-
laugōti nu nelāimės kadā ją mātome iš tōlo. Padānges pažį- 25
štame labai puikei, ir tānkei apiė jas mėgĩtame palikalbėti, o
ne mātome ir niėkad ne užlimėname apiė tai, kad gyvėname
mėslulė, nu kurių šuńta ākys, kad kvėpūjame dūlkėmis ir lu-
gėduliu ōru, nu kuriō pūva plaūčiai ir t. t. Tingĩme pamĩlyti,
kad prĩgulėtu nuvalýti mėšlus ir pagėrinti ōrą. Stebėtis reikia, 30
kad hygiėna ne yrā seniausia mōkllo dalis, labiaulei išdirbtā.
Bet šėndiėn jau hygiėna, ltójuli ant pōzityvisko pāmato, mi-
žino žiņgneis žėņgia prėšais ir atideņgia žmonėms kasdiėn
didėinį rātą pažintiėš, nē tik, kaip gali laugōti sveikatą, bet iĩ,
kaip ją pataĩlyti. Šėndiėn gālime jau lu naudā pĩldyti prĩfā- 35
kymus hygiėnos.

Šīsyk palikalbēlime apiē arbātā, kāvā, tabākā ir ālcoholi, gerūs mūfū pažīftamus, bet apiē kuriūs tarp mūfū klāidžioja konē daugiāuliēji, tur būt dēltō, kad . . . viīf pažīftame.

A pi ē a r b ā t ā.

5 Arbatā, kurē pērkame, yrā dziovinti lāpai krúmmedžio camellia thea, āugančio Kýnule ir Japonijoje; baūdo veīfti ir kitofē šalyfē, kaip līndijofē, Brazýlijofē ir kituf. Trisfyk ant mētų reīka lapūs, dziovina ant ugniēs geležinėfē priētaifofē ir fykiū jus vyniōja. Yvairýbe pērkamos arbātos prīguli nu fe-
10 nūmo krúmmedžio ir lāpų, nu laiko jų rinkimo ir būdo pri-
taifymo. Geriāufiā, arbā taip vadinamā ciēcoriškā, pritaifo iš lāpų rinktų pavāларыje nu labjáulei lēpinamų krúmų.

Kýnule pažīfta arbātā jau nu ne atmēnamo laiko. Euró-
poje pīrmālyk paminēta apiē arbātā pabaigojē 16. āmžiaus,
15 Ruīija parīfkviēte jā 1650 mētufe, vēliaūs trīputī Anglija, Olan-
dija, o pākuī arbātā išīplātino po višā Európā. Kaip šēndiēn yrā išīplātinufi arbātā, gālime matýti iš tō, kad per metūs lu-
naudōja jos daugiaūs ne kaip 12 milijōnų kilogrāmų.

Dēl gērimo imame lkyftimā nu šūtintų karštū vandenimi
20 lāpų. Kýnule gēria arbātā labai tvirtā ir be jokiū pridētkų;
pas mūs lkyftimā atīkiēdzia vandenimi ir pridēda faldūmų. Si-
berīākai, Kirgýzai ir Mongōlai taifo dēl lavēs „plytīnē arbātā”.
niēkiāulius lapūs, koteliūs ir smulkmenas arbātos maišo lu
kraujū gývulių ir dāro kalōcių, o dēl valgio vērda tus kalo-
25 ciūs lu piēnu ir taukaīs.

Chēmīskos arbātos dālys yrā šīōs: theīnas, chlorophyllis,
vāškas, lakaī, gūma, ēthēriškas aliējus, tanýnas, bāltymas, my-
nerāliškos drūlkos, cellulōza. Dabař pažiurēkime, kōks phy-
ziolōģiškas veiklūmas tų arbātos daliū. Svarbiāufia dalis, tū-
30 rinti didžiāufiā ītekme ant žmogaūs organīsmo, yrā alkaloīdas
theīnas. Dēltōgi, idānt nusprēfti naūdā ar blēdj arbātos dēl
mūfų organīsmo, ganā bus, palīpažīnti arčiaūs ļlu „viēnu tik
theīnu, viīai apleñkiant kitās lukrautines dalis, o dar ýpač, kad
ne vilos pēreina iš lāpų ī gēriamā lkyftimā. Theīnas prīgul
35 priē smarkiū nudū, māj kā menkēlnis už ftrichmīnā ir morfīnā.
Priēmīmas iki 5 grāmų nē tur jokiōs ant žmogaūs ītekmes;
daugiaūs už 5 grāmus āpima gālvā, bet greīt vėl pēreina; nu

didelēs dufnēs lkūbinas pūllas (gýflų mušimas), māžinai veržimas luņķēle, galvā apimtā, drēba kójos ir raņkos.

Ištyrinėjimai palkutinio laiko daróde, kad dúdant thēina šiltkraūjiamis gývuliams įtekmē alkaloido pirmjáulei žýminai ant ltrēnkaulinių lmegeinių, t. y. mazgų, kuriē yrā reflēklų tārpininkais: 5 įdāvus kralikui tris arbā dū grāmu, ganā priē jo dāfilytēti, o tujaūs lufťyra — taip gývulis taūpa jautruū ant padilginimų iš laūko. Pagal šį veiklūmā thēinas panašūs ant strichnyno, bet lūpnēnlis už jį.

Žmōgų ir nu didelēs dufnēs nē tveria ltýris (tetanus), 10 tiktai palididina reflēklškas jautrūmas; kā apiē žmōgų, tai thēino veiklūmas atfiliēpia ant galvōs lmegeinių, iš pradžiōs padilginant (excitatio), o palkui malšinant (depressio). Tōks pāt veiklūmas ir morfīnos (ant kuriōs pagal physiologiškā veiklūmā thēinas labjáulei panašūs). Thēinas tūr įtekmē ne 15 tik ant drikinių (nervų) lytēmos, bet ir ant širdiēs: nu mažų dufnų širdis prādeda tvinklēti greičiaūs, ir kyla veržimas kraūjo lytēmoj; nu didēnių dufnų āuga tvinklējimas širdiēs, o veržimas luņķēle pulētinai pūla; nu didelių dufnų kraūjo veržimas diktai māžinai, širdis tvinklī nelýgei (arhythmia) ir ant 20 gālo vifaī ltōja tvinklējufi.

Įtekmē thēino ant kūno šilumōs tokiā: māžos dūfnēs nē turi jokiōs įtekmēs; vidutinēs pākel šilumā ant 0,6 laiplnių; 25 didēlnēs, bet dar ne mīrtinos, pākel ant 1 laiplnio; mīrtinos dūfnes mažaī kā pākel šilumā.

Apiē įtekmē thēino ant palkūbinimo ar luvēlinimo pērmāinų matērijos organilmo audolē mažaī dar ko žinoma.

Suēmē viskā, kā kalbėjome, apiē physiologiškā veiklūmā thēino gālime palakýti, kad thēinas, lýgei kaip ir kitī alkaloidai, ródo lavo didžiaulia įtekmē ant drikinių lytēmos: māžos 30 dūfnēs padilgina ir palmāgina, o didēlnēs malšina ir nublōškia. Dabař galime nulprēfti, kokiā naudā arbātos dēl organilmo.

Dar neperfeneī viliēms ródēli, kad arbātā galimā lýginti lu mailtū. Bet šeūdiēn ištyrinėjimai mokjty výrų (Voigt) áiškei 35 daróde neteilīgumā prilýginimo arbātos priē mailto, nēs ji luvifaī ne prilēdeda priē atnaūjinimo audų organilmo. Tiefā, lu arbatā gali prigāuti pilvā reikalāujantį pripildymo, bet lvarbūmas arbātos, kaipo mailto, gal prigulēti tiktai nu pridētkų:

cùkraus, piēno ir t. t. Svarbùmas gi pačiōs arbātos, prigūlintis (prigulīs), kaip žinome, nu thēino, baigiali tikt ant padilginimo driklniū, ýpač lizdo intelligencijos, łmageniū. Kadà nulidirbē ir nuiļę išgeriame arbātos, tujaūs millis ramēlne, šnektà
5 łmagēlne.

Viēnók arbātoje, kurē gēriame, mažaī thēino: trijuļē liōtūle lāpu yrà 1—2 grāmų. Dēltō gálime arbātą gērti iļgai ir daūg be mātomos dēl mūļu blēdiēs. Priē arbātos, lýgei kaip priē narkotikū, žmogūs priprañta, ir luñku ant gālo bē jos aplieiti.
10 Nutraukimas nu arbātos niērà viēnók taip lunkuñ ir bauguñ, kaip nū tabāko arbà łlkoholio.

Kaipgi elgtis lu arbatà, idánt ji lveikātai nekeñktu? Arbatà, nors kūno audóms niēko nepridūda, kaip nulprēndime, yrà nekaltū gērimu, o kaip kadà tai ir naudingu, nēs nuvāro
15 miēgą ir millį ramina. Viēnók tulofē aplinkýbēle reik arbātos laugótis; žinódami apiē ypatybēs thēino tūrime pripažinti, kad arbatà, ýpač ne lilpnà, keñkia tiēms, kuriū érzinta driklniū lyltēma, kuriē tur driklninį širdiēs tvinklējimą, kuriēms tánkei kraūjas mūša į gálvą ir t. t., o kiti tvirtina, kad tanynas, ēlantis
20 (ēļas) arbātoje, keñkia leīgantiēms viduriaīs, katāru pilvo ir žárnu (tanynas lugramzdina pepsyną).

Ik palikutinio laiko dāktarai ģindavo arbātą gēriantiēms minerāliškus geležinius vañdenis, millydami, kad arbātos dalis, tanynas, lugramzdina géleži. Bet šeñdiēn tō nē pripažįlta, ir
25 priē minerāliškų geležiēs vandeniū galimà yrà gērti arbātą, jeigu tik ji dēl kitōs kokiōs priēžaltiēs niērà užgintà.

Tai vis kalbėjome apiē ypatybēs arbātos ideāliškos tyrōs. Nulifitebēli, lkaitýtojau, išġirdęs, kad varġu kas iš mūļu ragāvo tyrōs arbātos. Taip didelis jos išliplātinimas patiko piktadē-
30 jams, kuriē dēl lavo naudōs ištiēla nagūs nē tik priē ártymo turty, bet ir priē jo lveikātos. Chēmiskais ir mikroskōpiškais ištyrinėjimais daliēktà, kad ir brangiāulia arbatà tánkei būna padirbta, o pigēlne ēlanti kaip 2 rub. 11 kap. už lvārą, tai perdēm be jókio išlkýrimo pēdirbta. Didžiaūlios firmos,
35 puikiaūli krōmai, kureis ródoli išlitikēti gálime, pēdirba arbātą, o apiē Žydēliū kromeliūs, tai ir paminēti luñku, plaukai ant galvōs ltója.

Péržiurēkime žinomus budūs pēdirbimo arbātos.

1. Priē gerefniū gātunkų maišo senūs išmirkýtus jau arbātos lapūs, gāunamus nu tarnų ir tarnaičių reftauracijole, cukerinēle ir t. t. Mažiulē miēftēliule, ýpač praltiēms žmonēms, pardúda tankiāulei tik senūs, jau vartótus lapūs.

2. Priē arbātos lāpų prideda l̄vētimus lapūs: laulālapio, 5 glúlnio, etklnio, vinkšnos. Rinkimū ir džiovinimu lāpų glúlninių daugiāulei užliima Pēterburgo ir Mālkvos rēdybole ir po vardū „kapore“ pardúda užtikētiēms prekikams, kuriē palkuī liuntinēja toliaūs.

3. Idánt arbata daugiaūs l̄vētu, prideda priē jōs smilčių 10 ir giplo.

4. Dēl kvarbāvimo arbātos vartója dēgintą cūkrų, lazūrkas iš vārio, pjaulūs; tūdu palkutiniu dáiktu yrā nūdaī.

Mikrofkōpas ir chemija pādeda mums pažinti tikrą arbātą ir pēdirbtą. Ant hygiēniškos paródos Varšavoje 1887 mētule 15 išliróde, kad iš 40 gātunkų išstatýtos arbātos pūle būvo pēdirbtā. Tai taip ant paródos, kur žiūr daugēlis akių — o ką sakýti apiē tas viētās pardavinėjimo arbātos, kur niēks ne žiūr, kur niērā nei jokiōs bāimės!

Dēltōgi mums įviliēms, kuriē luprañtame apiē tą dalýką, 20 prigul laugótis ir nē palidúti apgavikams, o labjáulei pērlerginēti ir mokinti vargdienius kaimo žmōnes, kuriē plātina tarp lavēs arbātą, o ant kurių daugiāulei uždirba vilokiē apgavikai.

A pi ē k ā v a .*)

Bebúnant pirmāmoklinėje, kiēkviēnām iš mūlų patēko lkai- 25 týtī šį padavimą apiē kavą: Viēnas zokoniñkas, negalēdamas pērgalēti miēgo maldōs laikē, nupjōve lavo akių blakstiēnus ir nūmete jus ant žēmės, o iš tō išāugo kāvos-mēdis. Paskiaūs piēmū užtēmyjo, kad jo āvys, belifūkdamos apiē kāvos-medžiūs ir pabañdzulios jų vaīlių, prādeda linkīmai šokinēti, ir dāve apiē 30 tai žinē į klōstorių. Nu to laiko zokoniñkai, išbañdę veiklumą kavōs vaīlių, įpradėjo jus vartóti dēl atitólinimo miēgo laikē budėjimo. Tas padavimas áiskina, jog žmōnēs jau labai feneī keliū atlitikimo užtēmyjo ypatybēs kavōs ir jas lunaudójo. Ta pāt áiskina ir vardas „kavà“ nu arābiško žōdzio „kohvet“, 35 t. y. tvirtýbe.

*) Im preußischen Litauisch heißt Kaffee: kapija.

Tēvīne kavos mēdzio yrā Abelīnija, iš kur pérkēle į Arābijā. Dabaī kavā įvēstā abiējole līdijole ir Brazīlijoje.

Lāpai kavos mēdzio amžinaī žali. Vailiai pānašus ant vīšnių, tūri viduryjē du grūdū, luglaultū paplokščiomis pūlėmis ir ap-
5 temptū baltpilka plėvutē. Nunókulius vaiiūs reŋka, ilgai džio-
vina ant lāulės, palkui pritiŋkančiomis priētailomis lūpa plėvutē, mirkina vandenijē, vėl džiošina ir lėidžia į prekỹltē.

Dėl gėrimo reikia grūdus spraginti, lumalti ir užvīrinti vandeniū.

10 Gėrimas kavos išliplātines būvo Arābijoje jau XVI. amžyje; tadā jau Kairē būvo kavinyčių. Abelīnijoje dar leniaūs var-
tōjo tą gėrymā. Į Eurōpā kavā parkeliāvo per Itālijā. Pranci-
joje išplātino kavā Turkijos paliuntinys laikulē Lūdvikio XIV.

Rytule vartojimas kavos būvo kelislyk uždraustas. Eurō-
15 poje tas pāt atlitiko, bet šēndiēn kavā taip išliplātiniui, kad per
metūs lūnaudōjama jōs daugiaūs ne kaip 500 milijōnų lvarų.

Kavos grūdai, fudėti iš kiētōs audōs, prilaiko šias chēmiškas
lūkrautines dalis: kofēinā, protēinā, dekstrinā, gūmā, taukūs,
tanynā, citronēs rūkštj, du lengvaliējū ir drulkās, ýpač kálkių
20 magnēzijos ir kitų.

Svarbiāulia dalis, tai kofēinas, nu kuriō ypatýbių priguli
physiolōgiskas kavos veiklūmas ant organilmo.

Su kofēinu arbā thēinu jau palipažįstame, nēs jo ypatybēs
nušprēndēme kalbant apiē arbātā.

25 Nors kavojē ir arbatoje viršingiāulia dalis ta pati, t. y. ko-
fēinas arbā thēinas, viēnók tarp tūdviejų gėrymų yrā škirtin-
gūmas.

Kavā yrā daūg tvirtēlne už arbātā. Mōksliški ištyrinėjimai
ātliēke, kad nūviris kavos, bē kofēino, tai didelni nudaī už
30 pātj kofēinā; kavā lū 7 grāmais kofēino tūri tōkiā pat ypatýbē,
kaip 20 grāmų tūro kofēino. Nūviris kavos bē kofēino įčirkš-
tas kralikui, išlyk lūlaiko širdiēs tvinklėjimā, priētām rēiskiali
konvullijos, o nē ltyris kaip nu thēino. Dėl tō gi veiklūmo
kavos ant organilmo negalimā yrā pripažinti viēnām tik ko-
35 fēinui. Teifýbe, čiōn prilideda kofēōzas, t. y. produktai prilvi-
linimo bē šprāginant kavos grūdus. Bet ar kofēōzas pātis pri-
laiko nudūs, dar nežiniā, nēs pagal ikišioliškus dafekimūs ko-
fēōzas, bē kofēino ir kavos drūlkų, padilgina tik intelligenčijā,

fulkūbina širdiēs tvinklējimą, lūgadina žārnas, padīdina vādeni šlapumē ir numāžina šilumā. Žodžiū lākant, dar ikšiōl ne at-
raītā, kōkiai dālei kavōs nūvirio prigul nudū ypatybe.

Viēnōk ir īš tō jau žinoma, kad kavōs reikia laugōtis dēl
anū dviējū.

Gēriant kavōs mažaī, lūkj ant diēnōs, ūpač po mēfīniū
valgiū, nedārome organīsmui jokiōs blēdiēs, tik dar ramiaī
lūjūdiname drikfniū veiklūmā, nuvārome miēgā ir mīllīēs ne-
īmagūmā. Bet gēriant kavōs daūg, ūpač judōs, tai tik lū-
baigīame organīsmā, nēs perdaūg lūērzīname drikfniū lūftēmā; 10
atfīšālina miēgas, prādeda raīkos drebēti ir kōjos, īma tvinklēti
širdis ir t. t.

Viēni nu tvirtōs kavōs apkvaīsta kaip nu ālkoīolio, kiti
ftōjāli vangīais ir lūfnūdufīais, o atfīraīnda ir tokiū, kuriē vīfaī
nē gali jōs gērti. Dēltō gī dīdeles dūfnēs kavōs tūrīme laikyti 15
už nūdūs, lūgius ālkoīoliui ir tabākui.

Veiklūmas kavōs ant organīsmo, kaip mātome, tokspāt kaip
ir arbātos, tik dar īmarkēfnis; taigi kavōs dar labiaū reikia
laugōtis priē tū aplinkybiū, kurēs minavōjome ftraipfnyje apīē
arbātā, t. y. priē lūērzīnimo drikfniū lūftēmos ir t. t. 20

Cīōn pridūrīu tik tiēk, kad mažiēms vaikāms, kuriū īmē-
genys yrā dar labaī jaūtrus, nepritiīnka dūti kavōs vīfaī, nēs
jīē dar nerekālāuja pramanyti padilginimo drikfniū lūftēmos.

Kavā kaipo padilginantis vaīftas dēl vīfaī apfīlpufīū ligōniū
tūri favo vērtē; taipgi paligērfūfīēms nu ālkoīolio nuvāro galvōs 25
lopīma, nēfmagūmā ir vērtīmā vēmti; priē užfīrijimo opīumū
kavā tiīnka kaipo antidotum.

Lūginīmas kavōs lū maīftū vīfaī klaidīngas: patī kavā bē
piēno ir kitū tokiōs vērtēs priēdū, tai nē maīftas, nēs ne
atgaivīna organīsmo audū ir jū ne atmaīno, ne turēdama pri- 30
tiīkančīū dēl tō dalūko lūkrautīniū daliū.

Surogātais kavōs gāli būti cikōrija (īšdžiovīnta ir fūmāлта
šaknis žolēs eichorium, kurī pridūda kartōkā ir īmāgu gardūmā;
āuga vīfojē Eurōpoje), rugīū grudaī, ārzulū gīlēs, kartīēji
koštōnai, mōrkū šāknys ir t. t. 35

Nors dēl apgavikū niēkur keliaī ne paltoti (= užkīrfīti),
viēnōk, kā apīē kāvā, tai dirvā lyg fūfīaurīntā: negalēdami
viēton kavōs īlpriāufti kitū grūdū, nēs taip panašīū ne raīnda,

ir greit galimà bûtu pažinti, tai lipina jûs iš mólío ir pritiñkančiai nukverbûja. Reikia pripažinti, taip puikiai padãro, kad jokiù budù ne galimà atlkirti akimis, ar tai tikras kavõs grúdas, ar molinis.

5

Apiẽ tabāką.

„Gamtà gýdo tas žaizdàs, kuriàs yrà padãriuši; bet, jeigu žmogùs pàts lavẽ žeidžia iš gẽro nóro, aĩgi gailẽlis jo, kaipò mótyna nułkriãuduli lavò kũdikį, tofẽ ligofẽ, kuriũ priẽžalčià jis pàts yrà?“ Feuchtersleben.

- 10 Kad paklaũtume nors ir nè mokintą žmogų, dël kò jis vãlgo ir gẽria, tai umaĩ mums atłakýtu: „Jũk be vałgio ir gẽrimo negalẽtume gyvaltiẽs užlaikýti. Bet ant klãufymo, dël kò dúmiamo tabāką, tai nei tamlùs nei àpšviẽltas žmogùs iš-tẽilinančio jį atłakymo dúti ne galẽtu. Teĩybẽ atreĩtu, buk
- 15 luĩku atprãlti. Bet dël kò priprãto? Pripratimą žmogaũs priẽ kokio nórs dalýko galimà ištẽilinti, jeigu priẽs pripratimą dar bũvo mãtoma tamẽ dalykẽ šiokià ar tokià naudà. Apiẽ tabāką niẽks to ne palakýs. Aĩgi tiẽ jaunĩkliai, kuriẽ prãdeda bendrũtis su tabakũ, mãto, bũlent iš tò kokià naudà, ýpac,
- 20 kad dar pirmà lekcija, taip lunkì ir grafi, viłai ne žãda didẽs nũ tabãko geradẽjyłtẽs? Anaĩptõl! Dúmia tik dël tò, kad kitì, vyrelnì, tą pàt dãro; o kaip pripraĩta, tai ródofi, kad tabãkas labai reikalĩngas, nẽs bẽ jo luĩku yrà, ir viłą gerũmą tabãko jauĩcia tiktaĩ tadà, kadà jo ne teĩka. Taĩgi dúmimas
- 25 tabãko už pirmutinę lavò priẽžaltį tũri bezdžionkãvimą, kurs pẽreina į pãprotį, o paprotýs, kaip lãko priẽžodis, altera natura.

Žvilgtẽrẽkime ant bũdo, kókiu tas įltabus augmũ, nei gardũs nei dailũs, išliplẽte po viłą lviẽtą ir tvirtaĩ jamẽ viešpatãuja.

- Iš Menandro tabakologijos žinoma, kad pirmiaũsei pradẽjo
- 30 vartóti tabāką dël dúmų. Gyvẽntojai šiltũjų kraštų užtẽmyjo, kad tabãko dúmais gali atliginti nu viłokių mùlių ir vudų, kuriẽ išviẽn su karštais lãulẽs łpinduliaĩs bũvo neiškenčiamũ kankinimu. Taĩgi, ne žiũrint ant kófulio, akių uždegimo nũ tabãko dúmų ir t. t., jẽškójo pas jį apgýnimo. Palkiaũs tas
- 35 pirmutinis bũdas vartójimo tabãko tãpe lunaudótu ant pikto. Iĩdijos kunigai užtẽmyjẽ aplvaĩginančią ir apkvaĩtinančią ypatýbẽ tabãko dúmų, pradẽjo jus vartótĩ pildant tikẽjimiškus dalykùs:

apkvaītę pūldavo ant žemės lyg negyvi; palkui atšokę, nudūdavo įkvėptas, lakýdavo, millis, buk kalbėję su dvāliomis, ir klaulantiems pranašavo. Žinoma, tōks pavėikllas turėjo įtekme ant tamliū veizėtojų ir nu to laiko pradėjo žiurėti ant tabāko su gudonė, dūdant jam didelį, vos ne diėvišką lvarbūmą. 5 Toliaūs mātome, kad laukiniai žmónės, ýpač Amėrikos, laike tabāką už dáiktą švenťą ir bė jo ne apliėjo nėsant aukās favo diėvāms. Dėl pāvyzdžio imkime Omokvalus, gyvėntojus pālei ūpę Millisippi, kuriē užmūšę žūbrį ant aukōs, lėildavo dūmus iš burnōs ir per nólį, tarýdami: „Valdýtojai! tai tau dūmas!“ 10 Ant gālo tabākas paliliko turtū vilū.

Európa, užtėmyjuli, kad laukiniai gyvėntojiai taip gudója tabāką, pařveže jį dėl naudōs laviškių. Čiā lvečią priėme labai gražiai, ir taip viliešms patiko, kad dāve jam bajór-ženklį Sanctae Crucis (ant atmintiēs nuñcijuso Santa Croce, kurs 15 pařkviėte tabāką į Rýmą) ir rāše giēlmes ant jo vařdo. Tabakė atrādo vaiľtą priēs vilókiās ligās, atrėmiantį yvairiās kūno neláimes, ir ką tik ne atrādo ypatybės, ģinančias nu ģmeťtiēs. Jau ką žmogūs pamėģlta, tai ir nūģiria be gālo!

Mókllas viėnók nē taip nulprėndžia apiē dorybės tabāko, 20 ir jam bajórženklio ne pripažįlta.

Priliziurėkime ypatybėms tō augmeňs, pérkratýkime įtekme jo ant žmogaūs organimō, o palkiaūs sulistólime ant žinomų būdų vartójiimo tabāko ir nulprėlime ar naūdą ar blėdį jo dėl žmogaūs lveikātos. 25

Lāpai augmeňs nicotiana tabacum, pānašus maž daūģ ant lāpų laulėģrižio, pažįltamī bevėik viliešms. Jiē prilaiko šiās lukrautiniās dalis: nikotiną, nikocianiną, rukštis (obulinę, citroninę, rukštyninę), chlorophyllį, augmeninį báltymą, klįjūs, krākmolą, augmeniniās valaknās, vāndenį ir keliās druskās. Čē- 30 miškas sudėjimas vartójamō tabāko labai yvairūs, kas priguli nu ģātunkų ir pritaĩlymo. Pagal įtekme ant organimō lvarbiāulīa dalis nikotinas. Tas alkaloidas, kaip daróde ištýrinėjimai, priguli priē lmarkiāulių augmeninių nudų: mažūs ģývulius užmuša per keliās sekuňdas, o didesnius per 1 arbā 2 minutās. 35 Pūse lāšo nikotino užmuša kātę, lāpę, šūnj; 1-2 lašai užmuša kařvę ir árklį. Tókiu budū dėl žmogaūs, sulýģinant jo didūmą su minėtais ģývuliais, ģanā 1 arbā 1 lāšo, idánt nužudýti.

Garaī nikotino tāip ērzina plaučiūs, kad negalimā kvēpūti dāvus keliēms lašāms išgarūti. Bernard lāko, kad nu nikotino pirmjāulai prādeda trukčioti kūnas; palkui lēka bevaldā lānarij. Kvēpāvimas ir luŋkių judėjimas, iš pradzių fukūbinti, Itójali
5 vīs ir vīs lūpnelniais ir retelniais; taipogi iššimuša prākaitas ir prādeda hēgti lēilēs, nēs nikotinas luērzina lēilių ir prākaito grumulēliūs, kuriē tadā išdūda lavo išdarbio daugiaūs ne kaip papraštai. Priprātulių priē tabāko burnojē viladōs laulā, ir tānkiai tūri jiē vāndenį gērti, o tai iš priēžaltiēs Itokōs lēilių,
10 nēs priētaifos jų išleidimo, tānkiai ērzinamos, nuilfta ir taŋpa nejautriomis. Žinōdami gi, kaip lēilēs yrā reikalingos priimant pēnā, ir matydami, kaip jas naikina bereikalo nikotinas, ir užkert joms kēliā, tūrime pripažinti, kad dēl tūlų žmonių tabākas yrā brangēlnis už lveikātā.

15 Čion dar pridūrkiye, kad nikotinas tūri labaī didelę itekmę ant vidurių: jī dalis lāšo jus palēidžia ir priētām vēčia vēmti.

Šitā truŋpā abelninā pēržvalgā veiklūmo nikotino paaiškinkime lau pavēikilu užlirijulių, ar tai tyrū alkaloīdu, ar fultimis,
20 ar dūmais tabāko.

Pagal Fonllardā užlirijimas nikotinū žyminali dvejōpai: arbā išlēto, palengvā, arbā išlūk, lmaŋkiai.

Jeigu palengvā, tai pirmjāulei dāroli piktā, lōpia galvā, vēidas išbāla, ant kaktōs šāltas prākaitas, ākys aptēmfā, ūžia
25 auylē, drēba kōjos ir raŋkos, lunkūs kvēpāvimas, pūllas māžas, fukūbēs ir nelūgus. Tum tārpū ligōniui rōdoli, kad jau nuftōs gyvaltiēs, bet palkiaūs prādeda feilioti, vēmti, atidūda šlapūmā ir ištūština pulētinaī žārnas. O per tai išlimeta daūg nikotino, ligōniui palidāro lengviaūs, ir jis užmiēga. Tokiaŋ padėjime
30 būvo ne viēnas prādedant bendrūtis lu tabakū. Lengvēlnis laipfnis užlirijimo nikotinū baigiali tik galvōs lōpėjimu ir veritimū vēmti.

Smarkaūs užlirijimo ženklaī šiē: neramūmas, drebulys, galvōs apkvaitimas, piktā, karštā po krutinē; tujaūs palkui
35 apšūpimas, vemimas, diēgliai kūno, išbalimas, šāltas prākaitas, kaktōs lōpimas, išlūskētimas lēliūkių akylē, užimas auylē ir lanpažintiēs lūmišimas; toliaūs ligōnis apltūngfta, lūriŋka, lūltūra, o potām lanarių bevaldā, ākys paltirē jauľmaī nublokšti, kvēpā-

vimas vis lunkēlnis, širdis līpsta, pūllas priēš tai māžas, kiētas ir greitas, dar vis tankiaūs ir tankiaūs stābtelia; kōjos ir raņkos atšāla, ir ligōnis mīršta arbā konvulsijole arbā dar palkiaūs giliai užmīģes.

Tiē viļi ženklai užlirijimo nikotinū eina arbā lykiū (jeigu 5 dušnē būvo diktā), arbā viens pālkui kitā lu didžiaūliu greitumū.

Dalis tabāko, nikociāninas, taipgi dideli nudaī, bet līlpnefni už nikotinā. Ažūt tū dviējū nudū palkutiniai ištyrinėjimai atrādo tabakē, ypač jo dūmuse, prūlrukštę (acidum borussicum), nudūs, kuriē akymirkoje žymina savo veiklūmą. 10

Dar geriaūs priliziurēlime tabākui sprēndžiant apiē budūs jo vartōjimo. Vartōjimas tabāko dvejōpas; 1) bē dūmū: kriṁke ir tabokā, 2) lu dūmais: cigāras, pypkē ir papirōlas.

Kraṁtymas tabāko lāpū, t. y. kriṁke, paliliko, tur būt, nū 15 to laiko, kadā dar žmōnēs maitinoli viēnais augmenimis; tarp kitū turējo palitāikyti ir tabāko lāpai. Palkiaūs užtēmyta, kad laukiniai žmōnēs, neturēdami maīsto, kraṁte tabāko lapūs, buk tadā nē jaūte bādo. Dēl tōs pāt priēžaltiēs pradējo vartōti kriṁkę ant laivū matrōzai laikē ilgū keliōniū ir išplātino ją po 20 lviētą. Priētām jiē mīllyjo, buk kriṁke gīna nu ligōs lkorbūto, užpūlančios dantū lmeģenes, bet pērliliudyjo, kad tabākas nū tos ligōs vilaī ne ātgina.

Ir šeṁdiēn dar viēšpatāuja nūmone apiē gīnančią nu lkor- būto ypatybę kriṁkēs, bet kaip klaidinga! Tabākas, kaipo 25 aštrūs vaiļtas, gāli ērzinti dantū lmeģenes, pritrāukti kraūją iš artymelniū daliū ir t. t. Jeigu gi pāts kraūjas bus lūgēdēs, tai ne tik kriṁke, bet ir gerefni paviršutiniai vaiļtai ne atgfs lmeģeniū nu lkorbūto dēl tos menkōs priēžaltiēs, kad lkor- būtas niērā ligā lmeģeniū, tik kraūjo. Stokā tūlū lūjungminiū 30 daliū dāro kraūją lkorbūtišku.

Dabaī vartōja kriṁkę daugiāuliai Cigōnai, nukūrdēliai Veṅgrai, Sibērijos gyvėtojei ir leni kareiviai. Suvoliōtą j kāmuli tabāko lāpą lliĉdeda tarp dantū už žāndo, ir laiko, pakōl ne iščiūlbs višo lkyļtimo; palkui tą išmeta, idānt lliĉdēti kitā 35 kriṁkē, bē kuriōs aplieina tiktai vaļgio ir miēgo laikē.

Jeigu priprātę priē kriṁkēs, neslīkundžia ant blogū pafekū, tai tik dēl tō, kad jų nemāto, arbā kad kaltę nūverčia ant kitū

priēžalčiū, o nē ant tabāko. Viēnók vīfas organīsmas tókio žmogaūs liūdyja užlirijimą tabakū: véidas ir akiū báltymai pageltę, kūnas palibaigęs, vangūmas ir tingūmas priē raņkū ir galvōs dārbo.

5 Su neprātuliū dēdali kitaip: tabākas ērzina liēžūvį ir gardūmo dirklīnas, o per tai luērzina lėiliū grumulėliūs, kuriē tadā neligaili favo įturio. Gaīla tū, kuriē tas lėilias išlpiāju, nēs per tai nułtōja labai reikalingos medėgos priē lužlėbčiōjimo pēno, o dar labjaūs gaila tū, kuriē lėilias prarýja, nēs
10 lykiū nurýja ir nudingą tabāko lkyłtimą. Kāsgī toliaūs? Kařstis išdžiúvufioje burnojē, žegfėjimas, tánkiai uždegimas gerklēs ir dantū lmegeņiū; akyfē prafideda vīskas lūktis, galvā lōpa ir kaīlta, dāroli piktā ir t. t., vīfaī kaip nu užlirijimo nikotinū.

15 Abelnai lākant, kiekviēnas vartōjantis kriūkę, tūri flōgą (katarhus) burnōs ir pilvo. Tai tokiā naudā iš kriūkės.

Tabokā — lumalti tabāko lāpai — išradimas naujėlnis už kriūkę. Pirmjáulei įliveife Ispanijoje ir Portugalijoje. Mėtufe 1559 J. Nicot (nu jō ir vařdas alkaloido „nikotinas“),
20 Prancūzų liuntinýs priē Portugalijos dvāro, ātliunte iš Lisbōnos Katarīnai de Mėdicis lykiū lu tabāko lėklomis dēžutę lu tabokā. Karaliēne iš pradžiū n'išlitikėjo tabokā, palkui pavūlte iš tōlo, o ant gālo pradėjo ją vartōti prikaltinuli priē tō ir favo lūņų Karolį IX. Idánt patikti karaliēnei dvariřkiai
25 pradėjo tráukti tabōkā ir girti ją, nōrs jiēms āřarojoli ākys ir lūko nolyjē. Dvariřkiūs lėke kitī ir t. t. — ant gālo tabokā atfidūre net ir pas mūs.

Veiklūmas tabōkos į nólį žýminai viētiniu žuvimū jautrūmo (anaesthesia), padidinimu varvėjimo iš nólīs ir čiāudėjimu.
30 Ilgai vartōjant tabōkā prīlimeta nólīs flogā, kurī pérllenka net ant gōmurio plōnēs; iš tōs priēžaltiēs atltōja vollēs ir gardūmo pajautimai, nēs perilgai ērzinamos plōņių dirklinės taīpa vīfaī nejautriomis.

Per nólīs plōņę, kaip paprařtai per vīfās plonēs gāli pérli-
35 fułkti į kraūją vodīngas tabāko lkyłtimas. Vidurīne nólīs plōne yrā labai lepī ir dēltō pas tabokōriūs tánkiai prafitrina ir dúda kaip kadā prādžiā vilkui (lupus) arbā ir vēžiui (carcinoma), dviēm ne išgýdomom ligóm. Priētám nu tabōkos už-

likiūšus ašariniams takāms be pērftojimo tēka āšaros ir niēšti ākys.

Tūrine yvairiās tabōkos ātmainas: tai rukštī, tai prēskā, tai viēnaiṗ, tai kitaip kvēpianti, tai tūrinti šiōkī ar tōkī lmar-kūma. Žinoma, viškas tai prigul nu pritailymo ir viłokiū priēdū 5 (alūnas, rūkštis, taninas, lmulkūs lftiklas ir k.), tarp kuriū, atli-rañda ir nudū (geležiēs ir vārio luperphosphatas, švino drukā, arlenas ir t. t.). Čia reikia pridūrti, kad švininėle dēžūtēle tabokā gāuna nūdīngā ypatybē nū švino.

Ramazzini užtēmyjo, kad tabōkos dirbtojei gāuna drebėjimā 10 kōjū ir rañkū ir neatlikrātoma kōlulj.

Tiē, kuriē priprātē priē tabōkos, gīna jā, tarýdami, buk ji tánkum iš nōlies varvėjimu nuvāro galvōs lopimā, dantū lkaudėjimā, numāžina auliū apkurtimā, praāiškina akis ir pa-lmāgina ātmintī — tikri jukaī! Juk ant paminētū priēpuliū 15 lkuñdziali tik tiē, kuriē trāukia tabōkā!

Štai trumpā pēržvalga tabōkos ir jos blogū pūliū. Gerū gi pūliū ne rāli nei lu žvakē. Teiŷbe, lufirinkimuse, kadā ne atlēidzia lnaudulys, galimā nužādinti ir lavē ir lālnaudžius „kukštelėjimū“ ī tabakiērkā ir garluū čiaūdėjimu nu tabōkos. 20 Bet tai per meñkas dalýkas, idānt jis galētu prideñgti viłās blogās tabōkos puŷēs.

Ant gālo ir pāts čiaūdėjimas yrā ganā pavojīngu dāiktu: Pr. Hoffmann ir Glafer rōdo mums atlitikimūs netikēto mýrio iš priēžałtiēs išlifunkimo kraūjo lmagenyŷē po lmarkuū nuli- 25 čiaūdėjimu. Haller minavōja apiē akiū žvairūmā nu tospāt priēžałtiēs; rañdame taiṗogi pāvyzdžius apjekimo ir kitokiū priēpuliū nū lmarkaūs čiaūdėjimo.

Seniaūs dar valdžios užtēmyjē piktās tabōkos ypatybēs pra-dėjo jā draūlti. Karaliēne Elzbiēta prilāke naikinti viŷas priē- 30 tailas priē tabōkos; Karolis VIII. grumōjo botagū, Urbonas VIII. pōpiēžius iškeike tabōkā, o Mahomētas IV. žadėjo nužudýti tūs, pas kuriūs bus užtēmyta tabokā. Tōks uždraudīmas vartōjimo tabōkos ne būtu pro šalī ir mūŷu gadýnēle. Tik žmogaūs jau tōks būdas: nu kō jī labjāuliai gīni, priē tō labjāuliai leñda. 35

Kad tabokā ir nē būtu taip vodinga, tai viēns pavėikilas tam tikro tabokōriaus gāli priveřfti priē išližadėjimo tabōkos ant viŷo āmžiaus: drāpanos viŷos apibarłtýtos tabokā; nolīne

Ikepetáite išródo, lyg būtu mėslūsė sumindžiota, o nu viŝo žmogaūs tokià smárve, kad bjaũru priė jo pripliártinti.

Liko dar mums palikalbėti apie dũmimà, kurs tarp viŝų pragũmų vartojimo tabàko labjáuŝiai yrà išliplátinęš. — Dũmia
5 tabàkà lenũkas, kurs drėbančia rankà vos lulaiko pýpkĩ, dũmia
ir vaikiŝcias, kurs dar ne pėrmano reikalingũmà kėliniũ; dũmia
vũrai, dũmia ir móters ; dũmia turtingi pilvõčiai, dũmia ir nu-
lkuřdėliai, kuriėms tánkiai pritrũkta dũnos kãnio; dũmia mo-
kinti, dũmia ir apjėkėliai; dũmia lveiki, dũmia ir padũfėliai
10 viėnu žodžiũ: viŝas fviėtas dũmia tabàkà.

Cigãras, tai būvo pirmjáuŝiu išmilliu: dėl smagėŝnio dėgi-
nimo tabàko lãpų ir traukimo į bũrnà dũmų, ar tai ant garbėš
diėvãms, ar ant ko kito, pradėjo vyniõti tũs lapũs tai ir
pradžia cigãro; palkiaũs, idánt karŝtais dũmais ir ugnė dėgan-
15 čiũ lãpų ne lvilinti lau lũpų ir atitõlinti nu burnõs nelmãgų
gardũmà, lũdare priėtailas, atitõlinančias dėgančius tabàko la-
pũs nu burnõs, iš tõ pralidėjo pýpke. Papirõŝas, tai išmislas
palkutinio laiko dėl parankėŝnio vartojimo tabàko.

Tabàko dũmufe, apart angliũ dalėliũ raĩdame dar nudũs:
20 nikotinà, nikočianinà ir prũfrukŝtę, ne minavõjant apie nudingas
liėkanas nu laulõs destilacijos, kaip smalkes, krėozatà ir k. Dãr
če tũrime pridũrti karŝtĩ dũmų. Žinant tai, gãlime nusprėfti,
kad tabàko dũmai tũri keleriõpà įtekmę ant žmogaūs organĩmo,
o tai: ėrzinant mėchaniŝkai (angliũ dalėlės), thėrmiŝkai (karŝ-
25 tis dũmų), nudaĩs (nikotinas ir k.) ir gadinant õrą.

Pirmjáuŝiai dũmai pateĩka į bũrnà ir papildo jà. Čia da-
lėlės angliũ, nudaĩ ir karŝtis pũla ant plõniũ liėžũvio, leiliniũ
grumulėliũ ir iš tõs priėžaltiės ĩma lyg gnybčiõti liėžũvi, ir
pràdeda tekėti lėilės. Sėilės yrà neatbutinai reikalinga medėgà
30 priė žlėbčiõjimo pėno. Kulaĩk luližlėbčiõja pėnas, t. y. iki
aũdos ne ištraukia iš jo reikalingų dėl lavęš daliũ, pėrlidirba
jis keliofė viėtofe: pirmà viėtà pritaĩlo pėnà pritiĩkančiaĩ dėl
antrõs, antrà dėl trečiõs ir t. t. Viėnà viėtà ne gãli atlikti
dãrbo uŝ kità, nės kiėkviėnà tũri lau ypatingas priėtailas. Su-
35 praĩtamas dalỹkas, tadà tik pėnas bũs prigulĩnčiaĩ luližlėbčiõtas,
tadà tik turės iš jo naũdà organĩmas, kadà kiėkviėnà tokià
viėtà atliks favo dãrbà pridėrančiaĩ. Tegũl tik viėnà viėtà ne

atliēka lavo dárba, aņtrai viētai ne apdirbtā medēgā ne tiks ir
taipgi bus nuliūtā toliaūs be pritiņkančio apdirbimo.

Pirmā viētā dēl žlēbčiojimo pēno — tai burnā, o sēilēs at-
liēka ganā lvaŗbū dárba. Sēilēs luvilgo pēnā ir paleņgvina jo
prarijīmā. Sukrautīne sēiliū dalīs ptiālinas pērmaino pēnā taip, 5
kad jo krākmolas pērlimaīno ant dekltrino ir ant gālo ant vy-
ninio cūkraus. Taip pērmainytas pēnas, t. y. pritailytas dēl
tolēlnio žlēbčiojimo, eina i pilvā. Pamillykime dabaŗ, kiēk sēiliū
eina perniēk dūmiant tabākā! Kiēk jū išlilpjāuja! o kiēk iļi-
ryja! Geraī dar, kulaīk sēilēs bēga! Bet ant gālo sēiliū gru- 10
mulēliai, paallinti tankuņ, reikalingu (vālgant) ir nēreikalingu
(dūmiant tabākā) ērzinimu aplilpsta ir palkuī jau labaī lkupeī
išdūda lavo iŗturī. Tai tiēk nu mēchāniško ir thērmiško ērzi-
nimo dūmais burnojē, na, o pridēkime priē to vīsko dar nudūs,
nikotinā, kurs yrā dūmufe, ir, kaip jau žinome, pāts vāro sēiles. 15
Sēilēs vėl, prīlīluņķē nikotinū, pateņka i pilvā ir tēn be reikalo
ērzina grumulēliūs, kuriū iŗturī, reikalinga taipōgi priē žlēb-
čiojimo pēno, naikina.

Dabaŗ klāuīame, ar gālīmas dāiktas, idánt pēnas priē tokiū
išlygū pērlidirbtu pritiņkančiai lu naudā dēl organīlmo, nepa- 20
liēkant kókio nórs blēdingo žymio? Karščiaūlias apgynējas
tabāko, jeīgu tik tūri šiókī-tókī lupratīmā apiē neatmainomas
chēmijos ir fiziologiķijos tiēlās, ir nenóri pralīlēnkti lu ballū
lavo lāžinēs, tūri pripažinti, kad ltokā sēiliū ir kitū žlēbčiojimo
lkyltūmū priverltīnai kliūdo ir ltābdo žlēbčiojīmā pēno; o jeīgu 25
dūmimas tabāko, kaip mātēme, naikina minētus lkyltīmūs, tai
gi nelīstebēlīme išģīrdē, kad tarp dūmiančiū tabākā yrā taip
daūg lu pagēdufiais viduriaīs.

Tabāko dūmai lu lavo vīlomis ypatybėmis pūla ir ant dantū.
Ar mātēte kas pas dumikā tabāko gražiūs bāltus dantis? Pas 30
tokī vīladā daņtys pageltē arbā judi, nēs āpgula jus lūdžiai ir
prodūktai degīmo, ýpač popiērīnio aliējaus (dūmiant papirōsus).
Emālija dantū lķīla, ir daņtys greīt prādeda trupēti. Tolydinis
ģi ērzinimas dantū lmeģenū jas labaī lufilpnina.

Dumiko lūpos vīladōs ļaūļos. Lepi plōnē, tolýdžiaus ērzi- 35
nama, lūpali ir pralitrina. Pathologiķija nurōdo, kaip ant viēnōs iš
priēžalčiū lūpū-vēžio, ant dūmimo tabāko.

Liēžūvis taip gi ne gāli išlīfūkti nu ītekmēs tabāko dūmu ir tankiāufei būva apvīktas dēltō, kad bevēik vīli dumikai tūri flōgā pīlvo. Liēžūvis, nulāt ērzinamas, lūpali, kaip kadā lutrūkīta, arbā pralītrina. Žinoma, tōkios išlygos pākiša priē-
5 žaltī vīfokiōms liēžūvio ligōms, tankiāufei gi vēžiui.

Abelnai lākant, priē daugūmo ligū burnojē kaipo priēžaltis prīfikiša dūmimas tabāko.

Jau tēko kaŗtā minēti, kad flogā iš burnōs (nu tabāko) gāli pēreiti ant gōmurio, gerklēs ir palkiāus ant plaūciū.
10 Viēnōk tabākas gāli tiēliōg užgriēbti plaūčius ir čiā miēliāulia dēl jo piktadējīftēs viētā, čiā daugiāuliai organīlmui īlīgrīfta. Idānt išrōdyti šitā dalīkā, tūrime aplīftōti ant tō, kā veikia plaūčiai organīlmē žmogaūs.

Plaūčiai tai dūmplēs, kuriomis įkvēpiame ir iškvēpiame
15 ōrā, bē kuriō, kaip vīli žinome, gyvaftis ne-galimā būtu. Įkvēptas ōras ne panašūs ant iškvēpto: pirmamē, tyramē ōre, yrā fukrautīne dalis dēgis, o antramē, fūgeduīamē jau ōre, viētā dēgio ūžima anglērūkštis. Delkō taip, tujaūs pama-
týlime.

20 Žmogaūs organīlmo audās maitina kraūjas: priētām tekēdamas iš kairēfēs pūfēs širdiēs per funkēs, atidūda audōms reikalinga joms dēgī, nu kuriō kraūjas raudōnas (funkinis kraūjas), o į viētā dēgio prīma nu audū ātmeltā ir nē reikalingā joms anglērūkštī, nu kuriō kraūjas geūda ir taīpa jūdu.
25 Tas fūgēdēs ir netīnkantis dēl maīlto audōms jūdas kraūjas pateūka į kitōkiūs kraūjo indūs, į gýllas (gyflinis kraūjas) ir per jās īfiliēja į dēšinējā pūfē širdiēs; iš cē kraūjas eīna į plaūciū indūs ir dabaŗ fūlitiūka fū įkvēptu ōru, atidūda plaū-
čiams dēl įkvēpimo anglērūkštī, o prīma iš týro ōro dēgī, nu
30 kuriō kraūjas vėl paraudonūja ir tōkiu budū tāpēs vėl tiūkančiu dēl maīlto audōms, eīna į kairējē pūfē širdiēs ir t. t., kulaik vėl pērlimainēs nē fūgrīš į dēšingē pūfē širdiēs ir į plaū-
čius ir cē nē atlīnaūjis ōro degiū. Tokiēm ainaī dēgio ant anglērūkštiēs, anglērūkštiēs ant dēgio eīna be pērftojimo
35 iki tiē mainai bus fūftabdýti, o žmogūs tūri uždūfti.

Dabaŗ tiēliōg gālime tvirtinti, kad tik kvēpāvimas tyrū ōru, kuriamē bus reikalingas daugūmas dēgio, gāli prigūlinčiai atnaūjinti ir atgaivinti kraūją ir pritiūkančiai maitýti organīlmo

audās; jūm labjaūs lūgēdēs ōras, jūm daugiaūs jamē anglē-
rūkštiēs, o mažiaūs dēgio, tum lūurdžiaūs mīs aūdos ir turēs
užkeñkti organīsmui.

Paliklāulkite lāvēs, dumikai tabāko, ar tabāko dūmai lu
vīfokiais niēkniēkiais dalēidžia priēti tyrām ōrui ī plaučiūs? 5
Né, ir dārkart né! Kvēpāvimas dūtas nē dēl dūmimo tabāko.

Dūmiant tabāką viēton kvēpūti tyrū ōru, palkirtū gamtā,
jus kvēpūjate ōru lūmaišytu lu dūmais, o tānkiai ir viēnaīs
tik tabāko dūmais; tōkiu budū ōras, einantis ī plaučiūs pagal
īturi dēgio yrā neišteñkantis, ir kraūjas atējēs ī plaučiūs dēl 10
atligaivinimo, lūlitiñka ne lu ōru prilāikančiu dēgi, tik lu
tabāko dūmais, prilāikančiais vīfokias nenaudingas dēl atgai-
vinimo kraūjo dalis.

Iš tō, ką palkiaūliai kalbējome, išpūltu, kad žmogūs be
dūmiant cigārą ar papirōlą, tujaūs tūri ir uždūfti, o viēnók 15
dēdafi kitaip. Mātote, dumikas juk nē trāukia be paliovōs
dūmų — tarp viēno užtraukimo ir kito liēka liušā valandā
dēl kvēpāvimo tyrū ōru. O ant gālo ir lu dūmais šiēk-tiēk
tyro ōro pateñka ī plaučiūs, tik permažai, nēs daugūmą jo
viētos užima dūmai. Taigi dūmimas tabāko, aišķiaūs lākant, 20
ne lūftābdo vilišķai mainū dūjomis, tik tus mainūs baīliai
lūtrūkdo.

Dabaī prideria žiurēti, kōkios artēlnēs pālekos dēl organīsmo
iš priēžaltiēs lūtrūkdymo maino dūjų. Pirmjāuliai keñkia
patiēms plaūčiams: neatligaivinēs kaip reikia, kraūjas, apļuñ- 25
kintas anglērukštiīm, dūda meñką maiļtą plaūčių aūdai, nu ko
ji lūlpta. Priē aplūpulių plaūčių prisimeta palkui vīfokios
plautinės līgos. Paminēšime čiā keliās tik. Bevēik vīli dumikai
tūri užlitēfulią llogą plaūčių, nulatai kōlti, jāūčia lunkūmą
krutinėje ir daūg lkrepliūja, ýpač tujaūs po dūmimo. Šis da- 30
lýkas apgāuna dumikūs, nēs jiēms rōdoli, buk tai tabākas
paleñgvina atidavimą lkrepliū ir prādeda dar daugiaūs dūmti,
dar labjaūs lūpninti plaučiūs. Kas nōrs lýkį atlañke išrýto
dumiką lu užlitēfusia plaūčių llogā, tas niēkad ne užmīrš bjau-
riaūs pavēikllo: pāts dumikas kriūni ir kriūni, apliñk lóvą balā 35
lkrepliū, kuriūs kaip vištukūs nulatai drāblto, o ōras kambaryjē
prilifūñkēs tabāko lmarve.

Nu belitēšančio per ilgus metus kōfulio atfiraņda išputimas plaūčių (emphysema); čia trūkdoli tekėjimas kraūjo plaūčiuje ir dėšinēji širdiēs pūle, kurį vāro kraūją per plaūčius, tūri daugiaūs dārbo, tūri geraī spirtis, idānt jį atlikti, dēltō jį iš
5 pradziū palididina; bet ant gālo ne įltēngia atlikti dārba, apilfta ir fufilpfta — patrūkfta, papraftai lākant. Tolēšniāmē laikē tas pāt atfitiņka ir fu dėšineje pulē širdiēs.

Apfilpninti plaūčiai, tai numylēta dirvā dēl išliplētōjimo džiovōs (phthisis). Kiēkviēnas ir menkaī kā numānantis žino,
10 kad nū tabāko tānkiai „lkaūfti krutinę“, o nuftōjus dūmti papirōsus, lkaudėjimą tą kaip rankā ātima. Džiovā labaī greitai priřimeta priē kōkiu nōrint budū fufilpnintų plaūčių, na, o dūmimas tabāko, nē dūdamas plaūčiams tūro ōro kiēk reikia, juk ir labaī apfilpnina jus. Taigi viři tiē, kuriē iš prigimimo
15 liņkę priē plautinių ligū, „filpnakrutiniai“, rōdoli tyčiā dūmia tabākā, idānt kumgreičiāuliai užbaigti ir taip jau lutruņpintas favo diēnās. Viēni dumikai žinome, „užlitraukia“, t. y. įtraukia dūmus į plaūčius, o kitī dūmia „nē uzlitraukiant“. Viēnōk ir tiē palkutiniai ne gāli atginti, idānt dalis dūmų ne patēktu į
20 gérklę.

Siēnos gerklēs, palkirtos dēl pērvedimo ōro į plaūčius, išklōtos gývplaukiais, kuriē krūtant be pērļtojimo, išvāro laūkan dūlkes įlitraukulias iš ōro bekvėpūjant. Dūlių viladōs yrā ōre ir gývplaukiai viladōs tūri dārbo. O pridēkime dabaī
25 priē tō daugybę anglių dalēlių, lūdžių iš tabāko dūmų, limpančių priē drėgnū gerklēs liēnų — ar ne bus gývplaukiams perdaūg dārbo? ar jiē įltēngs? Teifybē, iš pradziū dar gývplaukiai įšvāro bevėik vilūs lūdžius (tadā lkreplūs jūdas), viēnōk palkiaūs „patrūkfta“, ir tadā lūdžiai išklōja gérklę kaip
30 kōkį kāmīnā. Sūdžiai įlitraukia ir į plaūčius ir tēn taipgi ne mažaī jų liēka. Mātome, kad viři kvėpāvimo takai apliņpa lūdžiais. Kas toliaūs? Sūdžiai, kaip pašaliniai, nekviēfti švečiaiā, ērzina gérklę ir plaūčius, atfiraņda kofulys, flogā plaūčių fu vilofms pāfekomis. O juk nikotinas, beřfantis dūmufe, pāt
35 nū lavēs taipgi ērzina kvėpāvimo takūs. Pridēkime dabaī šitā viskā priē pāfekų nu lutrukdyimo mainū dūjų, o turēlime pavėikllā, kā dāro tabākas plaūčiuje, ir kaip per tai paliēkia vilā žmogaūs organilma.

Dúmmas tabāko keñkia akims. Kiėkviėnas bevėik iš mufų ant lavės pāt yrā išbañdės, kad „dúmai ėda akis“, ir ākys „raudonúja“. Akių plōne labai lepī, dalēlės anglių dúmufe rēžia jā, ir ji, luėrzinta, prilifuñkia kraujū; nu tō ākys paraudonúja. Kiėkviėni dúmai tūri tókiā ėdančiā akis ypatybē, tai 5 dar labjaūs tabāko dúmai, nės čiōn prilideda ir ėrzinantiėji akis nūdaī.

Kokiā įtekme dúmimo tabāko ant dirklinių lyftėmos? Pavėikllas vilų aplireiškimų užširijus nikotinū, kaip apkvaitimas galvōs, drebėjimas ir traukimas lānarių ir t. t. áišksiai ródo, kad 10 tabākas tūri įtekme ant galvōs ir ltrėnų lmagenų, žodžiū, ant vilōs dirklinių lyftėmos. Įtekme tą tūrime luprālti kaipo chėmiškā veiklūmā ant ātmainų lūdėjime dirklinių. Jum ilgiaūs tēliai ta įtekme, tūm giliaūs veržiali ātmainos dirklinių lyftėmoj. Nikotinui juk negalimā uždraūlti, idānt jis ne dirbtu tō, ką jam 15 gamtā įlāke. Kā apiė dirklīnės ligās, tai tabākas ne ltōvi užpakalyje kitųjų kaltiniñkų. Psychiātrai šeñdiėn pripažįlta, kad ir tabākas priftāto jiėms ne viėnā ligōnį.

Tabokā ir krimkė vōdyja tiktaī viėnām vartójančiam jās, dúmmas gi tabāko vōdyja ir kitiėms, kuriē gyvėna lykiū lu 20 dumikais, nės tūri kvėpūti tumpāt lugėduliū ōru, gadinti lau akis ir kankinti lavo višā organilma, nežinódami už kókiās kaltės.

Tabākas tūri ir apgynėjus, kurių žōdžiai, teilybe, gāli apgāuti neluprañtančius tikrōs tabāko vertės, ýpač tūs, kuriē 25 pātys dūmia ir lāukia tiktaī šiokio-tókiio pagýrimo pikto pāpročio, idānt turėti neva tikrā priēžaltį nelitrāukti nū tabāko.

Sāko, buk vartójimas tabāko, ýpač dúmmas, gīna žmōgų nu liñpančių ligų. Neišmintingūmas šitokiōs númonės áiškus: tabākas gi, kaip mātėme, nesultiprina organilma, tik ji lufilpnina. 30 Aīgi tai gālimas dalýkas, idānt lufilpnintas organilmas galētu geriaūs už lveikā atlispirti mikroorganilmams ir atfiliulūti nū liñpančių ligų? Tabākas tamē dalykē ne priēšas mikroorganilmų, bet jų draūgas, jų talkiniñkas. Therapija jau išmete tabākā laūkan, kaipo vodingā vaištā.

Neviėnas man atrėms: tēk ant lviėto dūmia tabākā, o nei 35 niėko vōdyja, nei ką: kiti gi dumikai dar lveikelni ilgiaūs gyvėna už tūs, kuriē iš tōlo trāukiali nu tabāko. Tās, kurs taip palakýtu, tegūl pāima kiŗvį ir lu tomis pāt pajiegomis už-

Európa, nėsšdama civilizaciją į laukines šalis, pérkéle tén ir álkoholį. Geradėjinga Europiėčių rankà, čiępyjanti civilizaciją laukiniams žmonėms su pagélba kárdo ne padäre tiėk pikto kiėk paliúluli nekaltiėms lutvėrimams álkoholį, nu kurió jie pradėjo nýkt ant kūno ir kríft kaip múlės. Šeñdiėn nerálime 5 šaliės nei viėtėlės, kur ne būtų álkoholio. Jis aplūpo višą pašaulę, jis išviėn atfirañda bjauriáuliole paleistuvýltės landý-klofe ir šventúlė altóriaus indúlė.

Dývnas viėnók dáiktas tas álkoholis, ir kaip yvairiai ant jó žiūri lviėtas! Prámone ir prekýlte nóri padidint jo išdirbimą; 10 valftijos jiėško jamė šaltinio padáuginimo izdo; tú tárpų iš-mintinga ékonomija, hygiėna, medicina, o ýpač psichiatrija iš višų pajiėgų tvėriafi kovót priėš álkoholį, tą priėžaltį vařgo, prałizėngimų, lumišimo próto ir yvairiáulios lviėto išgamýltės. Antróji pùle, t. y. álkokolio priėšininkai ima viršų, nės kaip 15 lakiaū, valftijos ltėngiafi málšint álkoholimą.

Álkoholis nudaĩ. Viėnók jo nudingumas, didėfnis ar ma-žėfnis, priguli nu jo grynúmo, t. y. nu medėgos ir būdo pri-tailymo. Mažiáuliai nudingas gerai destiliútas vyninis spiritas. Taigi labjáuliai atližýmino álkoholismo žiėgniai, paliródžius 20 ant vñnugių phyllokferai ir pradėjus dirbt álkoholį iš grudų, burókų ir bulbių. Destiliújant lykiū su grynú ethyliniu spiritu išváro ir kitókiaus prodúktus, kurių prašálinimas reikaláuja at-kartójimo dárbo ir ypatingų brangių priėtaifų. Žinoma, desti-liatóriai dėl ékonómiškų liėkių favo kišėniaus išvarýto spirito 25 neválo, ir štai dėlkó pardúdamas álkoholis tánkiai búva labai nudingas. Mókllo ištyrimai paróde, kad álkoholis yrà ju nú-dingėfnis, ju aukštėlne jo atomiltiška formula, ir ju priė aukš-tėlño laįpfnio užvėrda.

Mažiáuliai nudingas yrà ethylinis álkoholis (iš vñnugių), 30 kurió formula C^2H^6O , ir kurs užvėrda priė 78°.

Spiritiniai gėrymai, élantieji prekýltėje, sudėti iš daūgelio yvairių dalýkų. Jų nudingumas pagal ištyrimą eina aukštýn šitókioje eilėje: degtinės iš 1) vñnugių, 2) flývų, 3) iš vñnugių 35 funkós, 4) iš javų grudų, 5) iš burókų, 6) iš bulbių.

Parinkimas miėšymo rűgymui, temperatura virimo taįpgi túri įtekme ant yvairumo ypatýbių álkoholio ir jo nudingumo.

Priē minētų priēžafčių nudingūmo pardūdamo àlkoholio pridēkime dabaī neišpalakýtai yvairiūs padirbimūs, fallifikacijas, kuriōs dar labiaū padidina àlkoholio nudingumą. Pramoniūkai, norēdami ištrúkt nu aukštōs akčýžēs, gadina ĩpiritą, pridēdami
5 priē jo methýlą, kuriō bjaūrų ĩkōnį lušvetnina palkuī vilókiomis effeñcijomis arbà išvāro yvairiaīs cukriniais dalýkais, kuriē prilaiko ĩērōs ir drūlkos rūkštę, arbà da gi žiūrķzoles. Neužmīrškime ir pritaĩymo pramanýto žiēdo vilókiēms kónjakiams, rúmams ir likiērams. Mātome, kad norē
10 dami ištirt nudingumą ĩpiritinių ģėrymų, tūtime žvelgt nè tik ant viēno àlkoholio, bet da ant daūgelio vilokių pramanýtų priēmaišų.

Nelištebēkime dēltō gi, jeĩgu vartójimas àlkoholio priē tokių lánlygų, ar tai ĩmarkūs užĩirijimas, ar tai pripratimas, taip
15 ĩkaūdžiai atĩiliēpja ant organĩlmo.

Pavėikĩlą žmogaūs užĩiliñĩminulio, užĩigėruľio, išgėruľio, ģirto, pagiriójančio ir t. t. vilĩ pažĩsta ir aprāšymo nereikaláuja. Viēton tō pakalbēfime, ku àlkokolis keñkia organĩlmuĩ, užĩirijus.

Àlkoholis priguli priē tų nudų, kuriē pėrima vilą organĩlmą,
20 vilą jĩ luľilpnina ir tókiu budų padāro iš jō diŗvą yvairiōms ligōms. Pas žmōnes, ĩmīrulus nu užĩirijimo ĩmarkaūs, t. y. nu išgėrimo ant lýk daūg àlkoholio, rañdame viladā prilifuñkufes kraūjo ĩmāgenis, ĩmagenių plōnes, plaučiūs, pilvo ĩlidplonę ir kēpenis. Atĩitāiko rās ir tiēliōg išĩiliējusį kraūją ĩma
25 genyľē ir plaučiule, o kepenyľē, ýpač pas užĩirijulus tankiaū net púliūtą uždegĩmą.

Įlgai vartójant ĩpiritinius ģėrymus pirmjáusei luľigadina žlėbčiojimo keliaĩ. Nelinóri vālgyt, nè māla viduriaĩ, aplĩrėĩškia paprastā ĩkilvio ĩlogā, pėreinanti pagaliōs į užĩivėtryjančią ĩlōgą
30 lu vilomis blogomis pālekmemis. Tujaū užgriēbia ir kēpenis. Pilvāplone taĩpgi labaĩ tánkiai luľferga nu àlkoholio.

Taipo àlkoholis gadina vilą žmogaūs kūną, vilās tójo dalis; bet iš vilų lyľtēmų organĩlmo daugiaūliai keñkia àlkoholis dirkĩnių lyľtēmai. Psychiātria áĩškiai paródo prāgaištį nu alkoho
35 ľĩlmo, kaip tánkiai jis būva priēžaltimi dvālios ligų.

Kad alkoholĩlmas ĩmtu tiktaĩ viēnus ģirtukliūs, tai da ne būtu taip baĩľu, bet jis atĩiliēpja ant nekaltų vaikų, lutėĩkdamas

jiems filpnaprotýfte, idijotílmą, númarą ir kitókias ligàs. Vaikai girtúklių — tai tikrà aukà namáms lumíšelių ir kalėjimams. —

Aus Christian Donalitus' Dichtungen.

Chr. Donalitus geb. 1. Januar 1714 zu Lasdinehlen, Kr. Gumbinnen, studierte 1732—37 in Königsberg Theologie, wurde 1740 Rektor in Stallupönen und 1743 Pfarrer in Tolmingkehmen. Er starb als solcher den 18. Febr. 1780. Seine litauischen Dichtungen wurden herausgegeben: 1) von L. J. Rhesa, Königsberg 1818; 2) von A. Schleicher, Petersburg 1864; 3) von G. H. F. Nesselmann, Königsberg 1869. — Dem Text dieser letzten Ausgabe sind die folgenden Stücke (mit geringfügigen Änderungen) entnommen. Hinsichtlich der Betonung sind dieselben Grundsätze wie in den andern Abschnitten dieses Lesebuchs befolgt.

Pavālarīo linkīmībės.

Jaū faulēle vėl atkópdama būdino fviētą
Iř žiēmōs šaltōs triufūs pargráudama jūkės.
Šatčiu prāmonēs lu ledaīs fugaišti pagāvo,
Ir putódams lniēgs viluř į niēką pavirto.
Tū laukūs oraī drungni gaiwjdami glólte
Ir žolelēs vilókias iš numirulių šaūke. 5
Krúmai lu šilaīs vifaīs ilfibūdino kėltis,
O laukū kalnai lu klóneis pāmete lkrāndas.
Vislab, kas rudeņs bjaurybėj nūmire veřkdams,
Vislab, kas ežerē gyvėndams péržiėmavójo 10
Ař po favo kerū per žiēmą būvo miėgójęs,
Vislab tū pulkais išlińdo vālarą fviėikjt.
Žiurkēs lu šeškaīs iš šálto pāsalio tráukēs,
Várnos ir varnai lu šárkoms iřgi pelėdoms.
Pėlēs lu vaikaīs ir kūrmei šilumą gýre. 15
Mūlēs ir vabalaī, ūdaī lu kaĩmene blūlų
Mūs jau vārgjt vėl pulkais viluř lulirińko
Ir ponūs taip kaĩp burūs įgėlt illižiójo.
Bēt ir bitins jaū šeimýną favo pabūdjt
Iř priē dárbo liųlt bei kā pelnýt n'ullimiřšo. 20
Tū pulkaī jų prō plyšiūs išlįsti pagāvo,
Iř lakítýdami lu birbýnėms žaĩlti pradėjo;
O voraī kampūs lėdėdami veřpalus áude
Iřgi medžót tinklūs tylōms kopinėdami mēzge.

25 Bet ir mēškos ir vilkaī šokinēdami džiaūgēs
Ir luplēšyt kə tylōms ī pāgiri trāukēs.

43 Gañdras lu kitaīs kaimýnais paīlēke liñklmas
Ir galpadōriškai ant kraīko tārškino īnāpā.

45 Taiṑ belidžiaūgiant jam štai jau ir jo galpadine
Iš šaltōs galpādos vėl išliñdufi rādos

Ir lu lavo īnapū meilingā īvėikino draūgā.

Kraikā jiē viṑur dideī ludriṑkuṑ rādo,

Ogi namūs naujūs, ūžpernai tikt budavótus,

50 Rādo ant viṑū kampū permiēr pagadštus.

Siēnas ir čytūs ir daūg naujintelių īpārų

Vėjai lu īparnaīs nū kraīko būvo nuplēšē.

Dūrys lu langaīs ir fleñklčeis būvo nupūlē,

Ogi triobā viṑā viṑur iškrýpuli ródēs.

55 Tōdėl tū abū, kaip reik tikriēms galpadōriams,

Vislab vėl taiṑt ir próvyt ūkofi greitai.

Výrs tūjaūs žagarū budavōnei paīneše glėbj,

O galpadine jō puṑtýnes mañdagei lópe.

Taiṑ potām abū, daug dirbē bei triuṑinējē

60 Valgi lav lužvejót pas klānā nūlēke greitai

Ir keliās varlēs bei rūpuizēs paragāvē

Diēvui iš širdiēs viṑōs viērnaī dėkavójo.

Tū, žmogaū niėkins, mokýkis če paṑikākýt,

Ir paṑifótindams gardžaūs n'ūžmiřk lavo Diēvā!

65 Krúmus ir giriās viṑókios óšino daīnos,

O laukūs viṑur bei piēvas īkámbino gaīlai.

Gėgužēs ir ītrazdaī lūmišaī lakltydami žáide,

Ir futvėrtoji linklmaī rykáudami gýre.

Krėgždēs lu lengvaīs īparnaīs aukštaī paṑikėle,

70 Irgi bešūtydamos nei kuṑkos šáude per órus,

O paṑkuī valgiūs praṑtūs be priprovų vālge,

Ir paṑiválgiuṑios pliuškėjo paṑlakaṑ lāvo.

Geṑvins īk debelių jūdų dyvinaī kopinēdams

Ir nei veřkdams irgi dejúdams īkámbino daūgų.

75 Bet tai nē veřklmaī, kad jis taip īkámbina šaūkdams,

Né, jis nór pamokýt, kaip Diēvo dide galýbe!

Ir paṑkštėlių baṑlūṑ yr dideī ītebuklinga.

Žvirblei tu vaikaīs, žodžiūs girdēdami tókiaus,
Rōds, tare, mūl' giminē taipjaū vis šlōvina Diēvā.

Bet lakštiņgala, dar ikšiōl kytrei palillēpul', 80
Lāukē vis, iki kōžnas būs favo daīnā pabaigēs.
Tōdēl ji palkiaūs kasmēts vis prādeda šūkaut,
Ir naktiēs čēlē, kad lviēts jau miēgt iligūštes,
Sav viēnā tamlōj budēdama gārbina Diēvā,
O išaūšsus jau, kad mēs iš pātalo kóпам, 85
Kařtais būdina mūs, ir mūlū linklmina širdis.
Ak šlovings Diēvē, kaip dývins tāvo lutāikyms!
Kad mes rūdenyj ar žiēmōs čēlē palillēpe
Ir lufiriētę pas meilingā kākali kraņkiam,
Tai ir tū, paukštēli miēls, pas mūs nelirōdai, 90
Bet taipjaū kaip mēs tamlōj palillēpuli lindai,
Iř māžu lāv glupās muļēs lapnūdama gāudai.
O štai, kād mes vėl linklmi pavālarj švenčiam,
Ir favo dārbus ant laukū jau dirbt palitaifom,
Tū ir tū, favo lkāmbantj nutvēruli vaņzdj 95
Su vilōkeis baļlais ir daināvimū gařlais
Rāgini mus palidžiaūgt ir mūlū leņgvini dārbus.

Ale lakýk, gaidēl, dēl kō tu vis palillēpul'
Ir kad prādeda témt ar nāktj*) pāderi šūkaut?
Kōdēl taip dideī flapaīs tu pāfaka favo? 100
Jūk lviēts vilas, ar but' būs ar pōns ilirēmēs
Ir vaikaī be būklvū ir krunēdami diēdai,
Kōžnas ir kiekviēns tavo šaūnā gārbina daīnā,
Kad tu mums dyvūs linklmū lakštiņgalū čiaūski.
Tu vargōņū bei cimbōlū niēkini gařlā;
Smuikai tav ir kaņklys tur tu gēda nutilti, 105
Kad rykāudama tū favo lařdū pākeli baļlā
Ir kinkýt, paplākt, nuvažiūt išbūdini jūrgi.

Kad priēs vākarā tu palillēpul' prādedi jūktis,
O mes daūg prilivařę jau j pātala virřtam, 110
Taī tu tarp kitū paukštēliū nei karalēne
Vis dailiaūs ir šlovingiaūs favo šūkteri šūtkā.
O kad kařtais kóbotā mes tāvo pamātom,

*) fūr naktyjē (naktýj).

- Tai tu mums nei žvirblis būriškas paliródai.
115 Tu lermėgų pōniškų puikei padarytu
Ir žiupōniškų turbōnų niėkini rėdą;
Bet vis nei burkā prałtai viėšėdama čiauški.
Ak, ir tarp žmonių dauglėk taipjaū nulidūda,
Kad ant sviėto šio mainū tikrai padabójam.
- 120 Diklas, ans žioplėys, miėltė didei palipūtės
Ir lu rūbais blizganėeis kasdiėn illirėdės,
Nei diėvaitis koks tarp būrų skiaūturė ródó;
O kad karłtais mes jo glūpą giřdime kałbą,
Tai ir burs tur lpjaudyt ir didei nulidėvyt,
125 Ypaėei, kad apjėkėlis toks niėkina Diėvą,
Ir belišėplodams kaip pōns glupūmą paródo.
Ak, kiėk lėkių Krizas į vyžàs įlinėrėš
Ir favo lkrándą būrišką viėšėt ullimóvės,
Po prałtū favo ltógu nei lakštiņgala čiauškia,
130 Kad širdingai jis favo Diėvą pràdeda gárbinť.
Tū, paukštėli miėls, ne pōniškai priliválgai
Riėbus mól' lašinei bei dėšros tav nepatiņka,
Ir keptū bei virtų valgių mólų nenóri.
Tu neliūbyji pyrągų neigi ragaišių
135 Irgi nevōzyji gardžiaulio gėrimo pōnų,
Bet palilótinuli prałtai, tikt vándenio trókšti.
Tikt n'uzmiřsk, gaidaū, perdaūg giėdódama, válgyt!
Iľk drałà nečėdyk, kàs mums birbiną gálvas,
Válgyk fav lveikà, kad nóri, vābalą mąrgą,
140 Válgyk grikvabalius, mulės ir dėviną žiógą,
Válgyk lkruzdėlės ir jų negimulią veillė!
Bet ir mól' paminėk, į mólų giřė parėjul',
Kad dainūdama dar ilgiaūs favo vālarą švėli,
Ir „Jurgūt, kinkýk, paplāk, nuvažiúk“ pafakýfi.
- 145 Tū niėkings žmogaū, mokýkis čė palikákint,
Kad tav karłtais trōpyjas lkupai priliválgyt.
Į paukščius žiurėk! viėns prāłtą kiřminą kraľto,
O kitłai, ltokódams grúdo, gnýbia žolėlė.
Juk ir jiė kasmėts, mus atlankýt lukeliāvė,
150 Kūdą vis ir álklťantį pavālarį raľda.
O véi, tōdėl tikt nei viėns niėkadōs nelilkuľdzia.

Táv, žmogaū, miēls Diēvs daugiū daugiaūs dovanójo,
O tu dar nurnì, kad kařtais álkaną diēną
Ar lkupūs čéfūs ūlaūkēs šiūpinį grāmdai?

Véi, žiurėkim tikt, jau vėl lu padėjimu Diėvo 336
Vālarą lu šiltōms diēnėlēms jaučame grįštant!

Véi, kaip žēme jau lavo nūgą nūgarą rėdo,
Ir kaip kōžnas dáikts atgýdams prādeda džiaūgtis!
Ant, paukštēlei po dangum, pulkais ūlilėkē, 340
Linkšminas ir ūmišai viluř lkraidýdami jūkias;
O kelì tarp jų pautūs rokúdami dēda.

Ale paláukit tikt, iki paūtai júų padėti
Čýplēs ir potám dar jų užáugdami kvařšjs,
Ir už prōcē jums menkaì dēkavós išlėkē. 345
Taigi matai, taip paūkščiams, taip ir mums palidāro,
Irgi be vařgo būt negál nei viēns šime ūviēte.

Juk ir mēs, dar ABC nemokėdami čiaūškėt,
Daug vargū bei ltrōkų tėvams lāvo padārēm,
Ik bėginēt išmókom ir ką žáilt pralimānēm. 350
O vei, kaip kiėk išmintiēs užáugdami gāvom,
Ir darbēlei lu vargēleis jau pralidėjo.

Štai, tú žirgai lu lėlēms į šúdą paviřto.
Ak ištīēs, kità provà, kad piēmenio lkrandą
Jau ūlīmóvēs ōškas ir kiaulēs varinēji, 355
Ar kad dārgana lu lytum pluk nūgarą praūlia.
Ei paikuī, kad jau akėčas reik lėkinėti,
Ar kad mārgis lu laukiū nenór rėplinėti,
Millyk tikt, kōktū dušēlei čē palidāro!

Ypačēi, kad potám jau gývos raūdali lėlēs 360
Ir nenáudėlēs dēl niėkų kvařšina gálvas.
Jūk žinaī, kaip ūr, kad pulks lėliū palidāro.

Ant, žiēmōs lmarkūms lu šaľčēis vėl palibaide 365
Ir ilgū nakčiū tamlybēs jau nulitruūpin.
Véi, laulėlē, tikt žiurėk, atkópdama greitai
Brinkina jau laukūs ir žolę rāgina kėltis.
Véi, ne daūgio reiks, tú vėl kviėtkàs palidārē
Ūštylim ir gārbjlim pavālarį mārgą.

Bet ir jūs, darbaī, mus vēl užniklīte dōvyt,
405 Kad turēlim lū vargaīs ī baūdžiavā tráuktīs.
Ak, kiēk triūfo reiks, ik ī lkunēs lūgabēlim,
Kas ant aūkšto dar ar klētyj gūli be diēgo,
Ir kiēk dar palukēt reikēs, iki šiūpinī vīrlim!
Nugi dabaī, ī diēviškā žiurēdami raīkā
410 Jūdīkimēs pamaži, nulataī nulitvērt lavo dārbus,
Ir nepabūgkim, kad išgiīrlim dārganas ūžiant,
Ar kad mūs oraī daugfūk vīlōki nugaīdīs.
Skūbīkimēs eimē, nugamīkim reīkalā kōžnā!
Orei žāgriū reiks, palýčiū beigi norāgū,
415 O akēčioms reiks negeliū bei biīnguliū kuīnū.
Žinom juk, kā jāučeī mums rēplōdami riēkia,
Kuīnai tur, kad liēpjam jiēms, lkraidýdami trūpīt.

*

■

*

478 Taīgi dabaī nutvėrkim jau kiēkviēns lavo jāuti,
Ir išrēdē jī, kaip reīk, klaulýt pamokīkim.
480 Nēs, kā žiēmā jis yrā ltaldē lūdumōjēs,
481 Tur vīliēms palakýt, kad vēl jau vālara*) grīšta.
511 Tvėrk pri ragū, kišk ī kulbōkā tīnginī žālī,
Baūfk jī, kad klaulýt nenorēs ir tav palīpriēšys.
Tūr klaulýt, juk tām jīlāī tavo pāšarā kraīnte
Ir ištrōškeš iš tavo prūdo vāndenī gēre.
515 Tikt laugōkis, kad ne pāts, be reīkalo mūšdams
Su glupaīs lavo jāučeīs ī galvījī pavīrlī.
Juk žinaī, kaip biēdžius tōks už pāšarā meīkā
Tāv, kad jam grumzdī, palīlēīkeš ūžžagrī velka,
Taīp, kad jam daugfūk leilēdams jo liēžuvēlis
520 Iš karštū nafrū nei blēkas kāba nū zūbū.

Jāutīs, kaip girdī, lāv vārgdams pāšarā peīno;
O ir tā daugfūk, kad lkūpas raīdali čēšas,
Su maldēlēms ir kone vėrkdams vos ilīprāšo.
Ak, mano gaīdus, juk ir mūms taipjāū palidāro.
525 Kad mes, po darbū naštōms dideī prilīvārgē,
Kārtais dēl vargū vos laūfā trūputī kraīntom,
Ir iš klāno lū lavo jāučeīs vāndenī fuīrbiam,

*) sonst vālarā;

Kur vabalaī ir vaīlēs lu palimēgimu māudos.
Ale nebók gaidaū, neverk permiēr nulimjdam; 590
Jūk viens miērs, kaipō favo blōgā lōtini īkiļvi,
Kād tikt Diēvs īveikātā miēlā tav dovanōja.

Taīgi nurýkim jau praftókā favo kaīnēļi,
Ik rudū potām mums dūs riēbiaūs paliválgýt.

Ant, žiurēk tiktaī, veršiūkai jau šokinēja,
O erýcei lu paršúkais žjsdami īpārdos. 595

Vištos ant laktū jau daūg īškārkino paūtý;
Tikt palukēk, margi vištýcei tū paliródys.

Nēs šlėkūte lu baltžaīde jau paličýplin,

Ogi žāļýcei īš kiaušīnių veržiaī laūkan.

Vėi kaip žāļins favo lulāukēs īvéikina veīļē 540

Ir beliklōniodams vaikūs kruvōn varinēja.

Bā, mēfōs višōkios ir šulnū īmagurēlių

Virt ir kēpt gardzeī jau daūg viļuī palidāro.

Nūgi dabaī, kaimýnai, geīntys ir galpadōrei,

Rúpikītēs akýlai, kad, ušārdami laūkā, 545

Daūg višōkio fav īšbértumbit valarōjo.

Jūk negali maitjtis vis viēnaīs riēbumýnais;

Ir dailių riēkēlių reik, kad īpirgini īpirgus.

Tōdēl tur kiėkviēns, šventēs pavālarīo švēsdams,

Kas ant čiēlo mēto reik, taipō palirúpīt, 550

Kad koznā diēnā, nulikānduī favo dalýkā,

Dar ir lėkančei n' užmirštu reikalā īkālīt.

Taīgi nutvérk īš naūjo vėl dēl ēdeīų dārbus, 574

Ir pelnýkis kā lukrei dēl rūdenio rūdo.

Dīrvai dūk, kas reik, kad jos palúkanų nóri;

Jūk neprivālo ji tav dūt negāvuli niėko.

Usnys, dilgelės*) ir brántai lu lanevādais

Auga, kaip žinaī, be jókios mufų pagālbos;

Ale grudēlis gėrs neliraīda, kad nepalēja. 580

Tū tikt vis mēfōs kasdiēn priīēlt illižióji,

O burōkų bei lapiēnės niėkini gaībē;

Tōdēl tu kasmēts, lūpliuīrpes viļā zopōlta,

Blōgs ir pūsgyvis velkiēs ī baūdžavā miēlā.

*) sonst dilgėlės.

- 585 Eik, žioplŷ, eik lēt kiekviēnā lējamā dāiktā!
Sēk miežiūs, pupās, griķūs lu didele lāuje,
Ir avižū n'uzmišķ, kad lēdams išberi grūdus;
Nēs kifiļļiaus tū, o kuīnai pāšaro lāukia.
Žirnių fav palilēk zopōftui didelē plōtā,
590 Jūk žinaī, kaip lkānus jīē, kad šiūpinī vālgai.
Ai, kaip daūg jīē mūms per mētā lkāllina dūnos!
Ir kanāpēms dūk ben kōkī sklŷpgalī lāuko,
Gēdēkis ŷykštūt, ir tōkio reikalo reikia.
Ar ne geraī, kad pāts fav grēčnā nūveji viŗē,
595 O pinīgēļi delmonē kytrei pakavōji?
Sēk linū, kiēk Grŷta norēs, minaū nefivaidyk!
Juk žinaī, kaip vīs daugiaūs nor mōterų būdas,
Kad jos prādeda veŗpt ir jau prifiveŗpulios āudžia.
Ale nepeik, minaū, permiēr tā mōterų prōvā!
600 Ar ne lmagū klaulŷt, kad viēžlybos gaŗpadinēs
Žiēmā lu mergōms vindūs favo lūkdamos ūzia?
Ar ne gražū žiurēt, kad Grŷta jau prifiveŗpul'
Skirfto veŗpalus āuft ir āudul' bāltina drōbes
O paŗkuī, kas nāmui reik, rokūdama riēzia,
605 Taiŗ, kad ir dailiēms autēliams gāls paliliktu?
Ak, kad viŗos mōters taiŗ kytrei padarŷtu,
Miŗlyk tikt, ar būtu tiēk nūgū nabagēlių?
632 Jūms garbē, kad viŗdas jūf', lūkrei befilūkdams,
Pākulų bei linū kūdēļi nūpeŗa greītai.
Jūms garbē, kad ltāklēs priēs pavāŗari triŗka,
635 Ir ŷaudŷkle lu ŷeivā ŷokinēdama taiŗķia.
Jūms garbē, kad āudēklēlei jūfų nuāufti
Ant margū lankū kaip lniēgs pavāŗario blizga.
Ale nevēngkit dar daugiaūs, kaip reik, palipūrtīt;
Ant, daržū paŗaleī darbēlių lūkuria jūfų.
640 Taiŗi padēkit jaū vindēlių viŗā klapātā,
Ir ltāklēs, iki vēl reikēs, ī paŗalī kiŗkit,
Ogi nagaŗ spateliūs greitūs bei lōpetas īŗkit!
Vēi, kaip kūrmei, ŷēn ir tēn vartŷdami žēmē,
Jūs daržōvē lēt ī daržā rāgina bēgti.
654 Nūgi dabaŗ, kā tikt īmānot, lēkite lēklas:*)

*) sonst fēklās.

Sēkite kopuštūs, morkūs lu dīdele lāuje;
Rōpiu, pāltarnōku, lviklū beigi repūku;
Taip ir šālkiu lu gardžeis kartūpelu valgeis
Sēt ir įvailjt, pridabót ir kūpt nepamiřškit!
Taip belipūrtydamos linklmai pavālarį baigkit,
Ik jau priē kitū darbū jums vālara*) šūkters.

660

Vaľarōs darbai.

„Sveiks, lviētēli mārģs, řventēs pavāľario řveņtēs,
Sveiks ir tū, řmogaū, ľulāukeř vāľarā miēľā!
Sveiks kviētkēľemis ľalidřiaūģēs, ľveiks ľriliūľtēs,
Sveiks, Diēve dūk, ľulāuk dar daūģ pavāľario řveņčiu,
Irgi ľulāukeř jās, vis ľveiks ir drúts ľalilinkľmjk. 5
Taip, Diēve, dūk kořnām, kurs mūľu Liēľtuvā ģarbin
Ir ľiēľuviřkai ľalbēdamas ľaūďžavā ľēķa,
Tām, Diēve, dūk ľulāukt kasmēts pavāľari ľveiķā,
Ogi ľabaģius tā, potām ir vāľarā ľiňķľmā.“
Taip priēř ľekminēs burūs į ľaūďžavā kviēřdamas 10
Ir kas reik atľikt, ľamokjdamas ľvėikino Pričkus.

Rōds ľveiks kūns, kurs vis řokinēdamas nūťveria dārbus,
Yr didřiāuli bei brangiāuli dōvana**) Diēvo.
Tās řmogūs, kurs, daūģ triulinēģēs bei ľrilivāģēs,
Savo ľralťūs valģius vis lu ľalimēģimu vāľģo, 15
O ľrilivāľģēs ir viērnaī dēķavóģēs Diēľui
Liňķľmas, ľveiks ir drúts miēģót į ľāťalā kópa,
Tas apģāuna tā, kurs vis kasdiēň illirēďģēs,
Ale dulāudamas ir vis ľiřģdamas nūťveria řāukřťā.

*

*

*

Vėi, ľaip vēľ aukřťyn ľaulēľe kópti ľalióve, 49
Ir aukřčiaūs ľavo řērintį nurituli rāťā
Ant dangaūs išģaiďrįťo ľédēďama řaidřia.
Vėi, ľaip jos ľķailťūms, kurėndamas řiburi ķařťā
Řēmēs vainikūs ľamaři jau ľrāďeda výtįť,
Ir ģrořģbes įų ľuiķiās lu ľāřaru ľaiřģo.

*) řonst vāľarā.

**) řonst doľanā.

- 55 Ak, kaip túla múlý žolėlių taip nufirėde,
Kad nei bóba jau didei lukrōšuli kuñpfo.
O kiėk jų daržė žmogaūs rankà nufilkýne,
Ir grožybėms jų margōms trumpai palidžiaūgu!
Jaūgi fuvýtufes ir nederingas išmete laūkan.
- 60 Bet taip ir paukštėliams mól' linkímiėms palidāre.
Ką gegužė pakukāvo, ką lakštiņgala lūke,
Ir ką veverlei porōms lakštýdami žāide,
Taí jau baĩgias vís, ar jaū vifaí pařiliōve.
Daūg gyvų daiktų, kuriė lizdė pralidėjo
65 Tėvą lu momà praftóję pėnali pātys
Ir dainàs favo tėvų atkartódami čýpli.
Taíp trumpam̃ čėlė nei naūjas lviėts palidāre.
Tókius aš dyvūs kaip léns žmogūs pamatýdams
Irgi duřáudams iš širdiės tu šúkeriu graūdzei:
- 70 Ak, tarius, kaip vifaí niėkings muřų veikalas ámžio!
Mės filpnì daiktaí, kaip šveñts mums prāneša Dóvyds,
Nei žolėlės ant laukų dar áugdami žýdim.
Kōžnas viėns žmogūs užgiñdams puñpurui lýgus,
Iš kuriō žiėdėlis jo pirmiaūs illilūkštín,
75 Ik potám jis, pėržýdėjęs ir nufirėdęs
Užaugín vailiūs ir ámžį favo pabaĩgia.
Taíp, iš vilo taip; ir mums biėdniėms palidāro.
Mės, taip pōns kaip burs, lopšýj verkšlėndami biėdzei
Amžio búfenčio tikt blōgą puñpurą ródom.
- 80 O palkuí, kad čėlas jau žýdėti pareina,
Štai, viėns kaip ponátis pōniškai šokinėdams,
O kits būriškai kaip būrvaikis bėginėdams,
Jáunas favo diėnàs glupaí gaišjdami lōšta.
Bėt štai, kad ufaí pirmì jau prādeda žėlti,
85 Ir kad dárbus jau funkiókus reikia nutvėrti,
Ai, kur diñglta glūps ir vaikiškas šokinėjims!
O kiėklýk, linkímaí šokinėjant ir beliřpárdant,
Giřtinė lu rauplėms piktōms atšókuři lmaugia,
Ar lu karštlige dar tikt mācką pařuka biėdžiu.
- 90 Bet ir klāpams ir mergōms ji gātavą dařgi
Aštrina vís, ir jáuno jų n'atbódama véido
Kirřteria taip aklaí, kad kāfos irgi kepūrės

'Su grožybėmis viloms į nišką paviřta.

Taigi matai, kaip žmogiřkas trumpiņtelis amžis

Žydinčioms ir kriņtančioms prilýgta žolėlėms.

95

*

*

*

— — Štai, giřgžderia dūrys

136

Ir šaltýšius Pričkus tū viliėms paliróde.

„Štai,“ tarė jis, tūjaūs lkaitýdams grómiatą pōno

„Štai, porýt muřų pōns mus bėgt į baūdžiaų liuņčia,

Ir iš ltaldų jo išgrámdyt mėžinį liėpia.

140

Tódel jau vežimūs, kaip reik, taiłykite kōžnas,

Ir lu šákėms bei kableis atbėgkite greitai!

Žinot juk vilį, kas mėžiant pūlali būrams,

Ir kiekviėns numanai lavo mūrgą jau primatūtą.

Ař, kad Diėvs laikýs, tarp júų mudrei makalūdams,

145

Ne tiktaĩ, kad mėřit, jūs viėrnaĩ pridabóliu,

Bet ir iš řirdiėš, kad grámdyt reiks, pamokřliu.“

Taip ištarėš jis kuleis pro duris išřóko,

Ir ant kumelio kėtvergio tūjaūs ullimėtėš

Skūbinos ir kitiėms kaimýnams ūrdelį ródyt.

150

O kaip jau diėnà palakýta būvo prařvitul’

Štai, baudžiauninkai vilį pulkaĩs řuliriņko.

Viėns lavo kablį, o kitlai naujiņtelį šákę

Nėřdams ir beliřkūbindams tikt bėga, tikt bėga.

Albas řúdleteres naujās tyčióms palidārėš

155

O Merčiūks rateliūs taipjaū naujūs ullimóvėš,

Su kitaĩs baudžiauninkais į baūdžiaų tarřke;

O bernaĩ vilį, naujās vyžàs nulipýnę,

Ir autūs naujūs iš dróbės lav palidārė,

Vis tekini kits kitą neigi pranókdami řóko.

160

Tai ištiėš dyvaĩ, nės taip nedarýdavo būrai.

Sáko juk viluř, kad būrs į baūdžiaų lleńka,

Ir kad kařtais lu piktū jį reikia pajūdīt,

Kad, kaip pūlas jam, jis žeņgt ir dirbt ulligeĩltu.

Ale ką māčýja? Če mums nereik nulidývyt.

165

Amtsrots vařčiaus tō, kurlai tą baūdžiaų vařde,

Toks řirdings buvo pōns, kad kōžnas, jo paminėdams,

Dár vis veřkia; nės jilaĩ jau nūmire pėrnai.

Ak, ištiėš ir veřts, kad jō kasdiėn paminėtu,

- 170 Ir kad jo vaikū vaikaī paminēdami veřtku.
Taī buvo pōns! Ak tōkj vōs vėl rālīme lviēte!
Millyk tikt, gaidaū, kaip jis mylēdavo žmōnes,
Ir dēl kō jī vėl vīfi mylēdavo būrai.
Daūg yr pōnpalaikiū, kuriē pamatýdami būrą
175 Spjáudo nei ant šuņs, ir jī per drīmelį laiko,
Lýgei, kad žmogūtis tōks ne veřts pažiurēti.
Ale nabāšninks ámtsrots taīp nedarýdavo būrui,
Bēt vīfuř aštreī kaip tėvs užltódavo biēdžių.
Keīkelčių niēkadōs iš jō burnōs nefuláukēm,
180 Ir kad kūčēs jis burūs išgīrsdavo keīkiant,
Taī tú tėviškai jis jūs mokēdavo kōliot.
Jis ne řakýdavo „Tū,“ bet vīs pařakýdavo „Júly,“
Ir iškōliodams jis vīs ištaīdavo „Júly“;
Nēs tikt vókiškai jīfaī mokēdavo kōliot.
185 O kad kařtais šį ar tą reikēdavo gárbit,
Taī jis tám liētūviškai padarýdavo gārbę.

* * *

- 305 Jaūgi ganà šiamlỹk ltaldē pas mėžinį šūtyt;
Dár ir piēvoms reīks ir diřvoms kā pařakýti.
Vaikai, lkūbįkitēs, aņt, vākars jau priřiártin,
O rytōj reikēs pamaži dalgiūs pařipróvyt.
Ar negīrdit, kaip šiēnaut jau pūtpela šaūkia,
310 Ir kas žiēmai reīks, lukráut į kūpetą liēpja?
Ak, ir čēlas būs; Joninių didelę šveņtę,
Kaip kiekviēns žinaī, porýt viēšēdami švėlim;
O n'įlgaī po tō laukū triufūs nulitvėřlim.
„Ak,“ tare Krizas, „rōds dar daūg mums reīks pařipurtīt,
315 Ik vīfuř favo būriřkus atliklime dárbus.
Ale, želėk Diēvė, kaip gál vargīngs gaľpadōrius
Iš bēdōs illirīřt, kad jam šeimýna neklaūfo.
Aš, girdėk broliaū, šią kiáušę žilą fuláukęs,
Irgi nemāž ant lviēto šeiř ir teīp priřibaņdęs,
320 Daūg dyvū ir daūg naujiēnų táv pařakýliu.
Tėvs mano Krizas nūmirdams manę māžą paliko;
O nařlē momà maitītis ūbagais ējo.
Tōdēl iš bēdōs man vařgītančiam nabagėliui
Šlūžyt ir kiaulēs varinēt pas Blēberį tēko.

Taip aš, vālandā viērnai jo kaīmenē gāņes, 325
 Ir dēl Imārvīu bei bīaurībīu daūg prilīvaīģes,
 Jaū potām akēt ir žāgrē lēkt panorējau.
 Nēs aš jaū kaip glūpas vaiks daug rāzumo ródžiau,
 O kaip pūšbernis neviēnā žilī pranókau.
 Tōdēl pādarynēs vilókias vos pažiurējau, 330
 Štai jau, mīllyk tīkt, jas taip išdrōsti mokējau,
 Kād tuls bērnas lēns dēl tō dīdēi nulīgaīdo,
 Ir belīgēdēdams laugójos man paliródyt.
 Rōds negražū žilīēms bernāms ir dīdele gēda,
 Kad jūs kōks bernūks glupóks apgēdīna dirbdams, 335
 O štai, dār algōs tokiē daug dólerīu týko,
 Ir vis pālēlio daugiaūs išvēřt nelīgēdi.
 Ak, kur diņgo Prúfúle barzdóta gadýnē,
 Kaip šlužāunīks dār už meīnkā pīnīgā klaūfē.
 Aš, dar vaīkpalaīkiū glupū pas Blēberī būdams, 340
 Daūgflyk dývyjaus, kad kōks turtīngs galpadōrius
 Su bernaīs kasmēts luderēdams dólerī liūlē;
 O bernaī dar gýrēs, kād koklāi geradējas
 Kaītais iš tikrōs širdīēs šēštōkā prīdējo.
 O kad kēlnes jīēms ir dvī vyžī pažadējo, 345
 Štai, jīē dār už garbē tā dīdēi dēkavójo.
 Bet kaip lviēts potām didžiūtis jau pralīmāne,
 Ir Liētūvnīnkai lu Vókiēčēis lūlīmāīše,
 Štai, ir viēžlybūms tūjaūs ī niēkā pavīřto
 Taip, kad klāpai vỹžū*) viēžlybai padarýtu 350
 O mergāītēs krōflytū margīniū nekeīčia.
 Klāpai kaip ponāčēi lu puīkēis lopagāčēis,
 O nenāudēlēs mergāītēs lu kedelāčēis
 Lýg kaip jūmprovos paliródyt jau nelīgēdi.
 Taip Liētūvnīnkai lavo viēžlybūmā pražāide. 355
 Bēt ir múl' valgiūs liētūviškai padarýtus
 Túls išdýkēlis nenāuds išpeīkt nelībījo.
 Tēvai múl' kytrī, kīlīēliū vīrdami lkānu,
 Ir lu piēnu jī šeimýnai dūdami vālgyt,
 Dīdelī lavo namāms vīliēms padarýdavo džīaūglmā; 360

*) sonst vyzū.

O kad šiūpinį kaŗtais jiēms išvirdavo tiŗštą,
Ir lašinių kokį ŗmotėlį dūdavo priēdams,
Ak, kaip girdavo lótingi bernaĩ gaŗpadórių!
Ogi dabaĩ kasdiēn kiēkviēns, mēlōs illižiódams
365 Ir daugfýk kaip ŗŷ išplēšdams vaŗgina būŗ.

Tikt girdēk, broliaū, kaip mán biēdnám palidāre!
Aŷ kone peńkias dēšimts mētų ŗŷ lavo nāma
Viēžlybai valdydams ir niēkadōs nepateikdams
Pōnams taip kaip būrams vis įtiktĩ mokėjau;
370 Tikt ŗeimýnai ant garbēŷ padaryt negalėjau.
Man ŷykštūms klaŗtā, kad ŗtĩnu didelį pūda,
O kad reik padalyt, ŗmotūs vis kýŷteriu riēbius.
Tōdēl vos dyvaĩ, kad kaŗtais mēzlvav miēľ
Užmokēt n'įmanaū ir ámtmons išbara viľa,
375 Ar nelviētiŷkai lupýkēs mūŷa per aūľi.
O ŷtai, man daugfýk dēľ čjžēs taip palidāre.
Bet ak, kaipgi galiū mokēt, kas reik, lavo pōnams,
Kad nelabā ŗeimýna jau manę viľa luēde?“

434 Krizui taip beliľkuńdziant, ŷtai, pulkaĩ ŷulibēgo,
Ir viľuŗ rēkĩmaĩ: „ŷók, kiŗfk, grēbk, krāuk“ palidāre.
Tū laukaĩ kaip ľkruzdēľýns kribždēti pagāvo,
Ir gaŗpadōrei ľu bernaĩŷ ŷiēnáudami ľpárdēs.
Ródēs man, kad viľas ľviēts, kovót ŷulibēgēs,
Kárdus ir ŷoblēs į mārgas nūneŷe piēvas.
440 ŷtai, tūjaūs viľuŗ illiŷiēpuli Giľtinē ľmauge,
Ir viľóms laukēľēms raūda didę padāre;
Nēs dar daūg žiēdų tikt vōs žydēti pradējo,
Ir daugūms jų vōs lavo blōgā puńpurā róde.
Daūgel dar viľuŗ nei būŗų kūdikei žāide,
445 O kitĩ jau ľu žilóms barzdóms ľvyrinējo.
Giľtinē ľu dalgiū nei ľēnā grémždama barzda
Būrams tū viľiēms viľuŗ iŷtūŷtino piēvas.

* * *

505 Taip bedumójant mán, ŷtai, vēľ niukĩms palidāre.
508 Žĩnot jųk, kaip mūľų Liētuvnĩkai prilirēkia,
Kad jiē po Jokubĩnių, jau rugiūs nukapóje,
„Plónį nēŷam,“ būriŷkai ŷokinēdami ľũkia.

Taip ir vaīkpalaikei Plaučūno favo tētāciui
 Gaŗbę lu šaudū kuliū padarýdami rēke. 512
 O štai, dár raspūltā jiē padarýt pralimāne. 515
 Meŗčius lu Laurū mergās ī vādenī vilko,
 O Pakuliēne lu Lauriēne tū, palitiēšyt,
 Výrus ir vaikūs lu pilna mištuve plóve. 518
 Laūras jau perdaūg mirkýts tū pīnā pagāvo, 521
 O Lauriēne lu Pakuliēne lópetas ēmēs.
 Taip beikēlant jau tūjaūs Plaučūns paīróde,
 Ir grečnūs lašiniū šmotūs kožnām padalýdams
 Pāpykius durnūs ir vaidā vilā nutilde. 525

* * *

— — Štai, pakamóre furiko: 543
 „Vaikai, kām vis vēpsot taip? Ant, dārgana ródos,
 Ir itulpaī laulēlēs ant debeliū praliplātin. 545
 Bēgkim, lkūbķimēs greiti luvalýt valarója. 547
 Ant, jau battūja laukai, ir vāfara*) baīgias,
 O valarójas mūs dalgiūs vėl rāgina próvyt.
 Pūpos pėrnokulios, o žirnei jau luliraūkia,
 Ir iš ánkščiū jų byrēt jau prādeda vaīlius.“

* * *

Diēvs visgáļlis, kurs lviētā vilā lutvēre, 660
 Ir mums žmōgiškus umūs bei rāzuma dāve,
 Tas širdingas tėvs ir mūlū miēls geradējas,
 Rūpindams už mūs, mus vėl dolnei pamylējo
 Ir mums dūnos daūg, o baīdai pāšaro dāve.
 Žinot juk vifi, koks blōgas būvo zopōstas, 665
 Kaip laulēle vėl pas mūs atgrįšti pradējo
 Ir mes būriškai laukūs įdirbt lulibēgom.
 Dēšros ir lašinei lu kuīpeis irgi lu lúreis
 Baīgēs jau, o mēs praltūs išvirdami káľnius
 Uždaro daīrēmēs vifuiŗ mēlōs paligēde; 670
 Bet kiliēlius ans gardūs lu šiūpiniu miēlu
 Būvo jau vifaī ant ltāļū múl' palibaigē.
 O štai, kaip jau vėl po šalčiu šiluma jaūtēm,
 Ir gaivanančē mums Diēvs vėl vāfara dāve,

*) sonst valarā.

- 675 Tū ir riēbus valgei vēl pamaži pralidējo,
O mes tū gardžei kā virt ir kēpt pralimānēm,
Ik potām pašalei viši pilnóki paltójo,
Ir mes vēl šmotūs grečnūs išvirdami vālgēm.
- 683 Ale žmogaū, žmogaū, laugókis tō neminēti,
Kurs tav ant laukū bēginējant ir triuflinējant
Su favo daņgiškais largaīs kribždēti padējo.
Vēi, kā žēme tav viērnaī augjđdama dāve,
Ir kā lōdai bei daržai žydēdami rōde,
Višlab jau, kaip pāts žinaī, kampē pakavójei,
Ir iščērauli, kad Diēvs laikýs, žiēmavódams.
- 690 Argi dabaŗ tav ne reikēs aukštýn pažiurēti
Ir kasdiēn dauglýk tā šlówīt irgi pagárbiť,
Kurs taip daūgel vēl iš naūjo táv dovanójo?

R ū d e n i o g ě r ý b ě s.

- Ant, laulēle vēl nū múl' atftódama rītas,
Irgi palikuli mūs greitā vakarōp nufilēidžia.
Vēi, kasdiēn daugiaūs ji mūms favo lřindulį flēpia,
O šešēlei vis ilgýn kasdiēn iflitiēfia.
- 5 Vėjai lu lřarnais pamaži jau prādeda mūdrait,
Ir šilumōs atftānkas*) išbaidýdami šlamščia.
Tōdēl ir orū drungnūms atvēsti pagāvo,
Irgi lenýftę jau graudēna kaĩlinius imtis.
Bóbą lu diēdū blogū pas kākalį liuñčia,
- 10 O kitūs atšilt į ltubą rāgina lįťti,
Ir valgiūs drungnūs bei šiltą vīralą vālgýt.
Žēme lu višais pašaleis įmūruli veřkia,
Kad muřų rātai jos išpláutą nūgarą drāľko.
Kur pirm dū kuinū lengvai mums pāveže nāšťą,
- 15 Jaugi dabaŗ ketureis arkleis pavažiūťti ne pīgu.
Rātas ant ašiēs braškēdams ľukali ľuñkei,
Irgi žemēs biauriās išplēšdams tēškina šmōtais.
Vēi, laukū lklypaī viľuŗ lkendēdami máudos,
O lytūs žmonēms teškēdams nūgarą ľkaľbia.

*) atftanka, -os Akk. Pl. atftankas.

Vīžos tu blogais lopāgais vādeni sufbia,
Ir bīauriūs purvūs kaip tāšlā mīdami mīnko.

20

Ak, kur diņgot giēdros jūsgi pavāfario diēnos,
Kaip mes, pirmāļk itubōs atvėrdami lāngus,
Šildanti šiltōs faulēlēs lpindulj jāūtēm?

Lyg kaip lāpnas kōks, kurj miēgōdami mātom,
Ogi pabūdē jo potām trumpai paminējam,
Lýgei taip prašōko mūms tu vālara*) džiaugfmas.

25

Ogi dabaī purvynai, kad jūs krūtina vīžos,
Nei kilēliūs ant ugniēs pleškēdami tēška.

Vislab, kas pas mūs lakltýdams vālarā šveñte,

30

Ar plezdēndams ant laukū linklmaī šokinējo,

Vislab, kas lingūdams ik debeliū palikēle,

Ir palidžiaūgēs taip, grudeliūs tu vābalu vālge,

Vislab jau praltójo mūs ir nulēke flēptis.

Taip laukai paliliko mūms viluī gēdulingi,

35

Irgi grožybēs jū nei kāpas lens palirōdo.

Krūmus ir girēs linklmās jau Giltinē lūka,
Ir grožýbes jū gaišin drafkýdama vētra.

Šākos, ant kuriū po lāpais ūžgime veillē,

Ir lizdēlyj nei lopšýj čyplēdama veīke,

40

Ar apžēluī jau potām lakltýdama jūkēs,

Ir lavo pēnā be momōs lkraidýdama gāude,

Tōs viētēlēs jau viluī taipō nufirēde,

Kad jos nei žagaraī lauī lubūdami bārška.

Tēn, kur mēškins ant kelmū bitēs kopinējo,

45

O meškā vaikūs glupūs murmēdama žinde,

Tēn, kur briēdžei drāfkančiy vilkū nuligañdo,

O vilkaī lavo veillē kaukt ir plēšt pamokīno,

Tēn, kur vānags tu vaikaīs daug lūlele vištū,

Ir varnaī pulkaīs žaļýčius pavoge mūlū,

50

Tēn, žiurēkit, tēn džiaugfmaī taipō palidējo,

Kad tikt vārnos dar bīaurýbē rūdenio gārbin,

O paukštēlei tu dainōms ankštaī paliflēpē,

Irgi be rūpēčiy šaltaī lapnūdami miēgti.

*) sonst valarā.

55 Ak, daržū grožībēs jūs lu favo žolēlēms,
 Jūs kviētkēlēš jāunos, jūsgi pavālarīo šlōvē,*)
 Ak, kur diņgo jū! puikūms lu lāvo kvapēleis!
 Vēi, kļ lōdai mūms margaī žydēdami rōde,
 O kļ vālara mūms potām augīdama šīule,
 60 Tas vifās gērībes jau kampē pakavōjam,
 Irgi lu pūdaīs**) ar lkaurādōms virdami vālgom.
 O jus žālys, jūs niēkūs pliuškēdamōs āntys,
 Eikit, māudykitēs, pakōl dar ātviros ūpēs.
 Jus gaidžēi lu vištoms, ir kas mēžini krāpštōt,
 65 Bēgkit, lkūbikitēs ben kartā dar palilinklmint.
 Ale ne dīngokit, kad mes dēl ālafo miēlo
 Ar dēl jū! dainū šventū jus šēriame tvārtūs,
 Né, mes dēl miēlōs tiktai jufū girīame baļā.

Tikt dyvai žiurēt, kaip mōters dilina ltūngius,
 70 Ir baiū klauļyt, kad bōbos tārškina pūdus.
 Gryta lu Pimē kampūto titnago jēško,
 O Selmyke fav iš aūtū pūrvelī fvilin.
 Bet Katryne lu Bergē lkaurādā šurūja,
 Ir, kad daūg ugniēs ben veik po kātīlu dēgtu,
 75 Su pilvōtais zūbais vis i kāmīnā pūčia.
 Jēke lu Magužē džovītā pāgalī lkāldo,
 O Enskys laulōs malkēlēš ātneša glēbi.
 Ale Dočys nenāudēlis pas kākalī šitā
 Snāusdams ir zubūs laižydams ēdelio tūko,
 80 Nēs Altē piētūms nupenētā šūtina gaīdj,
 Ir kelis kviēčiū plyckūs i kākalī šājuja.

Dōčiui taip belilaižant ir didei belidžiaugiant
 Štai, kviēllys puikei rēdyts ir raīts palirōde,
 Ir vifūs lvodbōn ateit pas Krizā paprašē.
 85 Svōtū kōžnas viens, tūjaūs kepūrē nuvōždams
 Ir už gārbe tā didei, kaip reik, dēkavōdams,
 Krizā pagārbjīt ir lvodbōn ateit pažadējo.
 O vei, vōs ašmā diēnā potām palirōde,
 Štai, viši kaimynai lvōdbiškai palirēde.

*) sonst šlovē.

**) sonst pūdaīs.

Stēps lu Mečcum kūrpes lav naujās nulipīrkę
O Jons lu Laurū dailēs vyžās nulipīņę
Rēdēs ir Ivodbōn nukeliāut kuinūs pažebōjo.
Ypačei iš vilū Enskys lavo šimelį praūle,
Ir balnōdams jį priē šōņų prilege kilpas.
Taip išrēdēs jau žirgēlio nūgarą viļą
Tū lavo kūlšes lu naujū diržū furakino,
Ir ant blaūzdu*) Ivōdbiškus lopagūs ullimōve.
Mōterų pūle kapōs luneliūs palydēt palifiūle,
Nēs ir jās kviellys į čēlnį būvo pakviētęs.
Tōdēl jos taipjaū, kaip reik viešnēms, illirēde.
Ale ne vōkiškai, kaip kēlios jau pralimāne,
Nē, liētūviškai kožnā tarp jų luliglamže.
Juk žinaī, kaip mūl' Liētūvninkēs dabinējas,
Kad viešēt ar į čēlnis nukeliāut ulligeidžia.
Kýkas lu nometū bei plōšte mōterų rēdai,
Bet vainikas lu kalōms mergū dabinėjims.
Bōbos, šūkštu jūms, margū vainikų norēti,
O jus mērgos vėl, minaū n'ulligeilkite kýkų.
Taip, kaip girdit, didis pułks viļaip illirēdēs
Irgi nešvánkei klýkaudams pas Krizą nukāko.
Krizas tū paliklōniodams pašvéikino kōžnā,
Ir į lāvo namēlį viēžlybai luvadinēs
Tū pavitót vifūs, brangvyno ātneše plēčkā
Ir Ivotūs linklmūs meilingai rāgino luřbti.
Ale momā marčiōs viłókių lūneše plýckų
Ir lavo lūkvieltus Iveteliūs taipō pamylējo,
Kad kelį jau būriškas šutkās pralimāne.
Taip pirmōnes Ivōdbiškas linklmai beragāujant
Štai, tū Ivōdbiškas bliovims višuř palikēle,
Taip, kad ir arklei blogi šokinēdami žvénge.
O vei, vėl tūjaūs tas pāts kviellys paširōde
Irgi beklykaudams kumēlēs nūgarą daūže.
Tu nenāudēli, kam špārdai kumelio šōnus?
Ar ne ganā, kad jį vos gývą baūdžiava lūpo?
O tu lu pentināis jam dar dāuglini vařgą?

*) sonst blauzdų.

Jók pamaži, žioplý, nemùšk be reikalo kuiną,
 128 Juk girdi, rytøj reikės į girę važiūti!
 130 Taip jam, kaip girdėjot, būriškai beliipardant,
 Štai, tū pro vartūs rėdýtą parveže pórą,
 Ant kuriōs švents výlkupas pas diėvítalį šveñtą
 Viñčavodams, kaip reik, žegnōnę būvo padėjęs.

Geñtys ir kaimýnai, jau viñi lufibėgę
 135 Ir jaunikį su marčė palvéikinę dailei
 Tū gardžėi pavitót į Krizo sūvede nāmą.
 Krizas irgi močiūte jo, surūkuli bóba,
 Gėrėjos didei dukterš luláukuliu lvođbą.
 Nės llzbūte jų dukčiūte būvo palkiáuñi,
 140 Ir priėgtám už šulco į Taukiūs nutekėjo.
 Tōdėl tėvai jos, lukviētę giminę viľą
 142 Týtveik daūg dėl tō kaštávos irgi iteliávos.

Tas miėlās vilókiās, šėip ir taip lufapótas
 146 Krizo kùkorius taip lmaŗkei plėškino lvođbai,
 Kad ant ūlyčių viluŗ užims palikėle.
 150 Taip išvirtus jau valgiūs iš kátilo lėmdams
 O pečėnkas su kablėis iš kákalio tráukdams
 Pėtras kùkorius, kaip girdit, būvo futaiľęs,
 Irgi lvečiėms išálkuliėms vis rāgino liúlyt.
 Tūše, ltáltiėles tūjaūs atnėšuli plónas
 155 Svōdbiškai kaip reik isrėde didelį ltālą,
 O potám kvieslei greitì daug lūneše valgių,
 Jáutiėnos riėbiōs, kiauiliėnos irgi žąliėnos,
 Plaūčių bei kepenų bei daūgel šūtītų blėkų.

Svōtams taip potám Tėvemúľ' šventai palilkaičius
 160 Ir krikščioniškai pas ltālą jau lulifėdus
 Krizas lavo lvečiūs meilingai rāgino valgyt
 Ir, kaip dūšei reik, palilótīt ir palilinklmīt.
 Štai, tūjaūs Enskýs, ištráuķes didelį peilį,
 Virtas ir keptàs mėlās padalýt paliliūle.

Taipgi beválgant jau ir būriškai belidžiaūgiant
 176 Krizas šúķterėjo; štai tū tarnai paliróde,
 Ir alaūs macnaūs su drōgais àtneše bāķą
 O kvieľlei su krāgais lvođbiškais lufibėgę
 180 Pývo lùdrumlto malkūs tikt kóšia, tikt kóšia.

Laūras lu pirštū dambrēlī lkámbino pūsdams, 191
 O Jokūbs, ltrunàs ģetēpdams čirškino lmuikā.
 Bet ir móters lvōdbiškai palidžiaūgt n'ullimiřšo, 197
 Ale labaī kytrei; nēs greītos móteru klāftos
 Kařtais ir kytriāulī klāpā moka prigāuti.
 Bárbe lu Pimē, Lauriēne bei Pakuliēne 200
 Vālgvdamos brangvyno nei pažiurēt nenorējo,
 Irgi padvyvyjo dideī, kad miēla Kriziēne
 Ir mergóms tokiō nešvānkaus gērimo liūle.
 O štai, millyk tikt, broliaū, kas čē palidāre!
 Tos klaltōrkos tū potām kampē luliliņdo, 205
 Ir pakavótā lav brangvyno didelē plēčkā
 Su keleīs malkaīs slaptōms ištūštino vilā,
 O palkuī niēkūs vilókius plūfti pradējo,
 Ir kitóms viērnóms kaimýnkoms gēdā padāre.
 Bárbe lu Pimē daināvo pāšuku dainā, 210
 O Lauriēne lu Pakuliēne gārbino gaīdj.
 Bet galpadinēs viēžlybos lkyriū lulilēdo
 Ir kaš nāmui reīk, kaimýniškai pavapējo.
 Dāke lavo žālis ir Jēke dideles āntis
 Gārbjdamos dyvū vilókiu daūg lumeliāvo. 215
 Taiŗ besipāľakojant, štai, špiēľmonai lulibēgo 218
 Ir lavo būriřkus ant šōkio lkámbino žáillus.
 Plýckius cimbolūs, o Kūbas čirškino lmuikā, 220
 Bet Žnairiūks zubūs išteņpēs bīrbino vaņzdj.
 Štai, tūjaūs Enlkýs mergās kruvōn luvadinēs
 Su puikeīs kaimýnu klāpais rāģino šōkti.
 Klīšis lu bjaureīs lopāģais Pimē nutvēre
 O Kairiūks aplāvēs kūrpes, Tūšē pagriēbe, 225
 Ir liētūviškai ant āľlos*) šókdami lpārdēs.
 Bet kitī lu vyžomis tyčōms illirēdē
 Ar baľi rubūs nulivilķē štūķā padāre.

* * *

Nūģi dabaŗ naštās varģū vilās nulikrāte 371
 Jau palilinklīmķim benľķ čelnņj lulikviēte!
 Tām ģuk Diēvs doľnūs gērybes mums dovanója,

*) sonst allā, Gen. allōs.

Kad nufimūcyjē bei, kaip mums reik, triulinėjē
375 Vėl atligáutumbim, gardžei kramtýdami kálnius.
Dárbo reik, nės taip kožnám Diévs pàliēpe vágýt,
Vágio reik, kad dirbančius lylà nepamēštu.
Taigi nečēdykim mūšt, pjáut ir lkeřt favo vágji.
Vaike, numùšk draľà jautùkà fav nupenėjēs ;
380 Pjáuk avių keliàs, nečēdyk ávinà luĩnà;
Kišk žális, pylès, vištàs į didelį púdà;
Skeřfk daglùs paršùs, palilkeřfk nutùkulē kiaulē ;
Vágyk lveiks dešràs iš krūpo fav palidāreš.
Imk raumeñs ltukiùs, lukapójēs kiĩšk lmageninē,
385 O kad dár ne ganà, nulitvēreš didelē žárnà
Kiĩšk draľà plaučiùs, n'atbók, kad plýšdama drikłters,
Ir kepenų n'uzmiřšk, kad ltórà prìdrebi dēšrà;
Nės tokiē daiktaĩ tav gál dideĩ luligādyt.
Jùk žinaĩ, koks kùds dauglỹk paválario čēfas.
390 Ar ne geraĩ, kad dár per mėšlus lpirgini lpirgus,
Ir kad per rugiùs į miēlą baūdžiavà bēgdams
Argi namēj kà veĩkdams fav illiřùtini kuĩpi?
Rōds, tare Laũras, lu miērà vis reik palipùrtjt.
Prōto reik, kad kà rudeñs čelē melinēji,
395 O kad čerauji, vėl reik lu rāzumu čēraut.
409 Taigi ne vis kasdiēn, nei lvodbà didelē kēldams
Ir nei kókias krikštynàs padarýdamas čērauk!
Ne kasdiēn vis lu lmalītùmais vēdarà linklĩmk,
Irgi ne vis durnaĩ ir taip fav ūždarà pūlytk,
Kad palkiaūs valgiùs tav reĩks išpliuřpt nedarýtus.
Paľarnōks lu mōrkais, rópēs irgi repùkai,
415 Bařščeĩ lu burōkais bei rauginta lapiēne
Žirnei, kad lu pùpoms jūs išřùtini pūde,
Ir řiupinỹs gardùs, taipjaũ ir maĩdagi grūče
Su kiliēlium, kad jūs lāv išplēřkini virdams,
Ar potám viľaĩp virti kartùpelių valgei
420 Ir kelmùčeĩ, kad jūs lāv lu ūždaru vėrdi,
Vislab bus gardù ir tav dideĩ luligādys,
Kad kasdiēn, kaip reik, bandýli maĩdagei čēraut,
Irgi bečēraudams kitų diēnų paminēli.

*

*

*

Ant, jau Mėrtyno nulydėjom didelę šveitę, 893
 O adpeñtai lu kalėdoms jau priiartin.
 Vėi, kaip iš vakarų tamlių ruštáudami vėjai
 Vėl jau į žiemiūs bei rýtus pràdeda tráuktis,
 Ir žiėmōs šalčiūs pas mūs į Liėtuvą vāro.
 Ak jau lkùbjkimės ben vėik ltubàs pališildyt,
 Ir galpadōriškai ltònēs galvijų papróvyt,
 Kad minau niėks, nei paršuks turėts, nelušáltu. 900
 Júk kiėkviėns galvijas, kad jau rañdali grūdas,
 Múly rūpelčiėms viėrniėms paliliėcavódams
 Ir į láujas múly žiurėdams pašaro láukia.
 Dúkim, bet vis lu protù padalýdami dúkim,
 Nės ateifenčios žiėmōs ilgūmo nežinom, 905
 Ir kiėk priėš šventàs velýkas liks, nenumānom.
 Ar ne geraĩ, kad jau vargĩngai pėrziėmavóję
 Grėčną zopōltėlį*) mums dār palilikulį mātom?

Žiėmōs rūpelči.

Ant, žiėmōs narlāi jau vėl ruštáudami grįšta,
 Ir šiaurys palisiáušęs vėl mus átlekia gañdīt.
 Vėi, kaip ant ežerų viluĩ langāi palidāro,
 Lýgei, kaip antāi ltiklōrius įdeda ltiklą.
 Taipgi namaĩ žuvių, kur varlės vālarą šveitė, 5
 Dėl barnių žiėmōs nei lu šarvaĩs uffideñgia,
 Ir tamlōj miėgót kiėkviėnā gývulį liuñčia.
 Ant, laukūs žiėmỹs jau taip išgañdino bārdams,
 Kad ir bālos ir klampỹnēs pràdeda raũktis
 Ir purvỹnai jų teškėt ir šliuĩpt paliliáuja. 10
 Kėlias, kad jĩ mėgina treĩkt šokinėdami rātai,
 Nei koks būbnas įtemptas dėl pāšalo trinka,
 Taip, kad gaĩlas jo toli galvōj atfliėpja.
 Taipgi dabar jau vėl lviėts ivėikīt pràdeda žiėmā.
 Ak, jau ben ir reĩk; kalėdų didele šveite 15
 Artinas ir atpeñtai nor porýt palibaĩgti.
 Rūdenis, ans dramblỹs, perdaũg nemañdagei drėbdams
 Ir belivōliodams purvũl mus vārgino lkaũdžei.

*) fūr zopōltėlį.

Kožnas į klumpės ir į vyžas įlinėrdams
20 Kōliojo jo dárbus ir jo mādará Ikýltą.
Bet ir pōnai, lu šulnaīs lkraidýdami žirgais
Ir lu pōniškais kasdiēn viēšėdami rėdais
Bė teškant purváms nešvaņkų rùdenį peike.
Tōdėl į žiemiūs vilį žiurėdami žmónės
25 Ir laufōs žiēmōs dideīgi beláukdami lkuñdės.

Taip viliēms bedejújant, štaī pažárs palidāre,
Ir tū žiēmiškai viluř plezdėndami vėjai
Dárganas į piētūs, kur gañdras miėgti, nubaide.
Iš debelių žiēmà potám iškišuli gálvą
30 Nei pikčiurna kokià lu šúdaīs rùdenio bārės
Ir lu šalčeis jo šlapiūs nudėgino dárbus,
Ik ji jau potám, rudeñis iškópuli šúdos
Ant vilų bailių klampýnių kėlią padāre,
Ir lu rōgėms vėl lkraidýt ir čušť pamokino.
85 Taipgi dabař, kur mes pirm tō pavālarį liñkímą
Šveñtėm ir žolelės jo mágas lāv nulikýnėm
O palkuī džiauglmūs šiltūs lu vālara*) baigėm,
Tėn pulnýnai lu baltaīs kalnaīs palidāre
Ir žiēmà lav žiēmiškas kviėtkàs nulipýne.

72 Taip bedumójant mán vilkaī gaujōms lulibėgo
Ir, kaip prātę yr, tamlōj tralaláudami ltaūge.
Ak, jus nepriėtelei, ar jau mėfōs paligeñdat?
Ar jau vėl lkilvýj jums pāltininkai palidārė?
Eikš, šiaurý bailūs, išklėšťyk nūgarą blōznų,
77 Baūlk, pribauľk lu šalčeis jūs, kad glóda jų būtu!
89 Ai, kiėk mágrių, kiėk dvylių jiė lviėte luėda!
Žalį lu laukiū kytrū bei biñguľi kėrši
91 Kařtais į laukūs nulibālťe, prādėda gañdįt.
94 Kėřdziaus ir piėmeniū, kad jūs ulūdami baído,
Kařtais taip n'atbój, kad vōs į pāgirį tráukias,
Ir nulinėšę ką tūjaūs tikt ėda, tikt ėda.

101 O jus jėgėrės mokįti, jūs liėliniñkai,
Kám ne šáudot, ką valdōnai pāliėpe šáudyt?
Ařgi nežinoť, kad nei viėns malonings karālius

*) fūr vālarà.

Jūs ūzmūšt ir išgaišjt žmonėms nepavýdi?
 Ar dykaĩ jis jũms kulkàs bei pàrakà dāvè? 105
 O dël kò vartũs kytrũs pas girẽ paltàte
 Ir linkĩmaĩ gyvènt, jiẽms úbà primuše laũko?
 Ei kiẽklỹk į šilà vògt nuvaziũdami bũrai
 Su kašelè dovanòt laptòms jiẽms àtneša kuĩpi
 Ir aklaĩ prilifũbt lu ltũpoms pripila gérklẽ! 110
 Bèt tai vis klaltà; nės vart̃s, taipò prilifũrbes
 Jau potám ir prỹliẽgos atmjt ullimiřsta.
 O taip, jam bekàpanojant, klaltũdami vāgys
 Liẽpas ūzdraut̃as, pušis ir drútmedj vāgia,
 Ar nulišovẽ lu griekaĩs lav pařveže briẽdj 115
 Irgi namẽj laptà mēlinẽdami jũkialĩ šelmei.
 Taĩgi pamēlkim jaũ tokj netikuli bũdà 192
 O viernaĩ viluř ir viẽžlybai paliẽgkim;
 Taip̃ jau ir lvetimĩ mus bũrai girt neligẽdẽs.
 Jũk mums Diẽvs ařtreĩ, kaip žinom, zòkana*) dũdams
 Draũdẽs yr klaltàs viřàs ir vilà vagỹltẽ,
 Ir nei šeip̃ nei taip̃ prigáut mums nẽ dave vālẽ.

* * *

Tũs žodžiũs viliẽmsgi begiřdint iřtare Pričkus 411
 Ir į kaĩlinius išverltus tũjaũs įlinẽrẽs
 Amtsroto javeliũs iřkultus į Karaliáučiũ
 Su kitaĩs viernaĩs šaltỹšeis nuveže greitai.
 Bèt ir vākmil̃trui pons ámtsrots bũvo paliẽpẽs, 415
 Kad ir jis lu Pričkum ant pinigũ padabòtu.
 Nės to ámtsroto šykštũmas bũvo be lótiẽs,
 Ir kad kařtais jis vargdieĩniui dũdavo grāšj,
 Taĩ tũ tris naktis dël tũ miẽgòt negalẽjo.
 Tòdël irgi dabař šaltỹšiams į Karaliáučiũ 437
 Dėrgiant lu karaliřskais grudaĩs nukeliāvus,
 Veřkẽ jis kasdieĩ ir nāktj**) rimt ne galẽjo. 439
 Taipgi bevařgltant jam ir gẽdiřkai be dejũjant, 443
 Štai, viens jo tarnũ pargrižẽs jam paliròde,
 Ir paliklõniodams, kaip taĩnui reik paliklõniot,

*) sonst zokāna.

**) für naktj (naktyjè).

Jám kupčélninko Mikólo grōmiatā dāvē.
Amtsrotui laiškūs atplēšant iŗgi belkaitant
Štai ir Pričkus jau parčūžes iš Karaliáučas
Ale duláudams ir ligúltas jam paliróde;
450 Nēs jau žilas būvo žmogūs ir liŗgdavo tánkei.
Amtsrots, tris žakūs naujū lkarbū pamatýdams,
Vēl atligāvo ir lunkei duláuti palióve.
Bet kaip jo tarnai, kiēk ųr, lurokūti pagāvo,
Štai! kokiā nečēltis! šilingo paligēdo.
455 Amtsrots dēl iškādos tōs taipō nuligaņdo,
Kād per viřā nāktį vėl miēgót ne galējo,
O išaušus jau, taipō lumūšdino Pričkų,
Kad vos trīs diēnās luláuķes nūmire biēdžius.
Bēt ir vākmilŗtui taip lmaŗkei mūše per aulį,
460 Kad ir jis penkiās diēnās ant pātalo liŗgo.
O burūs viřūs, kuriē jo pārdave grūdus,
Liēpe tōdel plīēkt, kad jiē palivēlinē būvo
Ir tiēk rūpeľcių lunkių jam būvo padāre.

*

*

*

Der ehrbare litauische Landmann.

Donalitius, Ausg. v. Nesselmann, S. 190.

Bet ir viēžlybi krikščiónys dār nepalióve.
Diēvui buk garbē! dar ųr tokių galpadōrių,
Ir dar tėvų ųr, kuriē, mylēdami Diēvą,
Pātys ne tiktaĩ, kaip reĩk, vertaĩ paliēlgia,
5 Bet ir lavō namūs kaip tėvai maņdagei vaľdo.
6.7 Sēlmas būras rōds, ne pōns, ale maņdagus būras.
Jo triobā taipjaũ praľtā kaip kito burūko;
Vaľgis jo kasdiēn tikt meņks ir meņk nudarýtas;
10 Skiņķį jis gardžeĩ ar šáltą vādenį gēria;
O jo rūbas tikt praľtaĩ paliúti trinỹčiai,
Ar žiēmōs čēlē dideĩ nudiluli lkrānda.
Bet jis ne šykštódams taip menkaĩ paliēlgia,
Bet kad vyriaulỹbei, kas jei reĩk, attelētu,
15 Ir kas šiūilei bei bažnýčiai pūlali, dūtu.
Žinot juk viři, kokiē mus luņkina čēlai,
Ir kaip bařščeĩ vos bei plūtos mums pafiliko.
Ar ne geraĩ, kad Sēlmas kaip naudingus galpadōrius

Rūpīdams kokē mašnēlē moka palīēpti?
 Jūkgi nereik viliēms zopōftā vilā parōdyt, 20
 Ar viliēms palakūt, kas čē bei tēn pakavōta.
 Sēlmo namūs, kad kařtais jūs lankūt ulligeili,
 Lēgei kaip bažnēčē kōkē rāli rēdytus.
 Stālas jo nei šveņits altōrius tav palirōdys,
 Ant kuriō knygēlēs šveņtos gūli padētos, 25
 Kad jis pāts ar jo gražēi mokīti vaikēlei,
 Daug priīdirbē bei vīlū viērnaī triuīnējē
 Tū lu giēlmēmīs faldžiōms linkīmai palidžiaūgtu,
 Ir vargūs šio āmžio lav lengvūs padarātu!

**Aus Schillers „Jungfrau von Orleans“, übersetzt
 von V. Kudirka.**

(Werke, Bd. VI.)

O r l e a n o m e r g ē l e.

l ž a n g a. Scēnā IV.

J o ā n n a viēnā.*

Sudiē ganūklos, kalnā numylēti
 Ir klōniai rāmus! Jau jus niēkadōs
 Joānnai jūlū nelēmta regēti,
 Jau mano kōja ant jūl' netīstōs.
 Piēvos ir mēdžiai, manēs išauklēti, 5
 Sudiē! žaliūkit liņkīmai vīfadōs!
 Atballio klōniū garlaī nepgailēti
 Mano dainēliū daugiaū netkartōs.
 Sudiē jums, ūrvos ir vēfus šaltīniai!
 Sudiē! tai mano žōdžiai palkutiniai. 10
 Ant vīs ludiē ramiaī manēs dumoto,*)
 Nekatto žāīllo kiēkviēnā viētā!
 Sudiē eriūkai! ant ganūklū plōto
 Jus tik miniā jau, piēmeņs paliktā.
 Ant baišaus laūko, kraujū apralōto 15

*) Statt dieses von mir als Notbehelf vorgeschlagenen Verses steht in der Ausgabe: Sudie tišgirfta džiauglmo pašarvoto, was anscheinend keinen Sinn gibt.

Reik man išginti kaimenę kitą.
Klaulau ne žemės tuštųjų troškimo,
Tik dangaus balso, dvąšios pašaukimo.

20 Tàs, kurs Maižiėšiu pàts favo ėlųbę
Aprėiske krúmo dėgančio ugnim̃,
Izàjo lúnui lùteike narlųbę,
Nórint tik bũvo meňku piėmeniň;
Kurs į nekalťą piėmenių romųbę
25 Viladõs véizdi malonià akiň,
Per mēdį täre: „Turi priderųltę
Liudyt ant žemės tũ mano diėvųltę!

Krutinę šilpną geležiň prideňgi
Ir eĩk, kur tavo užvesti takaĩ,
Tik žemės výro méilės prafilėňki,
30 Neláuk vainiko, pinto nůtakai,
Priė moterųltės niėkad nelireňgi,
Ne išpažiňki, kas tai yr vaikaĩ.
Nės garbė kãro yrà tau palkirta,
Móterų tárpe tũ búli pagirta.”

35 Kad kóvai eĩnant nulim̃s štipriáuli,
Graudės tėvųnei žuvimo dalis —
Mano véluką ugninį pagáuli,
Pagiėžõs délna lutrémi suvis
Galingą priėšiu, jo darbaĩ vyriáuli
40 Sugriús. Kadà jau bus višà šalis
Liúfà, ir Reimfo pilį išvadúfi,
Karálių favo ten apvainikúfi!“

Išrinktai favo Diėvas štai! paliėka
Žėňklą pavėikfle šalmo to puikaūs,
45 Kuriõ regėjims įkvepia man viėką:
Jaučiũ draľųbę ángiėlų dangaus,
Ir širdis mano ne drebės priėš niėką.
Į kãrą štũmia lyg vėjo šmarkaūs
Putims. Girdžiũ jau: vérda kovõs nařlas,
50 Žirgų žvengimas ir trimitų gařlas.

Aktas IV. Scēnà I.

Joànnà.

Jau giņklai ilīli, jau kāro trūkšmas
Nūtilo; viēton mūšių kruvinū
Dainà ir šókis viēšpatāju; gātvēs
Virte lyg vērda nū linklmū žmoniū;
Bažnýčios lu altōriais puīkiai žiba,
Ir áuga vařtai iš žaliū šakū;
Apliņk ltabūs vyniójali vainīkai;
Didžiaĩ Reimlė negál lutiłpt lvečiaĩ.
Viėnókis džiaūgīmas akylė liėpnója,
Jaulmaĩ viėnóki širdylė vilū,
Kuriūs nepýkanta atlkýru! būvo,
Vilī išviėno šiañdiėn džiaūgiali;
Kas Prancuzū lavė tiktaĩ vadina,
Iš vařdo tō didžiūjali dabař;
Senóji karunà vėl žvilga, Fraņkai
Karāliaus favo lūnų lveikina.

5

10

15

Tik àš viėnà, lureņguli tą vīską,
Vilātinės linklmībės nē jaučiū.
Širdis man pėrlikeite, atliřuko,
Ji kreipiali nū iškilmībės tos
Ir tráukia manė į ltovýklę Aņglų.
Patogūs priėšius ltóvi akylė.
Turiū llapłtýtis nū linklmōs draugýltės,
Kad ne išdūčiau kam širdiės kaltōs.

20

25

Kàs? àš? Tai àš pavėiklį výro
Širdýj nešióju nekaltój?
Tai méile žėmiška krutinėj,
Dangaūs malōnes pripiltój?
Tėvynės išganýtoja,
Aukščiaūlojo kariáutoja
Galėjo priėšių pamylėti?
Ant lálulės n'išdrįltū žiurėti,
Iš gėdos ākys man ludėgs!

30

(Muzika už scėnōs pėreina į švelnią, miņkštą mēliodiją.)

Vargė! kaip ballaĩ tiė grāžus
Kiėk graudūmo yr jūfė!

35

Aš girdžiù, mataũ, tarýtum,
Viẽnà jĩ tũs balfũlè!

40 Kad kovõs audrà ištiktu,
Jėtys švilptu pro aušis!
Aš atràlčiaũ lavo dràlą,
Kařštyj mũsio ji atgýs.

45 Tiè ballaĩ, o tiè graudiėjiė,
Ródos liĩpa priė řirdiėš!
Taip ilgu nũ jũ, krutinė
Plýřta man iš gaileřtiėš.

Ar priderėjo ji užmũšt? ar řitai
Galėjau padarýt, pamāčiuli
Jo vėida? Ji užmũšt! Pirmiaũ ař bũčiaũ
Krutinę lāvo pėrvierul' pliėnũ!
50 Ar ař elmi kaltà už žmõniřkũmą?
Ar tai paligailėjims nũdėmė?
Paligailėjims! Ar klaufeĩ tu bařlo
Paligailėjimo ir lu kitaĩs,
Kuriũlius tavo kárdas paaukāvo?
55 Dėlkõ tylėjo jis, kaip Valijõs
Ans jaunikāitis pagailėti mėlde?
řirdiė klařtinga! Kām melũji tu
Priėř Diėvą? řičia ne paligailėjims!

60 Kām žiurėjau ař į jõ akis
Kām ař išvýdau jo patõgũ vėida?
O nelaiminga! Akys prāpultĩ
Padāre! Diėvui įrankio reik įpaĩgo,
Su įpangomis akiĩs reikėjo tau
Jo vālią pildyt! Vos tikt pražiurėjai,
65 Dangũs aplėido, lũėme peklà!

(Fleĩtos vėl atfiliėpia tykaĩ ir liudnaĩ).

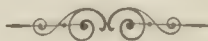
O kad ař bũčiaũ niėkad nemaĩniul'
Ant ařtraũs kardo piėmeĩs lazdėlės
Kad ař ne bũčiaũ klaũliul', kà řnābžda
Aržũlo fėno řveĩtos řakėlės!
70 O kad nebũtum, řventà mergėlė,
Man aplirėiřkul' dangaũs galýbėj!

Atliņk karūnā, āš nē užpeņniuf —
Priē jōs nelēidžia mano kaltībē.

Atidarýtā daņģu regėjau
Ir jamē áišķius šventūju veidūs.
Bet mano viltis, kurī danguī būvo,
Grīžo ant žēmēs, daņģu aplēiduf.
Kámgi reikėjo pāreigā luņkiā
Ant pečiū mano filpnū uždėti?
Kaip galiū mēilę uždraūlti širdžiai,
Kuriai pats Diēvas liēpē mylēti?

O visgalīs! jei nóri ródyt
Šitai pašāulei galībē lāvo,
Tai riņkis tūlius, kuriē ne miršta,
Kalčiū ne tūri! Siūlk dvaliās tāvo,
Kuriōs ne jaučia, vēkti ne móka —
Jos tegūl lkelbia tāvo diēvyltē!
Bet ant piēmēnēs, filpnōs mergáitēs,
Nedēk taip luņkiā paliuntinyltē!

Ar mán rupėjo vaidaī karāliū?
Ar kovā būvo mán reikalīnga?
Po áukštus kálnus, liūfā nū kaltēs
Eriukūs lavo ganiaū laimīnga.
Tū man paródei rumūs auklūtus,
Kur viēn karāliai gyvénti gáli,
Kad nekaltībēs tēnai nultóčiau.
Ne āš lau tókiā parinkaū dālį.

Berichtigungen.

Man lese: S. 9, Z. 5: favo. Z. 9: ṽynkalnyj. Z. 27: čěřa. S. 10, Z. 10: mūrā. S. 12, Z. 8: nužudýtas. Z. 16: týkote. Z. 21: bróliai. Z. 35: lavēs (statt manēs). S. 13, Z. 6: jóm-dviēm. Z. 10: išějus. S. 14, Z. 2: didělnėj. Z. 17: pačiōms. Z. 37: šérloku. Z. 38: muītininkā. S. 15, Z. 23: pailfēs. Z. 26: gývā. Z. 30: užfīgule. Z. 35: gývs. S. 16, Z. 10: pāts. Z. 11: įveda. S. 17, Z. 24: yr. S. 18, Z. 9: nekuriam̃. Z. 24: ilgā . . kiviřcyjos. S. 19, Z. 32: véik. S. 21, Z. 3: fėns. Z. 29: plaūkt. S. 22, Z. 12: bėgūns. Z. 23: aš. S. 23, Z. 1: pařneše. S. 25, Z. 2: diėn. Z. 4: jaū gėrā. Z. 9: Eikš. S. 26, Z. 4: lutėmo. Z. 11: avinėlį. Z. 14: papjóve. Z. 18: jam. Z. 24: dūfēs. S. 27, Z. 26: véik. Z. 35: iř. S. 28, Z. 11: ėjēs. Z. 35: einās. S. 29, Z. 8: prikīšk. S. 30, Z. 6: pali-dėkavot. Z. 11: jómdviēm. Z. 17: jómdviēm. Z. 18: jóm-dviēm. Z. 20: pamokįts. S. 32, Z. 7: jėškótu. S. 33, Z. 13: užlimūšēs. Z. 26: zuikį. Z. 32: atnėšēs. S. 35, Z. 11: ka-pėlį. S. 36, Z. 31: padarýliu. Z. 32: padarýliu. S. 37, Z. 17: bijoli. S. 39, Z. 20: tėvā. Z. 25: kurlai. S. 40, Z. 10: įmeftas. Z. 37: gerų. S. 43, Z. 21: ūgnį. S. 44, Z. 6: mārių. S. 45, Z. 10: rādos. Z. 16: jus į kuleliūs. S. 46, Z. 6: dėšimt. Z. 8: vīslab. Z. 34: lāke. S. 47, Z. 17: teifų. Z. 32: lavė. S. 49, Z. 11: lāvaji. S. 54, Z. 13: numiruliųjų. Z. 26: iš. S. 57, Z. 20: kurį. Z. 29: ir. S. 61, Z. 7: Sveikà. S. 62, Z. 27: pamažū. Z. 38: girdėti. S. 63, Z. 26: mūfų. S. 64, Z. 4: diėnosė. S. 68, Z. 15: vaiikaĩ. S. 77, Z. 24: išpildyti. S. 78, Z. 18: kuričė. S. 79, Z. 10: paliróde.

I n h a l t.

	Seite
Vorwort.	3
Fabeln (Nach L. J. Rhesa, Ailópas, Kbg. 1824)	9
Laukiniņkas ir jo lūnus	9
Šū mēlōs nēšas	9
Lāpē ir vīnūgēs	9
Galpadīne ir llūginēs	9
Ožys ir lāpē	10
Varlē ir jāutis	10
Vaīlēš ir jū karālius	10
Arklīs ir ālīlas	11
Šikšnōšparnis, erškētis ir kregždē	11
Arklīs ir ēlnis	12
Zuīkei ir vaīlēš	12
Liūtas ir vilks	12
Laukīne pelē ir miēltīne	13
Elnis	13
Pūtpela ir jos vaikaī	13
 Märchen (Pālakos, nach A. Schleicher u. and.):	
Apiē ragīnī žmōgu	14
Apiē tiņginē meīga	16
Apiē laumēs	17
Apiē āuklo tilta	20
Stalēl deņgkis!	24
Apiē žvējī, kurs ī daņgu ējo	27
Kaip viens bērnas labaī bagōts paltōjo	30
Apiē barzdūtājī žmogūtī	31
Pelenūte	34

	Seite
Stücke aus der litauischen Bibel	35
1. psálmas	35
23. psálmas	36
46. psálmas	36
103. psálmas	37
139. psálmas	37
Krištaus žodis ant kálno lakýtas	38
Prilýginimai	44
Apiè vyriáulijį priľakymą	47
Apiè dëšimt mergų	48
Apiè paviërytųlius šimtųs piningų	48
Krištaus užgimimas	48
Apiè miëlaširdingąjį Samaritoną	50
Pons Jëzus kaip Ivëčias prië paryzëušio	51
Jëzus priima griëkininkųs	52
Apiè bagōčių ir vargūgąjį Lōzorių	53
Krištaus fufikalbëjims su Nikodëmų	54
Jëzaus palikalbëjims su Iamarýtiška moteriškë	55
Historisches aus Friedrich Kurschats „Keleiwis“	
1850—56	56
Mūšis prië Idftedt	56
Nepaláima miëštë Rendsburg	59
Francuzija n'itgai paliliks rëpublike	60
Hëllai	61
Ministeris grovs Brandenburg palimirës	67
Kō nor Elterreikių ciëcorius nū mūlų (Olmütz)	69
Changarnier	70
Princas Friedrich Wilhelm ant gëlžkelio priëgādoj	71
Atdengimas pamiñklo Frýdrikio Didžiojo Berlyne	71
Karāliaus Frýdrikio Viliaus pamiñklas Karaliáučiuje	72
Karāliaus apilañkymas Karaliáučiuje	73
Prëzideñtas Napoléons nor ant Iavo viëtos palilikti	76
Didis pérlikeitims Francuzijoje	77
Elterreikei ir Prúlai	83
Ubagai plëšikai Liëtuvōj	85
Koleros ligà	87
Francuzija ciëcorýfte	87

	Seite
Mēnčikofs Konstantinopelyj	88
Kāras tarp Rūļu bei Tuķu	90
Englenderei bei Napoleons priēš Rufūs	91
Mūšis Sinopēs miēlto ībēgyj	92
Kāras rōdos kēta īšlīplēti	93
Englenderiū žaginys mūlū jūrēle	95
Sulidraugavōjuliēji taiļos Sebaſtopol apnikti	99
Klaīpēdos miēſtas nudēgēs	100
Mūšis priē Sebaſtopol	102
ībēgis priē Jahde-īlinkio Prūlū pīrkas	103
Siēpjū maīnas tarp Prūlū bei Englenderiū	105
Napolēono grumzdimas	106
Rūlū ciēcorius Nikolaus palimīrēs	107
Gendrōlius Pelīſſier	109
Wiborg, Nyſtadt bei Kerč	111
Nachimofs nušāutas	113
Sweaborg. Sebaſtopolēs jēmimas	114
Murawjews fēltungā Kars laimējēs	117
Dēl pakājaus	117
Zur Gesundheitslehre, von Vincas Kudirka	119
Apiē arbātā	120
Apiē kāvā	123
Apiē tabākā	126
Apiē ālkoſolj	138
Aus Christian Donalitius' Dichtungen	141
Pavāſario linkmībēs	141
Vaſarōs darbai	149
Rūdenio gērybēs	156
Žiēmōs rūpeſcei	163
Der ehrbare litauische Landmann	166
Aus Schillers „Jungfrau von Orleans“, ūbersetzt von V. Kudirka	167
Prolog, 4. Auftritt	167
4. Aufzug, 1. Auftritt	169

